

Omslag: Foto: Joost van den Broek/Hollandse Hoogte

176 In de strijd tegen terrorisme worden **bijzondere opsporingsbevoegdheden** voorgesteld, en het **schrappen van de eis van ernstige bezwaren** bij bewaring, en het **langdurig onthouden van stukken** aan de verdediging. Wat betekenen die voorstellen voor de praktijk van de strafpleiter, en zijn ze effectief? 'Het is twijfelachtig of zo de ellende kan worden voorkomen die ontstaat als je er een keer te laat bij bent.'

168 De **kroniek familierecht** bevat een overzicht van de ontwikkelingen op het terrein van echtscheiding, echtscheidingsprocesrecht, alimentatie en huwelijksvermogensrecht, in de periode september 2003 tot en met december 2005.

156 Soms wordt een verzoek om een getuige te horen of een deskundigenonderzoek in te stellen ingewilligd, maar toch niet uitgevoerd omdat de officier van justitie **inmiddels een dagvaarding heeft uitgebracht**. Onfatsoenlijk of niks aan de hand?

In de volgende nummers

- ▶ Kroniek burgerlijk procesrecht
- ▶ Pensioenperikelen rondom echtscheiding
- ▶ Inkopers van advocatendiensten & *The Pitch*
- ▶ Nobody is policing the police
- ▶ Maatschappelijk verantwoord ondernemende advocaten
- ▶ Tips voor contact met de media

ARTIKELEN

- 168** Kroniek familierecht 2003-2005
Anneke Heida
- 176** Opsporingsbevoegdheden verruimd in strijd tegen terrorisme
Theo de Roos
- 182** De persoonlijkheid van de advocaat
Kim van Oorsouw

VASTE RUBRIEKEN

156 ACTUALITEITEN

- ▶ Over wegdagvaarden: 'Je wordt gewoon belemmerd'
- ▶ Draadloos corrigeren, *Joost Beversluis*
- ▶ Reclassering: Van zorg naar preventie
- ▶ Groen licht voor versterking opsporing en vervolging
- ▶ Engelse smaadwetgeving: rijkeluisrecht
- ▶ In memoriam: Jaap Glasz

186 DE CULTUUR VAN

Ruben Veenhuysen
Jan Pieter Nepveu

194 DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN

VAN DE ORDE

- 167** ▶ Van de deken: Dekenweek
- 188** ▶ Voortgezette Stagiaire Opleiding en Permanente Opleiding
- 192** ▶ Personalia

167 COLOFON

OVER DE JAARBANDEN

Advocaten die in voorgaande jaren opbergbanden hebben ontvangen, zullen binnenkort de nieuwe jaarbanden toegestuurd krijgen. Anderen kunnen bellen met de klantenservice van Reed Business Information, 0314-358 358

Over wegdagvaarden

'Je wordt gewoon belemmerd'

Lex van Almelo, journalist

De rechter-commissaris heeft het verzoek om nog een getuige te horen of een deskundigenonderzoek in te stellen al ingewilligd. Maar het komt er niet van, omdat de officier van justitie inmiddels een dagvaarding heeft uitgebracht. Jan Sjöcrona is niet de enige advocaat die dit zogenoemde 'wegdagvaarden' – zonder dat de verdachte in voorlopige hechtenis zit – onfatsoenlijk vindt. Maar het OM is zich van geen kwaad bewust.

Graag had hij de officier van justitie in de strafzaak over de bouwfraude bewogen tot een sepot. Of desnoods overlegd over een schikking. Maar toen de officier de mini-instructie 'wegdagvaardde' kon Jan Sjöcrona zijn cliënt geen slepende zitting meer besparen. Een 'opgeheven middelvinger', zo betitelde Sjöcrona deze praktijk eind vorig jaar in zijn terugblik op de evaluatie van de werkgroep-Posthumus (in *Trema* van afgelopen november, p. 378). 'Je wordt gewoon belemmerd in de mogelijkheden om jouw strategie te bepalen en de afloop van de zaak te beïnvloeden,' zegt hij nu.

OMISSIE

'Dagvaarding kan geschieden ook al is het gerechtelijk vooronderzoek nog niet gesloten. Van de dagvaarding geeft de officier van justitie in dat geval schriftelijk kennis aan de rechter-commissaris. Door deze kennisgeving eindigt het gerechtelijk vooronderzoek. (...),' aldus de tekst van art. 258 lid 2 Sv. Deze bepaling is onder meer bedoeld om het strafproces te stroomlijnen en om te voorkomen dat de verdachte vrijkomt omdat de termijn voor de voorlopige hechtenis is verstreken, terwijl het gerechtelijk vooronderzoek nog niet is gesloten.

In de praktijk voelen advocaten zich nogal eens benadeeld als de officier het gerechtelijk vooronderzoek of de mini-instructie sluit door te dagvaarden, terwijl de verdachte op vrije voeten is. Volgens advocaat Peter van Russen Groen heeft de wetgever deze situatie over het hoofd gezien. Daardoor kan de verdediging de rechter-commissaris volgens hem ook niet

meer vragen om getuigen te horen of een deskundigenonderzoek in te stellen als de officier dan een dagvaarding uitbrengt, terwijl de verdachte *niet* in voorlopige hechtenis zit.

Nu komen gerechtelijke vooronderzoeken nog maar weinig voor, omdat de officier van justitie de rechter-commissaris vooral zonder gerechtelijk vooronderzoek vragen om dwangmiddelen in te zetten als telefoontaps en doorzoeking van woningen. Als tegenwicht voor deze stroomlijning is de mini-instructie ingevoerd, waarbij de verdediging verzoeken kan indienen bij de rechter-commissaris. Dat de officier van justitie die mogelijkheid doorkruist door een dagvaarding uit te brengen, wekt wrevel bij de verdediging. Is dat wel eerlijk?

TIJDVERLIES

Ja hoor, zei de Rechtbank Maastricht december vorig jaar in de strafzaak tegen een van belastingfraude verdachte cliënt van Van Russen Groen (LJN AU8931). De cliënt zat niet in voorlopige hechtenis, er liep een gerechtelijk vooronderzoek, maar de officier dagvaardde toch. Geen probleem, volgens de rechtbank. De wet biedt namelijk verschillende waarborgen om 'vanuit verdedigingsoogpunt ongewenste gevolgen (...) te redresseren'. Zo kan de verdediging onderzoekswensen kenbaar maken op de regiezitting en een bezwaarschrift uitbrengen tegen de dagvaarding. Dat bezwaarschrift maakt overigens alleen kans als de dagvaarding lichtvaardig is uitgebracht. Daar was in dit geval geen sprake van volgens de rechtbank, omdat het overgrote deel van de onderzoekswensen van de verdediging is gehonoreerd.

'Bij wegdagvaarden kan een zaak niet meer buitengerechtelijk worden afgedaan, en er valt een instantie weg'

'Volgens de rechtbank is wegdagvaarden toegestaan,' zegt Peter van Russen Groen. 'Maar is het ook wenselijk?' Natuurlijk kan de verdediging zijn verzoeken alsnog doen op de regiezitting. Maar, zoals gezegd, kan de zaak dan niet meer buitengerechtelijk worden afgedaan. Verder valt er een instantie weg en dus ook een mogelijkheid om bezwaar te maken tegen de afwijzing van een verzoek, dat volgens Van Russen Groen op de zitting eerder wordt afgewezen. Bovendien betekent uitstel van de verzoeken tijd- en energieverlies voor de verdediging. Je kunt natuurlijk met de officier overleggen over de onderzoekswensen. Maar daarbij ben je als verdediging wel afhankelijk van diens gunsten.

Annelies Röttgering van de Nederlandse Vereniging van Strafrecht Advocaten vindt daar, net als Sjöcrona, een onevenwichtigheid in zitten. 'Dezelfde onevenwichtigheid schuilt sinds jaar en dag in het feit dat de verdediging geen zelfstandig recht heeft om getuigen op te roepen of te dagvaarden.'

Strafpleiter Mark Oosterveen heeft het wegdagvaarden daarentegen 'eigenlijk nog nooit als een probleem gezien', omdat de meeste rechter-commissarissen, zelfs als er al een dag-

‘Maar er zijn voldoende
compensatiemogelijkheden voor
de verdediging’

vaarding is, in de praktijk toch wel bereid blijken een mini-instructie te openen om getuigen te horen. ‘Zeker als het belang van de verdediging evident is.’

Jan Boksem, advocaat en sinds 1 februari bijzonder hoogleraar Verdediging in strafzaken in Maastricht: ‘Bij de meeste grote zaken overleggen de verdediging, de officier en de rechter-commissaris goed met elkaar. In mijn (plattelands)praktijk ervaar ik de problemen niet.’

Annelies Röttgering: ‘De ene officier staat daar aanzienlijk meer voor open dan de andere. Het is tekenend voor de machtspositie van het OM dat de discussie met de botte bijl kan worden beslecht.’

REPAREREN

Advocaat-generaal Frits Posthumus reageert (op persoonlijke titel) verbaasd: ‘Ik had me niet gerealiseerd dat het een probleem kan zijn: de terechtzitting biedt toch de mogelijkheid om niet-vervulde onderzoekswensen aan de orde te stellen? Zolang het onderzoek ter terechtzitting niet is begonnen kan de R-C volgens art. 241 Sv nog dingen doen, terwijl het uitbrengen van de

dagvaarding een mini-instructie niet uitsluit. Uit de uitspraak van de rechtbank blijkt dat het onderzoek bij de R-C al erg lang liep en het de advocaat duidelijk was dat de officier wilde vervolgen. De raadsman had zijn strategie een openbare zitting te voorkomen toch eerder naar buiten kunnen brengen?’

Ook de bij het parket-generaal gedetacheerde officier van justitie Jack van Zijl vindt dat er voldoende compensatiemogelijkheden zijn voor de verdediging en wijst daarbij ook op de artikelen 241 en 241b Sv.

GEZOND VERSTAND

Volgens strafrechter Rosa Jansen van het landelijk overleg van voorzitters van de strafsectoren is wegdagvaarden niet iets wat de laatste tijd vaker voorkomt dan vroeger. Wettelijk gezien is de verdediging niets kwijtgeraakt. Advocaten kunnen altijd nog een aantal dagen voor de rechtszitting schriftelijk verzoeken indienen. De rechter zal altijd alert moeten zijn en toetsen of de verdediging voldoende mogelijkheden heeft gehad. Als het goed is, toetst de zittingsrechter de verzoeken op dezelfde manier als de rechter-commissaris. Een mini-instructie doorkruisen door een dagvaarding uit te brengen, zal iemand met gezond verstand trouwens niet gauw doen.’

Maar toch gebeurt het, terwijl de verdediging er niets tegen kan beginnen. Advocaat/hoogleraar Stijn Franken: ‘Zaken komen steeds sneller op de zitting, waarna de rechter instemt met onderzoekshandelingen die de rechter-commissaris had moeten laten verrichten. Dat levert bepaald geen efficiencywinst op. Maar voor de verdediging betekent het dat er geen weg meer terug is en een zitting onvermijdelijk.’

column

JOOST BEVERSLUIS

Draadloos corrigeren

Mijn counterscribent Matthijs Kaaks schreef in het vorige nummer over de negatieve invloed van elektronica, op de bedrijfsvoering binnen de balie. Ik wil de ontwikkelingen eens door een zonnige bril bezien.

Uit de wereld der hondenliefhebbers – daar geldt vanouds het adagium: ‘Was sich liebt, das neckt sich’ – ken ik een systeem waardoor de viervoeter die neigt tot weglopen op het erf kan worden gehouden. De hond krijgt een halsband die reageert op een elektrisch veld afkomstig van een draad geleid langs de erfrens. De reactie houdt in: een middelkrachtige stroomstoot. Na een of twee keer komt hij niet meer in de búurt van de afscheiding.

Dit is het tijdperk waarin alles wat eerder per draad moest, mogelijk wordt zonder draad. Het is voorts het tijdperk waarin via satellieten in banen om de aarde ieder plekje daarop tot op een paar meter nauwkeurig kan worden bestreken via een of ander signaal. Vooral uit Amerikaanse films, maar ook wel een beetje na wat reflectie, zie ik grote kansen om via nieuwe techniek de bewegingsvrijheid van lieden die hun recht daarop misbruiken, effectief te beperken.

Immers. Ook in het vredige Nederland wordt heel wat afgemept en bedreigd en gescholden en erger. Het neemt eerder toe dan af. Vandaar een steeds veelkleuriger waaier van verbodsmaatregelen, vanuit diverse fora opgelegd, met betrekking tot stad, wijk, straat, huis etc. Opgelegd vooral aan mannen, bij wier *intelligent design* destijds kennelijk aanzienlijke plaats werd ingeruimd voor de *feature* ‘lust tot meppen en erger’.

Probleem is evenwel altijd de handhaving. Met name bij *intelligent designed* die ook nog eens te stom of te slim zijn om enig inkomen of vermogen te hebben. En men snapt het al: hier gaat ons de techniek helpen.

Het draagt al flink bij dat tegenwoordig overal waar veel mensen zijn camera’s hangen (de bezwaren daartegen begrijp ik niet, als ik hoor hoe menig-een zichzelf continue registreert en op het net zet, maar dat even terzijde). Dat vergemakkelijkt de handhaving. Maar het kan natuurlijk beter. Ik voor-spel dat binnen enkele jaren via een satelliet op een paar decimeter nauwkeurig een ruimte kan worden ‘afgestraald’ (niet te verwarren met ‘instralen’, wat overigens ook nog wel werkelijkheid kan worden, ook buiten Tiel), die dan *off limits* kan worden gemaakt voor dragers van een halsband (om dat beeld aan te houden) op straffe van een schok van ontmoedigende sterkte bij overtreding.

Denk eens in. Voetbalstadion *off limits* voor tuig (daarna prettig vrijwel leeg) steden, wijken, huizen, eventueel kamers in huizen (na 20.00 ’s avonds) voor allerhande mannen, winkels voor dieven, rechtbanken voor geschorste advocaten, de wereld buiten de werkkamer voor rechters met achterstand et cetera. Alleen op bevel van de rechter natuurlijk (die lekker zelf de sterkte van de schok mag instellen). Of in de laatste genoemde gevallen op bevel van de NOVA en de Raad voor de rechtspraak.

Orwell? Kom, kom, dat was ook maar een mening. En geef toe hoe prettig het is als zo’n ongemaneerde loebas op je af dreigt te springen, zich op het laatst bedenkt en wegblijft of onder je ogen elektronisch gecorrigeerd wordt. Nou? Ik ben voor de vooruitgang!

Illustratie: Dimitry de Bruin

Reclassering

Van zorg naar preventie

Miek Smilde, journalist

De bezuinigingen op en de aanpassing van de werkwijzen van de reclasseringsinstellingen in Nederland hebben direct invloed op het werk van strafrechtadvocaten. Het is moeilijker om rapportages te krijgen, en het gebrek aan nazorg voor cliënten is voelbaar. 'De reclassering is een onderdeel van het Openbaar Ministerie aan het worden', is een veelgehoorde klacht. De verdediging boort alternatieve wegen aan om het gat te vullen.

Nog maar enkele jaren geleden was het voor een advocaat vrij makkelijk een rapportage van de reclassering te vragen. Eén telefoontje en een reclasseringsmedewerker schreef een objectief rapport over de persoonlijke situatie van de verdachte, zijn familiale achtergrond en zijn eventuele arbeidsomstandigheden. Op basis daarvan kon de rechter zijn oordeel vormen, bijvoorbeeld of schorsing van de voorlopige hechtenis geïndiceerd was, of niet.

'Tegenwoordig sta ik met soms krakkemikkig onderbouwde en in slecht Nederlands geschreven briefjes van moeders, vriendinnen of werkgevers in mijn hand om de rechter te overtuigen', zegt strafrechtadvocaat Eduard Smit uit Middelburg. 'Omdat een objectieve rapportage ontbreekt, moet de rechter zich maar verlaten op wat ik als raadsman in breng.' Niet dat Smit het erg vindt zich op deze manier voor zijn

cliënten in te spannen. Hij doet niet anders. 'Maar ik ben advocaat, geen hulpverlener', zegt hij. 'Het enige wat ik kan doen is een verdachte er vanaf het begin van te overtuigen dat hij er alleen voor staat. "Hoop nergens op", zeg ik tegen al mijn cliënten. En denk vooral niet dat de reclassering nog iets voor je kan doen.'

NIET ALTIJD GENEGEN

Vanaf het begin van de twintigste eeuw begon de overheid Christelijke reclasseringsinitiatieven te ondersteunen, wat leidde tot een wirwar van verenigingen en organisaties. Tegenwoordig zijn daar nog drie instellingen van over, waarvan Reclassering Nederland de grootste is. Het Leger des Heils en de verslavingszorg hebben een eigen reclasseringsaanbod.

Al vrij snel na zijn aantreden als minister van Justitie liet Piet Hein Donner merken dat het werk van de reclassering drastisch moest veranderen. Niet de sociaal-maatschappelijke zorg voor gedetineerden moest voorop staan, maar het terugdringen van recidive. Als grootste geldschieter van reclassering Nederland dwong Donner de organisatie haar werkprocessen aan te passen. De nadruk van het reclasseringswerk ligt nu op het vroegtijdig inschatten van risico's op herhaling van delinquent gedrag, het aanbieden van op maat gesneden gedragsinterventies, en het uitvoeren van leeren werkstraffen.

Nog steeds is het schrijven van voorlichtingsrapportages een belangrijke taak van de reclassering, maar alleen op verzoek van een justitiële opdrachtgever zoals het OM of de rechter. Een advocaat die een rapport wil, moet daartoe dus eerst een verzoek indienen bij het OM. 'En dat is niet altijd genegen zo'n verzoek te honoreren', weet Evert van der Meer van het strafrechtkantoor Anker en Anker in Leeuwarden. Het gevolg daarvan is dat de verdediging het steeds vaker zonder objectief deskundigenrapport moet doen.

ALTERNATIEVE RAPPORTEN

Om aan dit manco tegemoet te komen, hebben de Friese advocaten inmiddels contact gezocht met twee oud-reclasseringsmedewerkers die voor zichzelf zijn begonnen en tegen betaling voorlichtingsrapporten schrijven. Mits goed gemotiveerd, accepteert de rechter deze rapporten, weet Van der Meer. 'We proberen het altijd eerst via de reguliere weg, maar zeker in de grotere arrondissementen ontbreekt het de reclassering aan mankracht. We moeten dus zelf actiever zijn, en alternatieven zoeken.'

Smit vreest dat op deze manier de waarde van de rapportages van de bestaande reclasseringsinstellingen devalueert. 'Het grootste kapitaal van de reclassering was altijd haar onafhankelijkheid', vindt hij. 'Ik geloof nog steeds in de integerheid van de reclasseringsmedewerkers, maar ze zijn wel een verlengstuk van het OM aan het worden. Dat kan een

Aan het eind van de film *Wild at Heart* van David Lynch (1990) wacht Lula (Laura Dern) op Sailor (Nicolas Cage), als hij na een jarenlang verblijf de gevangenis verlaat.

STICHTING EXODUS

Wonen, werk, wijf. Dat waren decennia lang de magische woorden die het richtsnoer vormden voor een succesvolle resocialisatie van ex-gedetineerden. Geen betere remedie tegen criminaliteit dan het burgerlijk bestaan. Particuliere organisaties die zich het lot van oud-gevangenen aantrekken, bouwen nog steeds voort op deze beginselen. De Stichting Exodus is daarvan een goed voorbeeld.

De christelijke organisatie, die begin dit jaar haar 25-jarige bestaan vierde, biedt opvang en begeleiding aan ex-gedetineerden en gedetineerden in de laatste fase van hun detentie. Met behulp van vrijwilligers biedt de stichting in tien zelfstandige huizen jaarlijks onderdak aan meer dan driehonderd bewoners. Justitie betaalt voor een deel de kosten van de stichting, maar alleen voor zover het gaat om gedetineerden die op een justitiële titel deelnemen aan een van de door Exodus aangeboden programma. Bovendien geldt de eis dat de onlangs geïnstalleerde 'Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie' het aangeboden programma moet hebben goedgekeurd. Mensen die zich vrijwillig melden, moeten worden ondersteund door fondsen, kerken en gemeenten.

reden voor de rechter zijn op den duur niet al te veel waarde meer te hechten aan de rapportages van de reclassering.'

Reclassering Nederland hoort voor het eerst over de alternatieve voorlichtingsrapportages. De woordvoester van de organisatie zegt het 'jammer' te vinden dat de lijnen tussen OM en advocatuur 'blijkbaar' niet altijd even soepel lopen. 'Wij zouden graag de rapportages schrijven waar de verdediging om vraagt.' Bovendien voorziet zij een kwalitatief probleem als de tendens van alternatieve rapportering zich zou doorzetten. 'Onze rapportages komen tot stand op basis van wetenschappelijk gefundeerde methoden die alleen gecertificeerde mensen kunnen hanteren. De kwaliteit van de rapporten moet wel in het oog worden gehouden.'

KILLE PUNITIEVE SAMENLEVING

Advocaat Smit is wel te spreken over de manier waarop de reclassering tegenwoordig met be-

hulp van het zogeheten RISC instrument probeert om in een vroegtijdig stadium in kaart te brengen welke problemen aan het criminele gedrag ten grondslag liggen en in te schatten wat het risico is op herhaling. De activiteiten van de reclassering worden daardoor landelijk beter vergelijkbaar, wat de professionaliteit van de organisaties ten goede komt. Of dat echt zal leiden tot het terugdringen van recidive, durft hij echter te betwijfelen. 'Mijn cliënten komen meer en meer alleen te staan, en ze hebben toch al niet zo'n netwerk', zegt hij. 'De reclassering mag niets extra's meer doen tijdens de detentie, en van nazorg is al helemaal geen sprake meer. Reclasseren betekent toch letterlijk het terugbrengen van een delinquent in de samenleving, maar in de kille punitieve samenleving waarin we nu leven, is daar blijkbaar geen ruimte meer voor.'

Minister Donner ziet dat anders. Ook hij vindt dat ex-gedetineerden zo snel mogelijk weer moeten deelnemen aan de samenleving, en ha-

mert op het belang van een goede integratie, al was het alleen maar om recidive te voorkomen. Het is volgens de minister echter niet de taak van justitie daarvoor zorg te dragen. Wie uit de gevangenis komt, moet maar aankloppen bij het gemeentelijke welzijnswerk bijvoorbeeld. Van der Meer heeft daar geen vertrouwen in. Hij hoort cliënten klagen over het gebrek aan begeleiding, en ziet met name mensen met verslavingsproblemen na hun detentie weer snel terugvallen in hun oude gedrag.

'Vroeger was dat ook wel zo, maar toen wisten betrokken reclasseringsmedewerkers toch vaak wel wat te regelen. Nu mogen zij niets meer doen, en in de welzijnssector is al helemaal geen geld. Ik vind het prima dat er meer blauw op straat is, dat houdt mij immers aan het werk. Maar als de achterdeur van het veiligheidsbeleid gewoon open blijft staan, is het dweilen met de kraan open. Als je het veiliger wilt maken in Nederland, zul je dat over de hele linie moeten doen.'

Distributeur: Universal Pictures

Voorwaardelijk groen licht voor versterking opsporing en vervolging

Lucien Wopereis, redacteur Orde

Minister Donner van Justitie mag van de Tweede Kamer voorwaardelijk beginnen met het 'Programma versterking van de opsporing en vervolging'. Ook Posthumus-II, de opvolger van de evaluatiecommissie Schiedammer parkmoord, gaat er komen. Dat bleek donderdag 23 februari tijdens een ingelast Algemeen Overleg in de Tweede Kamer.

De Tweede Kamer was vol lof over het programma, opgesteld door het College van procureurs-generaal en de Raad van Hoofdcommissarissen. Alle partijen wilden echter de mogelijkheid behouden om tijdens het 'echte' Algemeen Overleg over het programma, gepland op 6 april aanstaande, amendementen in te dienen. Minister Donner stemde daar, stoïcijns door de Kamerbel heen pratend, 'uiteraard' mee in.

De bewindsman wilde niet debatteren over de suggestie van de Orde om een experiment te starten met de aanwezigheid van advocaten bij het politieverhoor. VVD-Kamerlid Weekers, PvdA-kamerlid Wolfsen en voormalig fractievoorzitter Dittrich van D66 nodigden hem daartoe uit. Volgens Donner ziet het programma op de verbetering van opsporing en vervolging bij politie en Openbaar Ministerie. Aanwezigheid van advocaten bij het verhoor past daar volgens hem niet bij. 'Dat is meer een kwestie die thuishoort bij Strafvordering 2001. Dat wetgevingstraject komt hier binnenkort aan de orde.'

Meer woorden hadden de Kamer en minister over voor het vervolg op de evaluatiecommissie Schiedammer parkmoord, 'Posthumus-II' in de wandelgang. Deze commissie zal in de nasleep van het onderzoek naar de Schiedammer parkmoord nagaan 'of zich in de opsporing van strafbare feiten en/of in de behandeling van daaruit voorkomende strafzaken ernstige manco's hebben voorgedaan die een evenwichtige beoordeling van de zaak door de rechter in de weg hebben gestaan'.

VIJF THEMA'S

Het Programma versterking opsporing en vervolging bevat vijf centrale thema's:

- algemene eisen te stellen aan de opsporing;
- gezag over de opsporing;
- versterking van het vakmanschap;
- belang van leiderschap voor een goede opsporing en vervolging;
- cultuur van tegenspraak en reflectie, en permanente kwaliteitsontwikkeling.

Voor wat betreft dat laatste voorzien de plannen in 'tegenspraak' en 'review'. Tegenspraak is 'het intern, bij Openbaar Ministerie en politie, doorlopend toetsen van beslissingen in het opsporingsonderzoek op een gestructureerde wijze door niet bij het onderzoek betrokken medewerkers'. Review wordt ingezet in 'bijzondere gevallen, waarin collega's van een ander politiekorps en een ander parket, eventueel aangevuld met wetenschappers, gevraagd wordt een onderzoek opnieuw te beoordelen'.

Voor de plannen zijn 'in ieder geval tientallen miljoenen euro's' nodig, stelt Donner. Hij komt daarop terug bij de begrotingsvoorbereiding 2007 (*Voorjaarsnota 2006, kaderbrief 2007*).

Voorwaarde van Donner is dat geen alternatieve rechtsgang wordt gecreëerd. Om die reden is de toegang tot de commissie beperkt tot functionarissen van het Openbaar Ministerie, politie, NFI en deskundigen. Ook wetenschappers die zich in wetenschappelijke publicaties over een zaak hebben uitgelaten, kunnen zich tot de commissie wenden. De rapporten van de commissie zijn openbaar. De commissie heeft nadrukkelijk geen permanent karakter: na anderhalf jaar worden de werkzaamheden van de commissie geëvalueerd.

Tot onvrede van vooral D66 en GroenLinks krijgen advocaten en hun cliënten dus geen toegang tot de commissie. 'Ook deze twee categorieën moeten toegang krijgen, mits ze steekhoudende argumenten aandragen,' aldus Vos van GroenLinks. Dittrich stelde 'een probleem' te hebben als advocaten en cliënten geen toegang krijgen.

Donner hield echter vast aan zijn uitgangspunten. 'Ik wil geen toegang voor partijen en advocaten, want dan creëren we een parallelle herzieningsprocedure. Mogelijk dat de evaluatie van Posthumus-II over anderhalf jaar aanknopingspunten biedt voor een herziening van de herzieningsprocedure. Maar dat zien we tegen die tijd wel.'

Donner wil ook strikt de hand houden aan de constructie dat het onderzoek geschiedt onder verantwoordelijkheid van het Openbaar

Ministerie. Het is ook het College van procureurs-generaal dat na het onderzoek een herzieningsprocedure kan entameren via de procureur-generaal bij de Hoge Raad. De commissie, die de rol van poortwachter vervult en de onderzoeken niet zelf zal verrichten, moet daarom onder leiding staan van een A-G, aldus de minister. De twee andere stoelen worden bezet door een wetenschapper en een voormalig advocaat.

Alle fracties met uitzondering van het CDA drongen aan op een onafhankelijke voorzitter, die naar buiten toe ook als boegbeeld van de commissie zou moeten fungeren. 'U denkt toch niet dat een gewetensbezwaarde OM'er zich zal melden als een advocaat-generaal voorzitter is van de commissie? Het gaat ook om het beeld naar buiten toe. Daarvoor is het beter als een niet-OM'er voorzitter is,' aldus Weekers.

Donner zegde de Kamer met nauwelijks verholten tegenzin toe erover na te zullen denken. Volgens hem zou de commissie zonder voorzitter kunnen functioneren, en zou elk van de drie leden als ingang voor het melden van justitiële dwalingen kunnen dienen. Verder beloofde hij een brief met daarin criteria die de commissie moet hanteren voor de beslissing over het al dan niet beginnen van een onderzoek.

Engelse smaadwetgeving: rijkeluisrecht

Patrick van IJzendoorn, journalist

De Britse smaadwetgeving is een bron van vermaak. Elke maand dient er wel een leuke zaak in 'kamer 13', de smaadkamer, van de Royal Courts of Justice. Robbie Williams, Roman Polanski, John Cleese, Catherine Zeta-Jones, David Beckham, George Galloway... Wie er geen krant of uitgever heeft aangeklaagd, hoort er niet bij. Voor de in Londen gevestigde Nederlander Martin Rynja vormen de beruchte 'libel laws' echter een serieus gevaar omdat hij boeken uitgeeft die grote uitgeverijen uit angst voor een proces niet durven te publiceren. Eén foutje en zijn kleine, onafhankelijke uitgeverij Gibson Square is failliet.

De 41-jarige Rynja, die op Oxford zijn MA in de rechtsgeleerdheid heeft gehaald, richtte vijf jaar geleden Gibson Square op, genoemd naar het pleintje in de trendy Londense wijk Islington waar hij woont en werkt. Hij publiceert spraakmakende boeken met een biografisch karakter, iets waar de Engelsen dol op zijn.

In 2004 maakte hij een grote klapper met *House of Bush – House of Saud*. Het grote uitgeversconcern Random House durfde het niet aan om deze bestseller van de Amerikaanse onderzoeksjournalist Craig Unger, waar Michael Moore *Fahrenheit 911* op baseerde, uit te geven. 'Ik denk dat men vooral bang was voor een sjeik die op zijn website een soort trofeelijst heeft van kranten en uitgevers hij met succes heeft aangeklaagd. Ik heb die gewonnen zaken stuk voor stuk bekeken en die gingen allemaal over het sappige detail dat hij in een inrichting zou hebben gezeten. Bij Unger kwam dit niet ter sprake. Zijn boek is daar te serieus voor.'

Zoals elk spraakmakend boek dat hij uitgeeft, heeft hij *House of Bush – House of Saud* met een scherp juristenoog gelezen. Hij ontdekte er amper passages in waar de Engelse smaadrechter moeite mee zou hebben.

'Ik had het volste vertrouwen in Unger. Bovendien baseerde hij zich juist op rechtse bronnen.

Er waren slechts een paar stukjes die ik hem heb laten herschrijven. Dat is standaard voor Britse boeken. Inhoudelijk is er niets veranderd, maar het staat er nu wat minder suggestief.'

De Engelse editie is inmiddels ook in paperback verschenen en op de cover prijkt een opvallende aanbeveling: 'Banned by Amazon UK'. Waar komt dat vandaan?

Rynja: 'Om zijn beslissing uit te leggen had de directeur van Random House in *The Guardian* uitgelegd waarom het boek volgens hem smaadgevaarlijk was. Dit had gevolgen kunnen hebben voor de boekhandels. In Engeland kan niet alleen de uitgever voor smaad worden berecht, maar ook de boekverkoper. Gelukkig hielden de boekhandels hun hoofd koel. Alleen Amazon UK weigerde het te verkopen. Ze zeiden een telefoontje hebben gehad van advocaten van paar sjeiks. Ik heb die advocaten gebeld. Zij wisten nergens van. Ik weet nog steeds niet wat Amazon bezielt.'

Reeds op de eerste dag dat hij bij een kleine Engelse uitgeverij werkte, kwam hij in aanraking met de libel law. 'Het boek in kwestie was een doorwrocht specialistisch boek over cultuur en klassieke componisten. De auteur schreef bij wijze van vergelijking hoe tegenwoordig stemmen akoestisch verbeterd worden en maakte de fout argeloos een naam van zanger Neil Tennant van de Pet Shop Boys, als voorbeeld te noemen. Deze nam onmiddellijk actie. Een dure fout!'

Tot dusver is de Nederlander nog nooit namens Gibson Square in zweetkamertje 13 van het gerechtshof beland. Wel krijgt hij zo nu en dan boze brieven. Een adellijke dame had hem van smaad beticht omdat haar man werd genoemd in een geruchtmakend boek over frauduleuze praktijken bij de veilinghuizen Sotheby's en Christie's.

'Dat bleek uiteindelijk te gaan om een foutje in de aristocratische titelatuur,' lacht Rynja. 'Ik weet trouwens niet of het verstandig was dit boek uit te geven. Er werden nogal wat reputaties aangetast en de auteur had eerder een boek

Martin Rynja: Er waren slechts een paar stukjes die ik hem heb laten herschrijven. Dat is standaard voor Britse boeken, het staat er nu wat minder suggestief.

“aantijging” bewijst. Is het je niet opgeval- len dat veel bekende mensen hier *No comment* zeggen wanneer een journalist met een pijnlijke vraag komt? Zolang ze niet reageren, kan de journalist niets opschrijven. Dit heeft als gevolg dat hier in het roddelcircuit veel bekend is, maar dat slechts een fractie wordt opgeschreven. De libel is dan ook een overblijfsel van het klassensysteem, bedoeld om reputaties te beschermen. Het zijn dan ook alleen mensen met geld die zaken aanspannen. In die zin is het rijkeluisrecht.'

AGENDA

Vastgoed en Milieu

Op donderdagmiddag 6 april organiseert de Vereniging van Vastgoed-Juristen (VVJ) in Utrecht een studiemiddag over 'Vastgoed en Milieu'. Mevrouw mr. E. Sillevius Smitt, advocaat bij Simmons Simmons te Rotterdam, zal ingaan op Het Besluit luchtkwaliteit, en de invloed daarvan op ruimtelijke ontwikkeling; de spoedwet planschade, waarbij het afwente-

len van planschadevergoedingen door de gemeente op de initiatiefnemer/projectontwikkelaar in de wet is verankerd; en de reikwijdte/gevolgen van de recentelijk gewijzigde Wet bodembescherming. Kosten: € 50 (leden), € 80 (introducees). Punten NOVA/KNB: 2. Aanmelden voor 25 maart: josee.janssen@cms.dsb.com, fax: 030-212 11 61.

VMR-scriptieprijs Milieurecht

De Vereniging voor Milieurecht uit voor een interessante, vernieuwende of voor de praktijk bruikbare scriptie op het terrein van het milieurecht. De winnaar ontvangt onder andere € 850. De afstudeerscriptie op het terrein van het milieurecht moet tussen

1 september 2004 en 31 augustus 2006 met een voldoende zijn beoordeeld aan een Nederlandse universiteit, hogeschool of bestuursacademie. Inzendingen tot 31 augustus 2006; informatie: www.milieurecht.nl, 030-231 22 21, lia@milieurecht.nl.

In memoriam Jaap Glasz

Algemeen Deken 1984-1986

Paul van den Hoek, advocaat te Amsterdam

Op 3 oktober 2005 is overleden Jaap Glasz, van 1984 tot 1986 deken van de Nederlandse Orde van Advocaten en gedurende negen jaar lid van de Algemene Raad. Veertig jaar (van 1963 tot 2003) was hij advocaat te Amsterdam op het kantoor Van Doorne.

Jaap was, behalve een kundig en betrokken advocaat, een bestuurlijke omnivoor. Hij bewoog zich in de politiek (zo was hij twaalf jaar lid van de Eerste Kamer); de kunsten (onder meer als vice-voorzitter van het Koninklijk Concertgebouworkest); de wetenschap (hij promoveerde in het jaar dat hij 60 werd op *Enige beschouwingen over zinvol commissariaat* en werd de eerste bijzonder hoogleraar met een leerstoel Corporate Governance); en vooral het commissariaat. Hij was zelf commissaris bij diverse ondernemingen, en was de eerste die Gedragsregels voor de commissaris heeft uitgewerkt in zijn streven de functie te professionaliseren.

Om de betekenis van Jaap als bestuurder van de Orde in het juiste licht te plaatsen roep ik in herinnering dat de Orde in de eerste 20 jaar van haar bestaan niet veel belangstelling van de politiek ondervond. En dat gold ook omgekeerd. Dat veranderde onder het kabinet-Den Uyl (1973/1977) dat het plan had opgevat de inkomens van vrijberoepsbeoefenaren zoals

advocaten te normeren. De balie beefde en wond zich op. Voor de advocaten met vooral toevoegingen was nog omineuzer het bezuinigingsbeleid dat de regering vanaf 1980 aankondigde.

De Algemene Raad stelde zich op beide fronten te weer. Jaap onderscheidde zich daarbij door zijn inzicht in het politieke krachtenspel en de politieke verhoudingen. Hij legde gemakkelijk contact met de politici die er toe deden, en begreep hoe belangrijk de publieke opinie is voor politici. Jaap bezat een goed gevoel voor publi-

citeit en kende de journalisten die hij moest bellen. En zo schreef de redactie van dit blad in 1986: 'Sinds Glasz deken is, mag de Orde zich in een ongehoorde belangstelling van de media verheugen.'

Ook in ander opzicht had Jaap een antenne voor nieuwe ontwikkelingen. Zo stimuleerde hij een experiment waarbij echtscheidingsadvocaten als bemiddelaar (mochten) optreden. Dit is nu een gevestigd instituut maar de gedachte stond in die tijd op gespannen voet met de beroepsopvattingen.

Jaap was een goede en solidaire collega. Het was stimulerend om met hem te vergaderen; hij was ernstig maar de relativerende kantekening lag altijd op de loer. Jaaps betrokkenheid bij het werk van de Algemene Raad is veelzijdig en langdurig geweest. De Nederlandse advocatuur is hem daarvoor veel dank verschuldigd.

De laatste paar jaar geconfronteerd met een voortschrijdende ernstige ziekte waarvan hij – naar hij wist – niet zou herstellen, bleef hij een belangstellende en dierbare gesprekspartner. Ondanks zijn lichamelijke aftakeling bleef hij zo lang mogelijk actief, daarbij geholpen door de voortreffelijke en toegewijde steun van zijn vrouw Marjet. De blijmoedige aanvaarding van zijn lot heeft mij met grote bewondering vervuld. Hij was een man die met tevredenheid terugkeek op een zeer druk leven waaraan hij zich met volledige inzet had overgegeven. Ik gedenk hem met veel respect.

AGENDA

Een gokje wagen?

Op dinsdagavond 4 april organiseert het Juridisch Genootschap 's-Hertogenboscheenbijeenkomst over het overheidshandelen rondom het monopolie van Holland Casino (art. 49 EG-verdrag). Mr. Herman Plagge, gemachtigde van eiseressen, bespreekt een recente uitspraak van de Rechtbank Breda waarin de weigering door de

staat een speelcasinovergunning te verlenen aan een Nederlandse onderneming, dochter van een Frans bedrijf, werd vernietigd. Voldoet het overheidshandelen ter rechtvaardiging van het wettelijk monopolie aan de eisen van samenhang? Aanmelden: koopman@bogaertsenroenen.nl, 0411-675 533.

Aanbestedingsgeschillen

Donderdag 27 april vindt in Amsterdam het symposium 'Aanbestedingsgeschillen: over de beperkingen van de gewone rechter' plaats. Een steeds groter deel van de aanbestedingsgeschillen wordt tegenwoordig beslecht door de gewone rechter, meestal in kort geding. Daarbij lijkt de Voorzieningenrechter alleen evidente schendingen zelf te kunnen afdoen en complexere vragen te moeten verwijzen naar een bodemprocedure. Wat zijn de beperkingen van deze beslechting van aanbestedingsgeschillen? Bijdragen onder andere van mr. R.G.T. Bleeker (Roze-mond Van Ramshorst Smit), mr.

J.C. Boonstra (Ministerie van Justitie), prof. mr. C.E.C. Jansen (VU Amsterdam, plaatsvervangend rechter Rb. Den Bosch), mr. dr. E.R. Manunza (VU Amsterdam), mr. E.H. Pijnacker Hordijk (De Brauw Blackstone), mr. B.C. Punt (coördinerend vice-president Rb. Den Haag), prof. mr. M. Scheltema (regeringscommissaris, voormalig voorzitter WRR), mr. P. Stuyt (Pels Rijcken Droogleever & Fortuyn), mr. I.W. VerLoren van Themaat (Houthoff Buruma). Inlichtingen en aanmelding: VU Law Academy, 020-598 62 06 of www.rechten.vu.nl/vula.

(advertentie)

kleermakerij sinds 1937

Bernard Poelman

o.a. leverancier van toga's aan het Internationaal Gerechtshof der Verenigde Naties

- Superieure toga's
- op uw maat gemaakt
- leverbaar in wol/terlenka (lichtgewicht)
- of in zuiver wol (ultra-lichtgewicht)
- voldoende beffen in voorraad
- eventueel levering binnen enkele dagen mogelijk

**kleeder-
atelier**

Lange Poten 19
2511 CM 's-Gravenhage
telefoon: (070) 346 17 42
fax: (070) 362 11 70
E-mail: info@bernard-poelman.nl
www.bernard-poelman.nl

Ethiopische milieurecht advocaat met doodstraf bedreigd

De 28-jarige Ethiopische milieurechtadvocaat Netsanet Demissie is ten onrechte aangeklaagd voor medeplichtigheid aan 'aanranding van de constitutie en de constitutionele orde' waar in Ethiopië de doodstraf op staat. Op 23 maart aanstaande wordt hij berecht.

Netsanet is de oprichter van de *Organization for Social Justice in Ethiopia* (OSJE). Zijn organisatie werd verkozen als secretariaat voor een netwerk van 35 Ethiopische non-gouvernementele en mensenrechtenorganisaties om de verkiezingen van 2005 te monitoren. Een richtlijn maakte echter dat het gros van deze organisaties niet als monitor kon optreden, totdat Netsanet dit aanvocht bij de rechter en deze de richtlijn nietig verklaarde. In verband met zijn rol in deze rechtszaak en bij het waarnemen van de verkiezingen kreeg Netsanet regelmatig aandacht van de pers.

Netsanet werd continu in de gaten gehouden en geïntimideerd. Soms ontving hij dagelijks telefonische doodsb bedreigingen. In november 2005 werd hij gearresteerd. Zijn huis en kantoor werden doorzocht en zijn computer in beslag genomen. Ook veel politici van de oppositie werden in deze periode gearresteerd, aangezien zij demonstraties organiseerden die vreedzaam begonnen, maar uitliepen op gewelddadigheden – er vielen zelfs doden – door ingrijpen van de politie. Netsanet had niets met deze demonstraties te maken.

Strijdig met de Ethiopische wet die voorschrijft dat arrestanten binnen 48 uur geïnformeerd worden van de aanklacht tegen hen of anders vrijgelaten, werd Netsanet pas eind december hierover ingelicht. Borgtocht werd Netsanet geweigerd. Hij heeft geen volledige toegang tot zijn advocaten. Problematisch is bovendien dat zijn geval niet los zal worden berecht van de gevallen van leden van oppositiepartijen, ook al heeft hij niets met hen van doen.

Stichting Advocaten voor Advocaten hoopt dat u net als de stichting er bij de Ethiopische regering op aan zult dringen dat Netsanet vrijgelaten wordt, apart berecht wordt van de oppositieleiden en volledige toegang krijgt tot zijn advocaten.

Voor meer informatie, zoals adressen van Ethiopische autoriteiten en een voorbeeldbrief, kunt u contact opnemen met mrs. Geranne Lautenbach en Jarinde Temminck Tuinstra, info@advocatenvooradvocaten.nl. Meer informatie over Stichting Advocaten voor Advocaten vind u op www.advocatenvooradvocaten.nl. Uw donaties blijven welkom op ABN-bankrek. nr. 489 938 655, ten name van Stichting Advocaten voor Advocaten, Amsterdam.

CORRECTIE VOETNOOT GELOVEN

In *Advocatenblad* 2005-17, de redactiespecial *Geloven*, schreven we bij 'Canonica' van Georg van Daal op p. 799 in noot 26 dat het arrest van het Amsterdamse hof van 1 november 2001 (waarin onder meer een canoniekrechtelijke rechtsgang werd getoetst) niet zou zijn gepubliceerd. Dit blijkt niet te kloppen, het is wel gepubliceerd: NJ 2004, 514.

~ Het is gezegd ~

Formeel wordt er niet gekeurd, want het staat in het dossier. Maar het is niets anders dan ordinair lekken.
(Peter Plasman over de kwestie-Moszkowicz, NRC, febr. 2006)

Donner heeft een grote studie naar de advocatuur opgezet, naar aanleiding van een motie van mij. Ben benieuwd waar dat toe leidt.
(Oud-minister Klaas de Vries op zijn weblog, sept. 2005)

Als we onze stemmen niet verheffen, niet van de waarheid getuigen, het licht niet binnenlaten, dan leven we onder een wolk die al ons goede werk en onze goede daden bedekt.
(Enron verdachte Lay, Volkskrant, jan. 2006)

De Grondwet is voor democratisch opgevoede mensen als lucht. Lucht die je niet meer waarneemt. Behalve als je in ademnood verkeert.
(Minister Pechtold, NRC, jan. 2006)

Ik mag alles zeggen. Voor ministers geldt dat niet. De regering betaalt de rechters namelijk. Een rechter kan dan denken: oh jee, laat ik maar zwaar gaan straffen, anders krijg ik geen salaris meer.
(LPF Kamerlid Eerdmans, Volkskrant, jan. 2006)

Toga's slepen over de grond als pauwenstaarten
(Encyclopedisch werk uit de 11de eeuw)

En van die onrechtmatige daad lijdt ook cliënt (die tegenover dat perceel woont) schade, dit met name omdat, zou iemand het perceel kopen en er (uiteraard) aansluitend niet op mogen bouwen (maar wel dacht dat zulks zou mogen), dergelijke koper-derde dan toch (jegens de desbetreffende gemeente die bouwvergunning zou moeten verlenen) onder omstandigheden in iets gunstigere positie, terzake eventuele vergunningverlening (vrijstelling), zou/zal komen te verkeren dan, kort gezegd, de huidige eigenaren van het perceel, als het gaat om de kleine kans op verstrekking bouwvergunning (vrijstelling), terwijl cliënts woongenot daalt en zijn perceel en woning in waarde dalen indien tegenover hem, kort gezegd, gebouwd wordt.

(Uit een brief van een advocaat; ingezonden door A.J. Flipse)

Mag ik de Kamer er aan herinneren dat het debat over de Schiedamse parkmoord is geëindigd met het verwerpen van een motie van wantrouwen?
(Donner tegen Kamerleden die na afloop van het Kamerdebat opnieuw aan hem twijfelden, Trouw, febr. 2006)

Met oorsporen valt veel minder te rommelen dan met vingerafdrukken of dna-sporen.

(Promovendus Lynn Meijerman, Parool, februari 2006)

Kunt u trouwens vermelden dat ik jurist ben?

(Geert Jan Meijer van Letselcash, Volkskrant febr. 2006)

Werkvoorraad Hof van Discipline gedaald

De voorraad onderhanden zaken bij het Hof van Discipline is in 2005 gedaald van 139 zaken per 1 januari 2005 tot 116 zaken per 31 december 2005. Dat blijkt uit het Jaarverslag van het Hof. In 2005 werden 233 nieuwe zaken aangemeld, tegen 254 in 2004. Zes zaken werden afge-

daan als voorzittersbeslissingen zonder verzet, vijftien zaken werden verwezen, acht zaken werden ingetrokken en 227 zaken eindigden met een einduitspraak van het Hof. Het aantal einduitspraken steeg daarmee met twintig ten opzichte van het jaar daarvoor.

ORDENIEUWS

‘Minder barrières voor advocaat in dienstbetrekking’

De Algemene Raad is geen voorstander van het afschaffen van het procesmonopolie, zoals onlangs bepleit door SEO (Stichting voor Economische Onderzoek) in het rapport *Het proces als domein*. In plaats daarvan moet worden gezocht naar ruimere toetredingsmogelijkheden van gekwalificeerde juristen via het instituut van de advocaat in dienstbetrekking. Dat heeft de Algemene Raad de Commissie Advocatuur laten weten (zie voor de tekst van de brief:

www.advocatenorde.nl, rubriek Nieuws). De Algemene Raad acht een verruiming alleen mogelijk als aan strikte voorwaarden is voldaan. Nieuwe toetreders moeten voldoen aan kwaliteitseisen, en zij dienen onder toezicht van de Orde te staan. Wel moet door middel van een evaluatie van de Verordening advocaat in dienstbetrekking bekeken worden of mogelijke barrières in regelgeving of beleid geslecht kunnen worden. ‘Hierbij is het doel te bezien

of de verordening meer valt toe te snijden op de organisatie waar de jurist werkt. Dit zou inhouden dat in een nieuwe verordening niet aan alle advocaten precies dezelfde eisen (denk aan de verzekeringsplicht, derdengeldenstichting) worden gesteld. Vanzelfsprekend moeten inhoudelijke kwaliteitseisen en onafhankelijkheid onverminderd verzekerd zijn.’

Opdrachtgever en interim-jurist. Ziet u het verschil?

brünellegal
Spreekt uw taal

Brunel Legal is onderdeel van beursgenoteerd zakelijk dienstverlener Brunel International N.V., en helpt ondernemingen en instellingen bij het oplossen van juridische vraagstukken. Dit doen we door de inzet van gekwalificeerde juristen. Daarbij bieden we drie diensten aan: Legal Support (juridische ondersteuning), Legal Interim (ervaren interim-juristen) en Legal Projects (juridische projecten). Voor meer informatie: www.brunel-legal.nl, tel. 020-312 5000.

**Volg dagelijks de
ontwikkelingen.**

www.brunelteamwork.com

“DIRKZWAGER BEGRIJPT
DAT EEN FAILLISSEMENT
MIJ ZAKELIJK ÉN
PERSOONLIJK RAAKT.”

DIRKZWAGER ZOEKT EEN ERVAREN ADVOCaat INSOLVENTIERECHT DIE DAT OOK BEGRIJPT.

De sectie ondernemingsrecht van ons Nijmeegse kantoor bestaat uit acht advocaten. Voor deze sectie zijn wij op zoek naar een ervaren advocaat-medewerker insolventierecht met minimaal vijfjaar ervaring. Als ervaren curator/bewindvoerder wikkel je zelfstandig faillissementen en surséances af en begeleid je stagiaires op het gebied van het insolventierecht. Ondersteund door de vennoten van de sectie bouw je de praktijk verder uit, zowel kwalitatief als kwantitatief. Een afgeronde Insolad/Grotius opleiding is gewenst.

Bij een middelgroot kantoor als het onze werk je in compacte teams van specialisten. In deze plezierige werkomgeving komen je ambities volledig tot hun recht, maar bestaat ook alle ruimte voor persoonlijke contacten met je collega's.

Voor meer informatie over ons kantoor en de bovengenoemde vacature: kijk op www.dirkzwager.nl of neem contact op met Pieter Bergkamp (vennoot sectie ondernemingsrecht) tel. 024 - 381 31 20 of Petra Kiphardt (manager p&o) tel. 026 - 353 83 35.

DIRKZWAGER IS EEN VEELZIJDIG, LANDELIJK TOP-20 KANTOOR MET EEN KLINKENDE REPUTATIE, EEN UITSTEKENDE OPLEIDING, MOOIE CLIËNTEN EN UITDAGENDE (OOK INTERNATIONALE) PROJECTEN. ONS KANTOOR HEEFT VESTIGINGEN IN ARNHEM EN NIJMEGEN EN TELT RIJM 230 MEDEWERKERS DIE ZICH THUIS VOELEN IN EEN PROFESSIONELE, NUCHTERE EN COLLEGALE WERKOMGEVING.

Dirkzwager
advocaten & notarissen

86e jaargang – 10 maart 2006 – nr. 4
Verschijnt elke drie weken.

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Reed Business Information bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie

mr. B. J. Th. Bouma
mr. Y. van Gemerden
mr. A. Groenewoud
dr. L. Hesselink
mr. P. T. C. van Kampen
mr. M. H. J. van Maanen
mr. P. E. P. Nabben
mr. G. J. van Oosten
mr. L. N. J. B. van Osch
mr. M. Perfors
mr. A. P. Ploeger
mr. L. H. Rammeloo
dr. mr. L. W. M. Wopereis

Uitgever

mr. Serge dos Santos Gomes

Eindredactie

Linus Hesselink

Bureauredactie

Charlotte Helmer

Vormgeving

VILLA Y, Andre Klijsen
Unit-1, Dmitry de Bruin

Correctie

Sandra Braakmann

Druk

Drukkerij Groen bv, Leiden

Redactionele bijdragen

r.a.v. L. Hesselink
Reed Business Information bv
Postbus 16500, 2500 BM Den Haag
tel. 070-441 5226
fax 070-441 5919
e-mail: linus.hesselink@reedbusiness.nl
Bezoekadres: Benoordenhoutseweg 46, Den Haag
Zie www.elsevierjuridisch.nl

Digitaal archief Advocatenblad

www.advocatenorde.nl, voor houders van het (gratis)
Baliencertificaat

Orde van de dag

Gratis abonneren op de wekelijkse nieuwsbrief voor advocaten? Stuur een e-mail naar cnova@reedbusiness.nl met als onderwerp Inschrijven Orde van de dag.

Juridische Vacaturebank

www.jbb.nl

Advertenties

Brouwer's Direct Marketing bv
Steeckerweg 80 G, 2407 BH Alphen a/d Rijn
tel. 0172-234460, fax 0172-233017
e-mail: bdmbv@euronet.nl
Advertentietarieven op aanvraag
Personelsadvertenties: € 2,15 per mm
bij een kolombreedte van 40 mm
Inzendtermijn afl. 5: 17 maart 2006
afl. 6: 7 april 2006

Abonnementen

Alle advocaten, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Voor adreswijzigingen kunnen zij terecht bij de Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag (Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag), tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Niet-leden betalen € 160 per jaarabonnement (incl. BTW en verzendkosten) en voor de jaarband € 15. Studenten 50% korting.

Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tot uiterlijk twee maanden voor beëindiging van het lopende abonnement. Reed Business Information Klantenservice verzorgt de abonnementenadministratie voor niet-leden: Reed Business Information bv, afdeling Klantenadministratie, postbus 808, 7000 AV Doetinchem. Tel. 0314-358358, fax 0314-349048, e-mail: klantenservice@reedbusiness.nl
Losse nummers: € 8,50

Reed Business Information bv legt gegevens vast voor de uitvoering van de (abonnements)overeenkomst. Deze gegevens kunnen worden gebruikt om u te informeren over voor relevante producten en diensten van Reed Business Information bv, haar groepsmaatschappijen en zorgvuldig geselecteerde derden. Uw e-mailadres wordt alleen gebruikt om u te informeren over gelijksoortige producten en diensten van Reed Business Information bv en haar groepsmaatschappijen.

Als u geen prijs stelt op deze informatie, per post of via e-mail, dan kunt u dit schriftelijk doorgeven aan: Reed Business Information bv, t.a.v. Adresregistratie, Postbus 808, 7000 AV Doetinchem.

Dekenweek

Els Unger

Op het moment dat u dit blad ontvangt, vindt er een bijzondere vergadering van het College van Afgevaardigden plaats over de standpuntbepaling die de Algemene Raad al enige tijd geleden heeft doen toekomen aan de Commissie Advocatuur. Over het verloop van die vergadering kan ik nu uiteraard nog niets zeggen, maar wel over de daaraan voorafgaande dagen. Een week uit het leven van een deken, hoe ziet die er uit?

Op maandag 6 maart in de auto richting Zeist. Om 10.00 uur moet ik in Woudschoten een honderdtal kersverse stagiaires toespreken op hun eerste cursusdag van de Beroepsopleiding. Ze zijn muisstil en kijken me glazig aan. Nog moe van het weekend, of staat de Orde mijlenver van ze af?

Daarna naar Den Haag voor een fotosessie voor het Jaarverslag 2005 en aansluitend de maandelijkse vergadering van de Algemene Raad, die de hele middag in beslag neemt. Een belangrijk onderwerp is de voorbereiding van de komende Collegevergaderingen: de bijzondere vergadering en de reguliere vergadering van 31 maart aanstaande. Tijdens die laatste vergadering zal de Bond van Ondernemende Advocaten een motie tot intrekking van de Wid/MOT-verordening in stemming brengen, zo is al bekend. Na de AR-vergadering eten we als gebruikelijk een snelle hap met leden van de Algemene Raad en de hoofden van het bureau. Dat ontspant, en de files worden zo vermeden.

Op dinsdag lunch ik in Den Haag met de baas van de Directie Rechtspleging en Rechts-handhaving van het ministerie van Justitie. Een nuttig gesprek om de temperatuur van het water te voelen, vooral omdat na het rapport van de Commissie Advocatuur het ministerie van Justitie het kabinetsstandpunt zal voorbereiden, in overleg met (vooral) het ministerie van Economische Zaken.

Terug in Amsterdam voltooi ik een artikel over een recente uitspraak van de Ondernemingskamer voor een blad voor ondernemingsraden. Zo hou ik ook mijn eigen vakkennis up-to-date.

Op woensdag 8 maart brengt de Algemene Raad een bezoek aan de lokale Orden van Assen, Groningen en Leeuwarden. De bijeenkomst vindt plaats in Assen met de leden van de drie Raden van Toezicht en de plaatselijke Collegeleden. De wederzijdse informatie-uitwisseling wordt afgesloten met een diner. Bij wijze van *roadshow* legt de Algemene Raad viermaal per jaar dergelijke bezoeken aan lokale Ordevertegenwoordigers af.

Op donderdagochtend voert de reis wederom naar Woudschoten, nu om de andere helft van de voorjaarslichting stagiaires in de Beroepsopleiding 2006 te introduceren in de advocatuur.

Tussen alle bedrijven door sta ik journalisten te woord over actualiteiten die de advocatuur raken. Veel persvragen gaan over het door het Openbaar Ministerie vergaren van belastende informatie over een bekende strafpleiter. Ons standpunt, vele malen uitgedragen: als een advocaat geen verdachte is, behoren geen privé-gegevens over zijn persoon te worden vergaard en zeker niet terecht te komen in een straf dossier. Punt uit.

Op vrijdag dan die bijzondere Collegevergadering in Utrecht. Ik bereid me voor op een stevig debat, maar vertrouw op een constructieve uitkomst.

Als toetje van de week mag ik die avond met mijn partner aanzitten aan een diner gegeven door de President van de Hoge Raad. Een grote eer.

U begrijpt waar ik naartoe wil: een deken krijgt soms heel wat te verstouwen. Letterlijk en figuurlijk.

September 2003-december 2005

Kroniek familierecht

mr. A. Heida

universitair docent Rijksuniversiteit
Groningen

Deze kroniek bevat een overzicht van de ontwikkelingen op het terrein van echtscheiding, echtscheidingsprocesrecht, alimentatie en huwelijksvermogensrecht in de periode september 2003 tot en met december 2005.

INHOUD

Wetsvoorstellen

Flitsscheiding

- initiatiefwetsvoorstel
- wetsvoorstellen vergeleken

Wettelijke gemeenschap van goederen
Kinderalimentatie

Jurisprudentie

Omgang

Gezag

Bevoegdheid voor voorlopige voorziening

Bewijsaanbod en aanhoudingsverzoek

Partneralimentatie

- draagkracht en behoefte
- wijziging van omstandigheden
- onjuiste of onvolledige gegevens
- verdien capaciteit
- samenwonen

Kinderalimentatie

Huwelijksvermogensrecht

Internationaal (proces)recht

Procesreglementen

ik hoop dat zo'n
flitsscheiding
minder tijd
kost dan jou
versieren...

meet je succes
als man daar maar
aan af, ja.

WETSVORSTELLEN

Flitsscheiding: initiatiefwetsvoorstel

Deze wijze van beëindiging van een huwelijk voorziet in een behoefte. Zowel in 2003 als in 2004 zijn er circa vijfduizend huwelijken via een flitsscheiding tot een einde gekomen. Problemen na een flitsscheiding komen nog steeds voor, maar dat schrikt blijkbaar niet af.

Op dit moment zijn er twee wetsvoorstellen aanhangig die deze wijze van scheiden willen afschaffen: het initiatiefwetsvoorstel Luchtenveld (29 676) en wetsvoorstel 30 145.

Al in december 2002 heeft de Tweede Kamer in de motie-Schonewille aan de regering gevraagd om de echtscheiding zonder rechterlijke tussenkomst te onderzoeken zonder de gekunstelde omweg van de flitsscheiding. Hoewel de Minister van Justitie het aantal flitsscheidingen wel zorgelijk vond, wilde hij deze mogelijkheid toch niet meteen ongedaan maken. Een voorstander van een administratieve scheiding was hij echter niet.

Op 1 juli 2004 is een initiatiefwetsvoorstel, Wet beëindiging huwelijk zonder rechterlijke tussenkomst en vormgeving

voortgezet ouderschap (nr. 29 676), ingediend door Kamerlid Luchtenveld. Hierin is de administratieve scheiding opgenomen. Dit wetsvoorstel is 29 november 2005 door de Tweede Kamer aangenomen. Voorgesteld wordt het huwelijk te laten eindigen door inschrijving van een akte door de ambtenaar van de burgerlijke stand. Echtgenoten verklaren met wederzijds goedvinden tegenover de ambtenaar van de burgerlijke stand dat hun huwelijk duurzaam is ontworcht en dat zij het op die grond willen beëindigen. Zij leggen daarbij een verklaring over dat ze een overeenkomst ter beëindiging van hun huwelijk hebben gesloten die is ondertekend door beide echtgenoten en een of meer notarissen, advocaten of scheidingsbemiddelaars.

Aan de medeondertekenaar werden aanvankelijk hoge eisen gesteld: hij moest voldoen aan de vereisten tot benoembaarheid tot rechterlijk ambtenaar, gesteld in art. 1d Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren en tevens lid zijn van hetzij de Vereniging van Familierecht Advocaten en Scheidingsbemiddelaars (VFAS) of de Vereniging van Mediators en Scheidingsbemiddelaars in het Notariaat (VMSN) of behoren tot een bij AMvB aangevozen soortgelijke andere organisatie, dan wel zijn opgenomen in een bij AMvB aangevozen register.

Door een aangenomen amendement is de flitsscheiding niet meer van toepassing op echtgenoten die gezamenlijk of alleen het gezag over een of meer kinderen uitoefenen. Daarom zijn ook de aan de bemiddelaar gestelde eisen minder hoog geworden: hij moet voldoen aan de vereisten tot benoembaarheid tot rechterlijk ambtenaar. En bij AMvB zullen nog regels worden gesteld betreffende de deskundigheden en kwaliteitseisen waaraan de scheidingsbemiddelaar moet voldoen om te kunnen worden opgenomen in een bij AMvB aan te wijzen register.

De procedure is met de nodige waarborgen omkleed, zodat de administratieve scheiding via Brussel II-bis in het buitenland erkend zal worden.

Flitsscheiding: wetsvoorstellen vergeleken
Inmiddels is door het ministerie van Justitie op 3 juni 2005 ook een voorstel over deze ma-

terie, wetsvoorstel 30 145, Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding, bij de Tweede Kamer ingediend. Dit voorstel schaft de flitsscheiding wel af, maar voorziet niet in een andere manier om buiten de rechter om te scheiden. Wel voorziet het in een ouderschapsplan, dat via een nieuw lid 2 van art. 815 Rv in het verzoekschrift tot echtscheiding moet worden opgenomen.

Beide voorstellen hebben als doel het gezamenlijk gezag na een echtscheiding zoveel mogelijk in stand te laten. De primaire verantwoordelijkheid voor de scheiding en de voortzetting van het ouderschap na de scheiding ligt bij de ouders. Doel is dat ouders zich bewust zijn van de gevolgen die de scheiding voor hun kinderen meebrengt en dat zij daarover goede afspraken maken in een ouderschapsplan. Verschillend is de manier waarop dit in beide voorstellen wordt aangepakt.

In wetsvoorstel 30 145 moet het ouderschapsplan worden opgenomen in het verzoekschrift tot echtscheiding. Dit ouder-

schapsplan moet afspraken bevatten over de verdeling van zorg- en opvoedingstaken, de uitoefening van de omgang, de wijze van informatieverschaffing en consultatie over belangrijke aangelegenheden met betrekking tot de persoon en het vermogen van hun minderjarige kinderen en de kosten van hun verzorging en opvoeding. Het ouderschapsplan moet door beide ouders worden ondertekend. Het verzoekschrift dient ook te vermelden over welke van de verzochte voorzieningen overeenstemming bestaat en over welke nog niet en de reden daarvoor. Daarnaast dient het verzoekschrift te vermelden op welke wijze de kinderen betrokken zijn bij het opstellen van het ouderschapsplan.

Als de ouders geen ouderschapsplan hebben kunnen opstellen, moet gemotiveerd aangegeven worden waarom dat niet gelukt is en moet de ouder zelf aangeven hoe het ouderschap volgens hem of haar dient te worden voortgezet. De rechter beoordeelt of de stukken aan de formele eisen voldoen en of het ouderschapsplan aan de inhoudelijke

eisen voldoet. De rechter krijgt in art. 818 lid 2 Rv de bevoegdheid partijen schriftelijk voor de zitting, of tijdens de zitting naar een bemiddelaar (uit een lijst van geselecteerde bemiddelaars) te verwijzen om te bevorderen dat afspraken alsnog totstandkomen. Partijen zijn niet verplicht daar op in te gaan. De rechter kan het echtscheidingsverzoek vervolgens niet-ontvankelijk verklaren, maar niet op de enkele grond van het weigeren van bemiddeling.

Het voorstel-Luchtenveld gaat uit van twee echtscheidingsprocedures: de administratieve echtscheiding en de bestaande procedure voor de rechter. Bij de administratieve echtscheiding, voor een belangrijk deel geënt op de beëindiging van het geregistreerd partnerschap met wederzijds goedvinden, moet een schriftelijke verklaring aan de ambtenaar van de burgerlijke stand worden overgelegd, die aan een aantal eisen moet voldoen. De echtgenoten sluiten hiervoor eerst een overeenkomst over de regeling van de gevolgen van de beëindiging van hun huwelijk. Nu de administratieve scheiding niet meer mogelijk is als er kinderen zijn, speelt een ouderschapsplan hierbij geen rol.

Bij de rechterlijke echtscheidingsprocedure in het voorstel-Luchtenveld moet het ouderschapsplan ook in het verzoekschrift tot echtscheiding worden opgenomen (art. 815 lid 2 Rv). Alleen de inhoud van het ouderschapsplan verschilt enigszins van die van wetsvoorstel 30 145. Het ouderschapsplan

moet ten minste afspraken omvatten met betrekking tot de wijze van uitoefening van het gezamenlijk ouderlijk gezag, de wijze waarop de ouders vormgeven aan de zorg- en opvoedingsrelatie, of als het gezag door één ouder wordt uitgeoefend de wijze waarop ouders vormgeven aan de omgangsregeling; de wijze waarop ouders elkaar informatie verschaffen en raadplegen bij gewichtige aangelegenheden ten aanzien van hun kinderen en ten slotte de kosten van verzorging en opvoeding van hun kinderen.

In het voorstel-Luchtenveld kan een geschil tussen de ouders na de scheiding over de gezamenlijke gezagsuitoefening neergelegd in het ouderschapsplan zonder tussenkomst van een procureur aan de rechtbank worden voorgelegd door middel van een schriftelijke aanvraag tot mondelinge behandeling (art. 1:253a). De rechter moet binnen drie weken een comparitie gelasten. Hij kan partijen ook naar een scheidingsbemiddelaar verwijzen.

Eenzelfde regeling geldt als er sprake is van eenhoofdig gezag en de ouder met gezag niet meewerkt aan de omgangsregeling. De andere ouder kan zonder procureur via een schriftelijke aanvraag het geschil aan de rechtbank voorleggen (art. 1:377e).

In wetsvoorstel 30 145 is het criterium van de Hoge Raad van 10 september 1999 (NJ 2000, 20) om eenhoofdig gezag te verkrijgen gecodificeerd in een nieuw art. 1:251a lid 1. Als er sprake is van een onaanvaardbaar

risico dat het kind klem of verloren zal raken tussen de ouders en niet te verwachten is dat hierin binnen afzienbare tijd verbetering zal komen, kan een ouder alleen met het ouderlijk gezag worden belast. Andere grond hiervoor is als wijziging van het gezag anderszins in het belang van het kind noodzakelijk is.

Ook in wetsvoorstel 29 676 is deze uitspraak gecodificeerd in art. 1:251a lid 1.

Verder wordt de mogelijkheid om de bijzondere curator van art. 1:250 te benoemen in beide voorstellen verruimd: iedere rechter bij wie een procedure aanhangig is kan een bijzondere curator benoemen in plaats van alleen de kantonrechter.

Op het terrein van het omgangsrecht worden in beide wetsvoorstellen enkele wijzigingen voorgesteld. Bijvoorbeeld in wetsvoorstel 30 145 krijgt degene die in een nauwe persoonlijke betrekking tot het kind staat in art. 1:377a lid 1 een recht op omgang. Daardoor zullen ook dezelfde ontzeggingsvoorwaarden gelden voor deze groep omgangsgerechtigden en komt art. 1:377f te vervallen.

De voorgestelde minimumomgangsnorm van twee etmalen per veertien dagen in het oorspronkelijke voorstel-Luchtenveld heeft het niet gehaald. Een amendement om deze norm te schrappen is aangenomen. Art. 1:377h komt in het aangenomen wetsvoorstel te vervallen nu deze mogelijkheid via de niet-nakoming van het ouderschapsplan in de geschillenregeling van art. 1:253a wordt opgelost.

Wettelijke gemeenschap van goederen

Na veel aandacht in onder andere het WPNR na de indiening van wetsvoorstel 28 867 is eerst op 25 oktober 2005 een tweede nota van wijziging bij de Tweede Kamer ingediend. Op de volgende punten zijn wijzigingen aangebracht. De omvang van de wettelijke gemeenschap is in belangrijke mate gewijzigd. Aanvankelijk was namelijk voorgesteld dat aanbengsten in beginsel niet in de gemeenschap zouden vallen. Door aanpassing van art. 1:94 lid 2 is deze regel gewijzigd: aanbengsten vallen nu in beginsel wel in de gemeenschap. Goederen, verkregen na ontbinding van de gemeenschap maar voor de

verdeling en afwikkeling, vallen echter niet meer in de gemeenschap. En de uitsluitingsclausule van art. 1:94 lid 3 is omgekeerd geworden: de gemeenschap omvat de goederen plus de vruchten van die goederen, waarvan bij uiterste wilsbeschikking of bij de gift is bepaald dat zij in de gemeenschap vallen. Als er niets is bepaald blijven deze goederen dus buiten de gemeenschap.

Voor de schulden geldt dat in beginsel alle voorhuwelijkse en huwelijkse schulden gemeenschapsschulden zijn, met uitzondering van lid 6 van art. 1:94: a. schulden betreffende van de gemeenschap uitgezonderde goederen en b. schulden betreffende giften ter zake des doods, schulden betreffende verblijvingsbedingen ter zake des doods en schulden betreffende omzettingen van een natuurlijke verbintenis in een rechtens afdwingbare verbintenis ter zake des doods. Daarnaast kan een schuld nog *privé* zijn als deze aan een der echtgenoten op bijzondere wijze verknocht is in de zin van art. 1:94 lid 4.

Vervallen is het oorspronkelijk voorgestelde art. 1:96 lid 3, waarin het verhaal op gemeenschapsgoederen voor een *privé*-schuld van een echtgenoot beperkt werd tot de helft van de executieopbrengst.

Het artikel dat de vergoedingsrechten regelt, art. 1:87, waarin de beleggingsleer is gehandhaafd, is verduidelijkt.

Het tijdstip van ontbinding der gemeenschap bij echtscheiding blijft in art. 1:99 lid 1 zoals dat in het oorspronkelijke voorstel was: op het moment van indiening van het verzoekschrift tot echtscheiding bij de rechtbank, dus al voordat de echtscheiding tot stand komt. In art. 1:99 lid 2 worden voortaan alleen de derden beschermd die daarvan onkundig waren.

Kinderalimentatie

Op dit terrein is nog steeds een wetsvoorstel in de Tweede Kamer aanhangig, nr. 29 480, de Wet herziening kinderalimentatiestelsel. Men vindt dat de Tremanormen te ingewikkeld zijn geworden, er te veel aftrekposten voor de onderhoudsplichtige zijn en dat er te weinig kinderalimentatie wordt betaald. Door hogere kinderalimentatie te kunnen vaststellen denkt men veel te kunnen bezuinigen op de bijstand. Ondanks de kritiek op

dit voorstel is de Minister van plan het door te zetten. De alimentatie wordt in beginsel forfaitair door het LBIO vastgesteld, inmiddels niet meer eenmalig. Uitgangspunt is niet langer de draagkracht, maar bij AMvB vast te stellen maatstaven. Als maatstaf geldt een percentage van het verzamelinkomen (art. 2:18 Wet IB 2001) of, als dat niet bekend is, het belastbare loon (art. 3:80 Wet IB 2001) in het peiljaar. Dat peiljaar is het tweede kalenderjaar voorafgaand aan het jaar waarin de kinderalimentatie wordt vastgesteld. Er is geen ruimte om rekening te houden met de individuele omstandigheden van het geval. Kinderalimentatie krijgt wel prioriteit in het voorstel. De stand van zaken van het wetsvoorstel is dat op 27 september 2005 een nota naar aanleiding van het verslag is vastgesteld.

JURISPRUDENTIE

Omgang

Twee strafrechtprocedures verdienen op dit terrein vermelding. Een ouder met gezag die het kind niet terugbrengt naar de verzorgende ouder na afloop van een omgangsregeling kan op grond van art. 279 Sr vervolgd worden wegens onttrekking van het kind aan het gezag (HR 8 februari 2005, NJ 2005, 203 en HR 15 februari 2005, NJ 2005, 218). Vraag is of ditzelfde nu ook zal gelden voor de ouder bij wie het kind zijn gewone verblijfplaats heeft en die zich niet aan de vastgestelde omgangsregeling houdt.

Ook een ouder die alleen met het ouderlijk gezag is belast, maar bij wie het kind niet verblijft, kan aan de rechter verzoeken om ten behoeve van hem of haar een omgangsregeling vast te stellen, aldus de Hoge Raad op 24 juni 2005 (NJ 2005, 415).

In zijn beslissing van 18 november 2005 (RvdW 2005, 126) oordeelde de Hoge Raad dat een ouder, die met het gezamenlijk gezag is belast, geschorst kan worden in de uitoefening van zijn omgangsrecht als dat in het belang van het kind is. Deze beslissing wordt gerechtvaardigd door art. 8 lid 2 EVRM. Wel moeten tijdens die schorsing stappen worden ondernomen om een omgangsregeling tot stand te brengen.

Gezag

Hoewel de hoofdregel is dat het gezamenlijk gezag na echtscheiding zoveel mogelijk in stand blijft heeft de Hoge Raad op 18 maart 2005 (AS8525) beslist dat het oordeel van het Hof Leeuwarden, inhoudend dat het gezamenlijk gezag van twee ouders moest worden hersteld, onbegrijpelijk is. De vader is ernstig verslaafd aan drugs, agressief en opvliegend als hij geen drugs gebruikt en weigert hiervoor hulp in te schakelen. Voorgescreven medicijnen tegen stemmingswisselingen en psychose neemt hij niet of onregelmatig in. Hij heeft de moeder herhaaldelijk geslagen in het bijzijn van de zoon (anderhalf jaar oud) van partijen. Communicatie met de vader acht de moeder nauwelijks mogelijk, ook praktisch niet nu hij op straat zwerft. Volgens de Hoge Raad ligt in deze stellingen besloten dat de problemen tussen de vader en moeder zodanig ernstig zijn dat er een onaanvaardbaar risico is dat het kind klem of verloren raakt tussen de ouders indien zij het ouderlijk gezag gezamenlijk zouden uitoefenen en dat niet te verwachten is dat hierin binnen afzienbare tijd voldoende verbetering komt. Een herhaling van de bekende uitspraak van de Hoge Raad van 10 september 1999 (NJ 2000, 20).

Bevoegdheid voor voorlopige voorziening

Een vraag die zich in de praktijk enkele malen heeft voorgedaan is welke rechter bevoegd is kennis te nemen van een verzoek om een voorlopige voorziening als de echtscheidingsprocedure inmiddels in appél aanhangig is. Zowel Rechtbank Amsterdam (21 juli 2004, EB 2005, 6) als Hof 's-Hertogenbosch (27 maart 2003, EB 2005, 7) is van mening dat het met het oog op een goede rechtspleging wenselijk is dat partijen zich voor het verkrijgen van een voorlopige voorziening tot dezelfde instantie kunnen wenden als waar de echtscheidingsprocedure op dat moment aanhangig is. Dat betekent dat een voorlopige voorziening in dergelijke gevallen bij het hof moet worden verzocht.

Bewijsaanbod en aanhoudingsverzoek

In HR 14 januari 2005 (NJ 2005, 251) oordeelde de Hoge Raad dat de man terecht klaagt

over het oordeel van het hof dat hij heeft nagelaten zijn bewijsaanbod nader te concretiseren. Hij heeft een bewijsaanbod gedaan dat hij over verklaringen beschikt van personen die hebben geconstateerd dat zijn vrouw inkomsten heeft gehad als toiletjuffrouw en dat hij onder overlegging van deze verklaringen zijn aanbod deze personen als getuige te horen, herhaalt. Daarnaast had de raadvrouw van de man het hof per fax laten weten wegens ziekte niet op de zitting aanwezig te kunnen zijn en verzocht de mondelinge behandeling daarom aan te houden. Het hof heeft dit verzoek afgewezen en in de bestreden beschikking noch in het proces-verbaal van de zitting vermeld waarop die afwijzing is gebaseerd. De Hoge Raad oordeelt dat het hof door het aanhoudingsverzoek op deze wijze af te wijzen heeft gegeven van een onjuiste rechtsopvatting, hetzij het oordeel onvoldoende heeft gemotiveerd.

Partneralimentatie

Onverschillig op welke grond de beëindiging van een alimentatieplicht wordt verzocht gelden hoge eisen voor de stelplicht van een dergelijk verzoek, omdat ook voor de toewijzing door de rechter hoge motiveringseisen gelden. Dat geldt dus zowel voor een beroep op art. 1:157, op art. 1:401, op art. II van de overgangsregeling van de Wet Limitering Alimentatie (WLA), als voor art. 1:160 BW. Limitering, dat is beëindiging van de onderhoudsplicht, geschiedt nooit ambtshalve (HR 30 januari 2004, NJ 2004, 494). Ook als de rechter de alimentatietermijn na 15 jaar verlengt op grond van de overgangsregeling van de Wet Limitering Alimentatie, maar met uitsluiting van de mogelijkheid van verdere verlenging gelden de hoge motiveringseisen (HR 5 september 2003, NJ 2003, 618).

Een verzoek tot nihilstelling is niet hetzelfde als een verzoek tot beëindiging van de alimentatieplicht. Na limitering of beëindiging van de alimentatieplicht herleeft deze niet weer, terwijl na een nihilstelling bij een wijziging van omstandigheden weer een uitkering kan worden vastgesteld. Voor een verzoek tot nihilstelling gelden dan ook niet de hoge motiveringseisen. Nihilstelling kan op termijn geschieden, maar alleen als er een redelijke mate van zekerheid is dat

de toekomstige omstandigheid die voor de alimentatie van belang is, zich zal voordoen (HR 30 januari 2004, NJ 2004, 294). Een voorbeeld van een dergelijke omstandigheid is de verwachting dat de alimentatiegerechtigde vrouw, die tijdens huwelijk gedeeltelijk is blijven werken, na de ontbinding van het huwelijk haar werkzaamheden kan uitbreiden. Dit kan mede van haar gevraagd worden nu de kinderen inmiddels 9 en 12 jaar zijn (HR 10 september 2004, NJ 2005, 225)

Voor de aanvang van de termijn van 15

DAT JE DOOR ZO'N SCHEIDING
DAN ZO LEKKER VAN ELKAAR
(AF BENT...

jaar van de overgangsregeling van de WLA voor oude gevallen is beslissend het tijdstip met ingang waarvan de alimentatieplicht in een rechterlijke beslissing of een overeenkomst is vastgesteld en niet de dag van de inschrijving van de echtscheidingsbeschikking (HR 14 mei 2004, NJ 2004, 395 m.nt. SW). Die inschrijving is trouwens wel bepalend voor de termijn van 12 jaar van alimentaties die na 1 juli 1994 zijn vastgesteld. Voor die termijn telt de periode dat men al gescheiden woont voordat de echtscheiding totstandkomt echter niet mee (HR 11 juni 2004, NJ 2004, 398). Dit zou te veel onzekerheid meebrengen. Wel

telt mee de termijn dat men al is gescheiden van tafel en bed.

Partneralimentatie: draagkracht en behoefte

Bij de bepaling van de draagkracht van een alimentatieplichtige en de behoefte van de gerechtigde wordt in beginsel rekening gehouden met alle redelijke uitgaven en schulden. Datzelfde geldt voor de bepaling van de omvang van de aan de behoefte gerelateerde welstand van de echtgenoten tijdens huwelijk. Voor die welstand zijn zowel de inkomsten als de uitgaven relevant en de mogelijkheid van vermogensvorming tijdens de laatste jaren van het huwelijk (HR 19 december 2003, NJ 2004, 140). Uit lagere rechtspraak blijkt dat de invloed van de welstand tijdens huwelijk na verloop van tijd verbleekt voor het bepalen van de behoefte (Hof 's-Hertogenbosch 14 juni 2005, LJN AT7695).

Bij de bepaling van de behoefte wordt echter niet op dezelfde wijze als bij de draagkracht rekening gehouden met bepaalde uitgaven. Zo wordt bij de draagkracht in beginsel rekening gehouden met onderhoudsbijdragen ten behoeve van kinderen waartoe de alimentatieplichtige (moreel) gehouden is, terwijl dat niet gebeurt bij de bepaling van de behoefte van een onderhoudsgerechtigde. Uitgaven van de alimentatiegerechtigde voor de meerderjarige kinderen van de ex-echtgenoten, waarvoor geen verhaalspraak tegenover de andere echtgenoot is omdat er na de scheiding geen plicht meer tot onderhoud van de kinderen ten opzichte van elkaar bestaat, tellen bij het bepalen van de behoefte van de ex-echtgenote dan ook niet mee (HR 14 mei 2004, NJ 2004, 371 m.nt. SW).

Partneralimentatie: wijziging van omstandigheden

Als echtgenoten in hun alimentatieovereenkomst bewust zijn afgeweken van de wettelijke maatstaven en geen beding van niet-wijziging hebben opgenomen zal de rechter de overeenkomst slechts mogen wijzigen als de ene ex-echtgenoot een zodanige wijziging van omstandigheden aannemelijk maakt dat de ander naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid ongewijzigde instandhouding van de overeenkomst niet mag verlangen (HR

12 september 2003, NJ 2004, 6). In de praktijk wordt regelmatig afgeweken van de wettelijke maatstaven. Het is zaak dat partijen zich er van bewust zijn dat dit verstreckende consequenties voor hen kan hebben.

Partneralimentatie: onjuiste of onvolledige gegevens

Voor een beroep op art. 1:401 lid 4 BW is volgens de Hoge Raad (28 mei 2004, NJ 2004, 475) niet vereist dat de onjuistheid of onvolledigheid van de gehanteerde gegevens voortvloeit uit een misslag bij de berekening doordat daarbij of een fout is gemaakt of is uitgegaan van onjuiste of onvolledige gegevens. Voor de toepassing van art. 1:401 lid 4 is voldoende dat de rechter bij de vaststelling van de alimentatie is uitgegaan van onjuiste of onvolledige gegevens. Daaronder valt ook het geval waarin door onzorgvuldig handelen van de advocaat van de vrouw is uitgegaan van onjuiste gegevens voor de behoefte van de vrouw. De vrouw meende dat zij de gevraagde alimentatie netto zou ontvangen, dat bleek bruto te zijn. De bevoegdheid op die grond wijziging te verzoeken staat zelfs nog open als de benadeelde partij de vergissing heeft kunnen opmerken voor de afloop van de hogerberoepstermijn, maar dat rechtsmiddel niet heeft gebruikt om de vergissing te doen herstellen.

Partneralimentatie: verdiencapaciteit

In HR 3 juni 2005 (NJ 2005, 363) speelt de verdiencapaciteit van de man een rol. Het hof heeft volgens de Hoge Raad de aard van het begrip arbeidsongeschiktheid in de zin van de WAZ en daarmee van het in die wet gehanteerde begrip verdiencapaciteit miskend door te oordelen dat de betekenis van de bevindingen en beslissingen van het UWV over de verdiencapaciteit van de man is, dat hij in staat moet worden geacht een werkkring te vinden waarin hij een loon als door het UWV vastgesteld kan verdienen. Bij de bepaling op de voet van art. 2 WAZ van de resterende verdiencapaciteit van een verzekerde gaat het immers slechts om diens mogelijkheden arbeidsinkomen te verwerven, ongeacht de werkelijke voor hem op de arbeidsmarkt beschikbare mogelijkheden.

Partneralimentatie: samenwonen

De alimentatieplicht eindigt van rechtswege als voldaan is aan de vereisten van art. 1:160 BW; rechterlijke tussenkomst is hiervoor niet noodzakelijk. Bij een nieuw huwelijk of geregistreerd partnerschap ontstaat een onderhoudsplicht voor de nieuwe partner. Dit is anders bij een samenleven als ware men gehuwd, dan ontstaat er namelijk geen onderhoudsplicht voor de samenwoners jegens elkaar. Daarom wordt een beroep op het samenleven als ware men gehuwd/geregistreerd in de rechtspraak sporadisch gehonoreerd. Ongehuwden/on-geregistreerden moeten samenwonen, een gemeenschappelijke huishouding voeren en een affectieve relatie van duurzame aard hebben die meebrengt dat de gescheiden echtgenoot en de ander elkaar wederzijds verzorgen. Dit is onlangs door de Hoge Raad (3 juni 2005, NJ 2005, 381) weer uitgesproken. In deze procedure was een beroep op art. 1:160 BW gedaan, terwijl de vrouw en haar vriend niet samenwoonden. Er was daarvoor een beroep gedaan op het vervallen van de samenwoningsplicht voor gehuwden (art. 1:83 oud). Maar volgens de Hoge Raad moet aansluiting worden gezocht bij de kenmerken van een 'normaal' huwelijk. Dat brengt mee dat de rechter in een geval, waarin niet aan de samenwoningeis is voldaan, niet tot het oordeel kan komen dat er sprake is van een samenleven in de zin van art. 1:160 BW. Het oude standpunt, dat art. 1:160 restrictief moet worden uitgelegd vanwege het uitzonderlijke en onherroepelijke karakter van de daarin besloten sanctie, wordt herhaald. Maar een nieuwe relatie die nog niet onder de werking van art. 1:160 BW valt, kan wel aanleiding geven tot een verlaging van de alimentatie, mits de behoefte van de alimentatiegerechtigde hierdoor is verminderd.

Kinderalimentatie

Voor de behoefte van een kind bestaat een nauwe band tussen de aard van de verzorging en opvoeding en de financiële mogelijkheden van de ouders: hoe groter de draagkracht des te hoger de uitgaven voor de kinderen. Ook bij meer dan voldoende draagkracht kan de behoefte van een kind lager zijn, omdat een minder luxe opvoeding

verkozen wordt. De keuze voor een meer of minder luxueuze opvoeding kan echter ontbreken als de moeder bij wie het kind woont weinig financiële mogelijkheden heeft. Als de vader die mogelijkheden wel heeft moet een kind daarvan kunnen profiteren bij de eerste vaststelling van de ouderbijdrage, ook al heeft de vader nooit met de moeder en kind in gezinsverband samengeleefd (HR 27 februari 2004, NJ 2004, 283).

Ook voor kinderalimentatiebeschikkingen geldt dat die zodanig moeten worden gemotiveerd dat er voldoende inzicht wordt gegeven in de daaraan ten grondslag liggende gedachtegang. Dit is nodig om de beslissing zowel voor partijen als voor derden, de hogere rechter daaronder begrepen, controleerbaar en aanvaardbaar te maken. In zijn beslissing van 10 juni 2005 (AT2452) oordeelde de Hoge Raad dat het hof niet, althans niet zonder nadere motivering, de schuld aan een bank had mogen aanmerken als een schuld van de vader dan wel als een schuld van de nieuwe partner van de vader. Het hof is in zijn motiveringsplicht tekortgeschoten door hetzij voorbij te gaan aan de betwisting door de moeder van de door de vader opgevoerde schuld aan deze bank, hetzij die betwisting zonder redengeving te verwerpen.

In een procedure, waarin een moeder twee kinderen van verschillende vaders heeft en slechts een vader aanspreekt voor een kinderbijdrage, terwijl ze nog geen alimentatie ontvangt ten behoeve van het kind geboren uit een eerdere relatie, oordeelt de Hoge Raad (HR 22 april 2005, NJ 2005, 379) als volgt. Voor de berekening van de draagkracht van de moeder moet de rechter de bijdrage van de vader vaststellen op het bedrag dat hij bepaald zou hebben indien hij mede te oordelen zou hebben gehad over de door de vader van het andere kind te betalen bijdrage en met inachtneming van het bedrag waarmee de moeder, gelet op die voor het andere kind verschuldigde bijdrage, zelf behoort bij te dragen in de kosten van verzorging en opvoeding van het andere kind.

Huwelijksvermogensrecht

In HR 19 december 2003 (NJ 2004, 185) kreeg

de man een vergoedingsrecht voor de door hem betaalde kosten van aankoop en verbetering van een woning in Zwitserland, die eigendom is van de vrouw. De man had deze kosten in Zwitserse franken voldaan. Hij ontvangt het nominale bedrag terug en de vrouw mag dat in Nederlands geld voldoen (art. 6:121 BW).

In HR 12 maart 2004 (NJ 2004, 636) wordt de vrouw van de BV die de onderneming van haar ex-man exploiteert een opgave van de aanspraken krachtens de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding en een veroordeling om kapitaal af te zonderen en te storten onder een verzekeringsmaatschappij dan wel een andere optimale waarborg voor het pensioen. De Hoge Raad wijst toe dat dit van de BV van de man wordt gevorderd.

In HR 18 juni 2004 (NJ 2004, 399) is de vraag aan de orde of er op grond van de gemeenschappelijke bedoeling van partijen kan worden afgeweken van de overeengekomen huwelijkse voorwaarden. Dit is volgens de Hoge Raad niet het geval. Wel kan een krachtens een overeenkomst van huwelijkse voorwaarden tussen partijen geldende regel niet van toepassing zijn, als dit in de gegeven omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. Hierbij kan van belang zijn dat partijen tijdens huwelijk onderling overeenstemmend gedrag hebben vertoond, ook als dit gedrag afweek van de huwelijkse voorwaarden. De Hoge Raad voegt toe dat partijen wel rechtsgeldig in hun huwelijkse voorwaarden of bij echtscheidingsconvenant kunnen overeenkomen dat bij ontbinding van het huwelijk zal worden afgerekend alsof tussen hen een algehele of gedeeltelijke gemeenschap bestond (zie ook HR 12 december 2003, NJ 2004, 341).

In de door de Hoge Raad op 1 oktober 2004 (NJ 2005, 1) besliste procedure is het bestaan van een natuurlijke verbintenis ten laste van de man aangenomen. Er ontstond een geschil tussen partijen, die in 1971 in koude uitsluiting waren gehuwd, over de verdeling van de opbrengst van de echtelijke woning. Die woning was gemeenschappelijk geworden doordat de man in 1980 een stuk grond had gekocht voor € 200.000, dat hij voor de helft in eigendom heeft overgedragen aan de vrouw, die de koopprijs schuldig

is gebleven. Op die grond is vervolgens een huis met kantoorruimte gebouwd. De woning is uiteindelijk bij de afwikkeling van de scheiding verkocht voor € 1.400.721,50. Uit de opbrengst is de eerste hypotheek van € 293.503,62 voldaan. De vrouw heeft de helft van de nettowaarde gevorderd plus de over dit bedrag aangegroeide rente en verzocht de man te veroordelen tot een gebruiksvergoeding van het huis van € 2.000 per maand. De vraag is of de man recht heeft op een vergoeding vanwege de door hem volledig betaalde koopprijs van de grond en de

zouden partijen ten tijde van het verrichten van de prestatie hebben moeten overeenkomen dat later voor de prestatie zal worden betaald. Daarvan is hier geen sprake. De subjectieve intentie van de partners speelt ook geen rol. Voor het antwoord op de vraag of er sprake is van een natuurlijke verbintenis is de situatie bepalend op het moment van het verrichten van de prestatie en is niet van belang hoe partijen er later financieel voor blijken te staan. Van belang is dat de vrouw in 1980 haar dienstbetrekking heeft beëindigd en geruime tijd in het bedrijf van

bouwmaterialen en de arbeidskracht die hij twee jaar lang gratis heeft aangewend voor de bouw van het huis en de aflossing van de tweede hypothecaire lening en een door hem opgebouwde spaarpolis, verbonden aan de eerste hypothecaire aflossingsvrije lening. Het hof was van mening dat de man met deze prestaties heeft voldaan aan een natuurlijke verbintenis, zodat hem geen vergoedingsrecht toekomt.

Volgens de Hoge Raad is in uitzonderlijke situaties niet uitgesloten dat het verrichten van een bepaalde prestatie niet het voldoen van een natuurlijke verbintenis is. Maar dan

de man heeft gewerkt en twee kinderen had te verzorgen en dat ze geen gescheiden boekhouding voerden.

Nieuw is dat de natuurlijke verbintenis niet alleen de koopprijs van de bouwgrond omvat, maar ook de bouwkosten en de waarde van de door de man verrichte bouwwerkzaamheden en het gehele saldo van de spaarverzekering, hoewel de man de begunstigde is.

In een beslissing inzake een verrekenbeding van 2 september 2005 (AT4537) heeft de Hoge Raad herhaald dat, wanneer aandelen zijn verkregen en gefinancierd vóór het hu-

welijk, dus voor de start van de verrekenperiode, de aandelen op grond van art. 1:133 lid 2 BW niet onder het te verrekenen vermogen vallen. Deze beslissing was een vervolg op de procedure door de Hoge Raad beslist op 19 januari 1995, NJ 1996, 617 (Afrekening belegde besparingen I).

INTERNATIONAAL (PROCES)RECHT

Per 1 maart 2005 is de Verordening Brussel II vervangen door Brussel II-bis. Deze verordening is voor de internationale familierechtpraktijk van groot belang, omdat hierin de bevoegdheid, de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en de ouderlijke verantwoordelijkheid zijn geregeld. Brussel II-bis omvat meer dan Brussel II, nu de verordening niet langer is beperkt tot de gemeenschappelijke kinderen van partijen. Ook bevat de verordening regels voor zelfstandige procedures betreffende ouderlijke verantwoordelijkheid en is dus niet meer beperkt tot kinderen in echtscheidingsprocedures: de kindbeschermingsmaatregelen vallen er ook onder. In de bevoegdheidsregeling is voor een gerecht de mogelijkheid van verwijzing opgenomen naar een gerecht in een andere lidstaat, waarmee het kind een bijzondere band heeft. Een aantal onderwerpen van de Verordening wordt tevens

geregeld in het Haags Kinderbeschermingsverdrag 1996 (HKV 1996). De stukken ter goedkeuring van dit laatste verdrag zijn bij de Tweede Kamer ingediend (Kamerstukken II 2004/05 29 981, CR 170). Brussel II-bis heeft bij samenloop van deze twee voorrang als het kind zijn gewone verblijfplaats op het grondgebied van een lidstaat heeft.

In het HKV 1996 wordt naast de rechtsmacht en de erkenning en tenuitvoerlegging ook het toepasselijke recht geregeld. Brussel II-bis heeft als meerwaarde een uitgebreide regeling voor de tenuitvoerlegging van beslissingen.

In art. 41 Brussel II-bis is geregeld dat de in een lidstaat gegeven uitvoerbare beslissing waarin een omgangsrecht is toegekend, in een andere lidstaat wordt erkend en in die lidstaat uitvoerbaar is zonder dat een uitvoerbaarverklaring behoeft te worden verkregen. De rechter in het land van herkomst moet hiervoor een certificaat afgeven waaruit blijkt dat aan een aantal procedurele eisen is voldaan.

PROCESREGLEMENTEN

Per 1 april 2005 zijn de procesreglementen behoeve van de familie- en jeugdrechtssectoren en -units van de rechtbanken gewijzigd. De procesreglementen scheiding,

alimentatie, bijstandsverhaal en gezag en omgang zijn geheel herzien. Men kan de nieuwste editie raadplegen op www.rechtspraak.nl.

Een bijzonder rolreglement personen- en familierecht van een hof gepubliceerd op www.rechtspraak.nl is volgens de Hoge Raad (4 januari 2005, RvdW 2005, 10) recht in de zin van art. 79 RO. In deze procedure had de vrouw bij haar beroepschrift niet het inleidende verzoekschrift overgelegd. Nadat nog tweemaal tevergeefs was verzocht om dit over te leggen verklaarde het hof haar niet-ontvankelijk vanwege het niet-overleggen van stukken. Volgens de Hoge Raad geeft art. 34 Rv echter niet de bevoegdheid bij rolreglement te bepalen dat het ondanks herhaalde verzoeken niet binnen de daartoe gestelde termijn overleggen van de in dat artikel bedoelde afschriften tot een nietontvankelijkverklaring leidt. Toen bleek dat de man een verweerschrift had ingediend had het hof een laatste mogelijkheid tot herstel van het verzuim moeten bieden en dag en uur voor een mondelinge behandeling moeten bepalen. Zou dan blijken dat de vrouw de stukken alsnog had overgelegd, dan had het hof moeten beslissen of het daarop acht kon slaan. ●

(advertentie)

Mr Roeland B.C. van Passel
Lid OVA Arnhem en Colegio de Abogados Murcia

Nederlands advocaat in Spanje

- Onroerend goed
- Overeenkomsten
- Onderneming
- Notariële aktes

C/ Molina de Segura 5, 3, 1B • 30007 • Murcia • Spanje
T. +34 968 233151 • F. +34 868 954839
roeland@inmovest.com • www.inmovest.com

De nieuwe wetsvoorstellen helpen niet

Theo de Roos

hoogleraar straf(proces)recht Tilburg
advocaat te Amsterdam

Hoofdpunten uit de nieuwe wetsvoorstellen tegen terrorisme zijn: toepassing van bijzondere opsporingsbevoegdheden, schrapping van de eis van ernstige bezwaren bij bewaring, en langdurig onthouden van stukken aan de verdediging. Theo de Roos gaat op verzoek van de redactie na wat die voorstellen in de praktijk voor de advocatuur betekenen. Hij heeft ernstige twijfels of de diep ingrijpende voorstellen de strijd tegen het terrorisme helpen. ‘Te vroeg ingrijpen maakt de zaak wellicht stuk, maar het is twijfelachtig of de nieuwe voorstellen de ellende kunnen voorkomen die ontstaat als je er een keer te laat bij bent.’

De Tweede Kamer maakt vorderingen met het wetsvoorstel tot verruiming van de mogelijkheden tot opsporing en vervolging van terroristische misdrijven.¹ De leden van de Vaste commissie voor justitie hebben nogal wat vragen gesteld, maar het lijkt er op dat het voorstel ongeschonden door de Kamer zal komen. Dit is opmerkelijk, omdat er zelfs uit de hoek van de zittende magistratuur kritiek is geventileerd op de vergaande bevoegdheden die de Minister van Justitie ter wille van de strijd tegen het terrorisme ter beschikking wil stellen.²

Het wetsvoorstel staat uiteraard niet op zichzelf, maar maakt deel uit van een heel pakket wetgeving en andere maatregelen. Ik noem slechts – wat de wetgeving betreft – de Wet op de afgeschermdde getuige³ en de al in 2004 in werking getreden Wet op de terroristische misdrijven, waarmee in de zaak-Mohammed B. inmiddels ervaring is opgedaan en die ook een grote rol speelt in de zaak tegen de zogenaamde Hofstadgroep.

BIJZONDERE BEVOEGDHEDEN EN ‘AANWIJZINGEN’

De minister wil als het gaat om terroristische misdrijven de toepassingen van de bijzondere opsporingsbevoegdheden reeds mogelijk maken wanneer er nog slechts sprake is van ‘aanwijzingen’ van een terroristisch misdrijf. Dit begrip is bekend, zo betoogt de memorie van toelichting,⁴ van de Wet wapens en munitie en de Wet op de economische delicten.

In art. 51 en 52 WWM wordt het onderzoek van vervoermiddelen en het preventief fouilleren toegestaan bij aanwijzingen dat een strafbaar feit zal worden gepleegd waarbij wapens zullen worden gebruikt; en in diverse WED-opsporingsbevoegdheden wordt het begrip ‘in het belang van de opsporing’ aldus uitgelegd dat aanwijzingen van een economisch delict volstaan.⁵

bevoegdheden te rechtvaardigen, zo luidt het elders,⁷ waar de minister een poging doet de kritiek van diverse adviesorganen (NVVR, Raad voor de rechtspraak en Orde) te ontkrachten dat het begrip te vaag is tegen de achtergrond van art. 8 EVRM.⁸ Zachte informatie kan volstaan, bijvoorbeeld een anonieme tip die specifieke gegevens over een aanslag bevat. Een ander voorbeeld: betrouwbare informanten maken afzonderlijk

In het licht van art. 5 EVRM zou een probleem kunnen zijn dat geheime dienst-informatie niet ‘hard’ en nauwelijks toetsbaar is, en daardoor niet ‘capable of satisfying the Court’

Van aanwijzingen is sprake, zegt de memorie van toelichting,⁶ indien de beschikbare informatie feiten en omstandigheden bevat die erop duiden dat daadwerkelijk een terroristisch misdrijf zou zijn of zal worden gepleegd. Als voorbeeld wordt gegeven ‘moeilijk verifieerbare geruchten dat een aanslag wordt voorbereid of dat daartoe wordt samengespannen’. Ook dreigingsanalyses van de AIVD kunnen aanwijzingen opleveren. Feiten en omstandigheden waarvan de juistheid niet verifieerbaar is of de herkomst niet of onvoldoende kan worden onderzocht zijn voldoende om de inzet van de bijzondere

melding van bijzondere belangstelling die bepaalde personen tonen voor de bouwkundige aspecten van een overheidsgebouw.

In de Nota naar aanleiding van het verslag wordt weer een andere situatie geschetst, om te illustreren dat vaak reeds een misdrijf zal zijn gepleegd, maar dat dat niet altijd het geval behoeft te zijn:⁹ ‘Stel, een tipgever is uitgenodigd op een hotelkamer voor een samenkomst om afspraken te maken over het plegen van een aanslag. In dat geval zullen gewoonlijk plannen bestaan voor de uitvoering van dat misdrijf. Het “in gereedheid brengen” en “onder zich hebben” van

Samir A in een geblindeerde politiewagen bij vertrek uit de speciaal beveiligde rechtbank in Rotterdam (Rotterdam, 27 januari 2006).

dergelijke plannen zijn strafbaar gesteld in art. 95 lid 2 onder 4 Sr. De inzet van de bevoegdheden kan derhalve worden gebaseerd op aanwijzingen dat een strafbaar feit zou zijn of zal worden gepleegd. Tegelijk maakt het voorbeeld duidelijk waarom ook de aanwijzingen dat een strafbaar feit zal worden gepleegd toereikend moeten zijn. Ook in het geval de tipgever aangeeft dat de plannen nog niet in voldoende mate geconcretiseerd zijn, moet kunnen worden opgespoord.⁷

Het is duidelijk dat wij met dit onderdeel van het wetsvoorstel royaal in de preventieve fase zijn beland. Dat wordt nog duidelijker wanneer in aanmerking wordt genomen dat het verkennend onderzoek (art. 126gg Sv) in terrorismezaken een belangrijker plaats moet krijgen door invoering van een nieuw artikel 126hh,¹⁰ dat de officier van justitie de bevoegdheid verschaft met machtiging van de rechter-commissaris in het belang van het onderzoek schriftelijke (delen van)

gegevensbestanden te vorderen van degene van wie redelijkerwijs kan worden vermoed dat hij tot die bestanden toegang heeft. De bestanden mogen vervolgens worden bewerkt, wat kan inhouden de onderlinge vergelijking dan wel vergelijking met andere bestanden.¹¹ In die fase behoeven er nog geen aanwijzingen te zijn. Zijn die er wel, dan kan de nieuwe derde afdeling (Vorderen van gegevens) worden toegepast (de artikelen 126zk e.v.).

1 TK 30 164 nr. 2. Over het concept-wetsvoorstel reeds P.H.P.H.M.C. van Kempen, 'Terrorismebestrijding door marginalisering strafvorderlijke waarborgen', in: *NJB* 2005 (8), p. 397-400.
 2 Spraakmakend was het redactioneel van G.J.M. Corstens, 'Dijkdoorbraken in de strafrechtspleging', in: *NJB* 2005 (6), p. 289.
 3 Daarover in dit blad A. Sennep, 'Afgeschermde getuige', *Advocatenblad* 2005-19, p. 866-868.
 4 TK 30 164, nr. 3, p. 8.

5 De MvT (p. 9) verwijst naar HR 9 maart 1993, *NJ* 1993, 633, en naar HR 30 oktober 1984, *NJ* 1985, 275 (over art. 75 Jachtwet).

6 TK 30 164, nr. 3, p. 9.

7 TK 30 164, nr. 3, p. 10.

8 Zie over die kritiek ook Th. A. de Roos, 'Terrorismebestrijding langs de randen van het strafrecht', in: R. H. Haveman, H. C. Wiersinga (red.), *Langs de randen van het strafrecht*. Nijmegen (Wolf Legal Publishers), 2005, p. 129-140.

9 TK 30 164, nr. 7, p. 15.

10 In een nieuw art. 126ii wordt daarnaast aan de officier van justitie de bevoegdheid verleend om van de professionele verwerker van gegevens bepaalde identificerende persoonsgegevens te vorderen; ook kan de officier gegevens ter zake van naam, adres, postcode, woonplaats, nummer en soort dienst betreffende een telecommunicatiegebruiker vorderen van een aanbieder van een openbaar telecommunicatienetwerk.

GEEN MEERWAARDE

Al met al kan worden vastgesteld dat het Openbaar Ministerie en de recherche taken en bevoegdheden krijgen die sterk verwant zijn aan die van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Het is sterk de vraag of deze diensten daar blij mee moeten zijn. Het zal wellicht kunnen gebeuren dat men elkaar voor de voeten gaat lopen en dat justitie projecten van de AIVD ‘stukmaakt’. Aan de andere kant moet worden erkend dat de regeling blijkens de memorie van toelichting sterk in het teken staat van de urgentie: snel kunnen optreden wanneer er aanwijzingen bestaan van groot en acuut gevaar.

De vraag is of de voorstellen meerwaarde bezitten ten opzichte van de huidige mogelijkheden. De strafbare voorbereiding (art. 46 Sr, dat overigens ook wordt gewijzigd omdat het bestanddeel ‘kennelijk’ wordt geschrapt) en de uitgebreide strafbaarstelling van de samenspanning in de Wet op de terroristische misdrijven bieden al zeer ruime mogelijkheden. Dat die niet altijd tot een veroordeling leiden, zoals in de eerste zaak van Samir A., heeft naar het lijkt weinig met ontbrekende strafvorderlijke bevoegdheden te maken, en al evenmin met een tekortschietend materieel strafrecht (tenzij men wenst over te schakelen naar een intentiestrafrecht). Het vrijspreekende Hof Den Haag had geen twijfel aan de terroristische intenties van Samir A., maar oordeelde – naar mijn smaak volkomen terecht – dat die intenties moeten worden beoordeeld tegen de achtergrond van de materialen die de verdachte daartoe voorhanden had.¹² De kaarten, schetsen en dergelijke van diverse gebouwen en locaties achtte het hof zo primitief en oppervlakkig dat het onmogelijk geacht moet worden dat op basis van de ‘vergaand onvolkomen informatie een aanval op deze objecten met enige kans op succes zelfs maar in voorbereiding kan worden genomen’. Wat het geknutsel met ‘explosieven’ betreft stelt het hof vast dat dit project zich in een zodanig pril stadium bevond en zo onbeholpen en primitief was dat daarvan geen reële dreiging (binnen afzienbare termijn) kón uitgaan. ‘De verdachte stond in feite met lege handen.’ Hoe dat ook zij, niet valt in te zien hoe de nu voorgestelde extra bevoegdheden tot een ander resultaat hadden kunnen leiden.

Het is goed om het vermaan van het hof Den Haag ter harte te nemen: ‘Daarom moet aanvaard worden dat onder omstandigheden optreden dat door de belangen gemoeid met de opsporing van ernstige misdrijven worden gerechtvaardigd, er niet altijd toe zal (kunnen) leiden dat die vermeende ernstige misdrijven ook daadwerkelijk bestraft kunnen worden.’

GEEN ‘ERNSTIGE BEZWAREN’ NODIG

Voorgesteld wordt aan art. 67 Sv een vierde lid toe te voegen waarin het vereiste van de ernstige bezwaren voor de eerste fase van de voorlopige hechtenis, de bewaring van 14 dagen, te laten vervallen wanneer het om de verdenking van terroristische misdrijven gaat. Eenvoudige verdenking in de zin van art. 27 Sv, de eis die ook tijdens de inverzekeringstelling geldt, is dan voldoende, en het behoeft niet ‘waarschijnlijk’ te zijn dat de verdachte het feit heeft gepleegd (MvT p. 25).

Volgens de minister is dit nodig omdat ‘de aanwijzingen bij de start van een onderzoek naar het voorbereiden van een terroristische aanslag veelal nog niet een hecht onderbouwde verdenking behelzen. Tegelijkertijd kan, gelet op het groot aantal slachtoffers dat bij een dergelijke aanslag kan vallen, daadwerkelijk optreden tegen mogelijke betrokkenen niet worden uitgesteld. Deze factoren leiden ertoe dat inverzekeringstelling zich in deze gevallen op basis van een betrekkelijk lichte verdenking kan voordoen. Het is dan ongewenst dat een bevel tot bewaring door de rechter vervolgens achterwege blijft als het onderzoek in de beschikbare korte periode te weinig heeft opgeleverd.’ (MvT p. 26).

Voor het Openbaar Ministerie ging dit nog niet ver genoeg (het doet de suggestie tot de eerste openbare terechtzitting te volstaan met het redelijk vermoeden¹³), maar alle andere adviesorganen (de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, de Raad voor de rechtspraak en de Orde) stelden dat het

regeringsvoorstel te ver gaat en strijdig was met art. 5 EVRM. Dat wordt door de minister bestreden met verwijzing naar jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Hij citeert achtereenvolgens het arrest inzake O’Hara tegen het Verenigd Koninkrijk¹⁴ en Fox e.a. tegen het Verenigd Koninkrijk.¹⁵

In O’Hara overweegt het hof dat de verdenking die de preventieve vrijheidsbeneming kan rechtvaardigen feiten of informatie moet betreffen ‘which would satisfy an objective observer that the person concerned may have committed the offence, although what may be regarded as reasonable will depend on all the circumstances of the case.’ De feiten die een verdenking doen ontstaan ‘need not be of the same level as those necessary to justify a conviction, or even the bringing of a charge which comes at the next stage of the process of criminal investigation’.

En in het Fox-arrest valt te lezen dat art. 5 EVRM ‘should not be applied in such a manner as to put disproportionate difficulties in the way of the police authorities of the Contracting States in taking effective measures to counter organised terrorism’.

TE ZACHT VOOR ARTIKEL 5 EVRM

Het is moeilijk een algemeen luidend antwoord te geven op de vraag of het schrappen van de ernstige bezwaren problemen oplevert in het licht van art. 5 EVRM. Duidelijk is wel dat ook in terrorismezaken het begrip ‘redelijk’ niet extensief mag worden uitgelegd: ‘Even in those circumstances, the respondent Government have to furnish at least some facts or information capable of satisfying the Court that the arrested person was reasonably suspected of having committed the alleged offence’, overweegt het hof in O’Hara, met verwijzing naar Fox e.a.¹⁶

Erkend moet worden dat de begrippen ‘some facts or information’ en ‘reasonable suspicion’ wel zo ongeveer samenvallen met

Om te bereiken dat niets van de informatie die van belang is voor de voorlopige hechtenis wordt onthouden aan de verdediging, moet dat expliciet in de wet worden vastgelegd

Beveiliging op het Binnenhof (november 2005)

‘uit feiten en omstandigheden blijken van een redelijk vermoeden van schuld’. Wel zou het een probleem kunnen zijn dat de feiten en omstandigheden niet ‘hard’ en niet of nauwelijks toetsbaar zijn, en daardoor niet ‘capable of satisfying the Court’. Dat zou het geval kunnen zijn met geheime dienst-informatie.

ONTHOUDING VAN STUKKEN

Nog meer omstreden is het voorstel om in geval van verdenking van een terroristisch misdrijf de mogelijkheid te scheppen om de duur van de gevangenhouding na omme-

komst van 90 dagen telkens met een periode van 90 dagen te verlengen tot maximaal twee jaar. De behandeling van de vordering tot verlening vindt in het openbaar plaats (art. 66 lid 3 Sv). Daarmee wordt voorkomen dat de zaak binnen 90 dagen nadat de gevangenhouding is ingegaan ter terechtzitting moet worden aangebracht, en wordt bereikt dat het tijdstip waarop volledige inzage in de processtukken moet worden gegeven aan de verdediging wordt uitgesteld. Art. 33 Sv bepaalt immers dat kennisneming van alle processtukken niet aan de verdachte mag worden onthouden zodra de dagvaarding ter

terechtzing aan hem is betekend. Voortaan is dagvaarding binnen de 90 dagen-termijn niet meer nodig.

Deze forse ingreep in de rechten van de verdediging is volgens de regering noodzakelijk omdat onderzoek naar terroristische misdrijven zich zeer wel ook in het buitenland kan afspelen en dat daarbij informatieverschaffing door inlichtingendiensten een rol kan spelen. Voortijdig bekend worden van verkregen informatie zal niet alleen de zaak tegen de verdachte, maar ook de zaken tegen eventuele medeverdachten kunnen schaden. In de nota naar aanleiding van het verslag zegt de regering het nog wat uitgebreider: inzage moeten verlenen is onwenselijk bij complexe onderzoeken naar terroristische misdrijven, met vaak vertakkingen naar het buitenland, en waarbij vele ‘verzoeken buitenland’ moeten worden gedaan.¹⁷ ‘Het onderzoek kan hierdoor onnodig onder druk komen te staan (vertaling en interpretatie van stukken, doorzoeken en bewerken van enorme databases), bepaalde onderzoekssporen moeten daardoor soms noodzakelijkerwijs worden afgebroken.’

RIJKELIJK NAÏEF

Opgewekt betoogt de memorie van toelichting dat de voorgestelde mogelijkheid geen afbreuk doet aan een adequate rechterlijke controle op de voortgang van het onderzoek.¹⁸ Dat is natuurlijk maar de vraag. De informatie die de verdediging wordt onthouden bereikt immers ook de rechter niet. De regering veronderstelt weliswaar dat de raadkamer over voldoende informatie kan beschikken om te beoordelen of aan de voorwaarden van voortgezette voorlopige hechtenis is voldaan, maar men kan zich voorstellen dat het Openbaar Ministerie straks niet veel meer zal voorleggen dan elke drie maanden

11 Het verkennend onderzoek valt voortaan volgens het wetsvoorstel onder het verruimde opsporingsbegrip van art. 132a Sc: ‘Onder opsporing wordt verstaan het onderzoek in verband met strafbare feiten onder gezag van de officier van justitie met als doel het nemen van strafvorderlijke beslissingen.’

12 Hof Den Haag 18 november 2005, LJN AU6181.

13 Zie hierover P. Frielink, ‘Terreurbestrijding en strafwetgeving’, in: *Strafblad* 2004 nr. 4, p. 244-245: ‘Of enkel en alleen een verlaging voor de inbewaringstellingstermijn volstaat, is de vraag. Voor terreurzaken is een uitzondering voor het hele voorlopige hechtenistraject op zijn plaats’.

14 EHRM 16 oktober 2001, nr. 37555/97.

15 EHRM 30 augustus 1990, series A Vol. 182.

16 Zie daarover E. Prakken, ‘Regelgeving en rechtspraak: Terrorisme en het strafproces’, in: *Strafblad* 2004 nr. 4, 235.

17 TK 30 164 nr.7, p. 35.

18 TK 30 164 nr. 3, p. 28.

19 TK 30 164 nr. 7, p. 38.

20 M.S. Groenhuijsen, G. Knigge (red.), *Het vooronderzoek in strafzaken*, p. 617 e.v. en p. 656 e.v.

21 EHRM 13 februari 2001, nr. 25 116/94, EHRC 2001, 21.

22 Daarover J.M. Reijntjes, ‘Terreurbestrijding en het delen van geheimen’, in: *Strafblad* 2004 (4), p. 271-278.

de plechtige verzekering dat er in diverse buitenlandse en door diverse geheime diensten hard aan de zaak wordt gewerkt, terwijl uit de geopenbaarde stukken niet duidelijk naar voren komt dat de bezwaren tegen de verdachte intussen ernstiger zijn geworden.

De minister beantwoordde een vraag naar stukken die ontlastend materiaal bevatten: 'In die gevallen is het de officier van justitie, indien belastend materiaal bestaat dat van overwegend belang is voor de beslissing omtrent het voortduren van de voorlopige hechtenis, niet geoorloofd dergelijk materiaal achter te houden. Het gaat immers om stukken die essentieel zijn voor het nemen van beslissingen inzake de voorlopige hechtenis.'¹⁹

Is dat niet rijkelijk naïef? Het kan heel wel gaan om informatie waarvan de bekendmaking leidt tot verstoring van het onderzoek in de zaken tegen de verdachte en eventuele medeverdachten. Als de minister wil bereiken dat inderdaad alle informatie die van belang is voor de voorlopige hechtenis niet wordt onthouden aan de verdediging, doet hij er goed aan dat expliciet in de wettekst vast te leggen.

In de memorie van toelichting wordt er op gewezen dat de voorgestelde regeling verwant is aan hetgeen het onderzoeksproject *Strafvordering 2001* heeft bedacht.²⁰ De onderzoeksgroep had de huidige regeling met betrekking tot de pro forma-zittingen gehekelde en aanbevolen deze te vervangen door een behandeling door de meervoudige raadkamer, waarbij wel in beginsel onbeperkte kennisgeving van de processtukken mogelijk zou zijn. De rechter-commissaris zou dit recht kunnen beperken. Hij kan in dit stelsel zelf wel inzage in alle stukken krijgen, en hij kan ook een voordracht doen om de voorlopige hechtenis op te heffen (art. 69 lid 1). Als het onderzoek plaatsvindt in het kader van een gerechtelijk vooronderzoek (en dat zal steeds het geval zijn wanneer een afgeschermd getuige wordt gehoord) kan

de rechter-commissaris zelf uitmaken of bepaalde stukken worden onthouden. Ook wordt aangegeven dat de verdachte tegen de onthouding een bezwaarschrift kan indienen op grond van art. 32 Sv.

Ten slotte vermeldt de memorie van toelichting in dit verband nog art. 180 Sv, dat de rechter-commissaris opdraagt te waken tegen 'noodeloze vertraging' van het opsporingsonderzoek, en hem de bevoegdheid geeft de stukken te doen overleggen en de onverwijld of spoedige beëindiging van het opsporingsonderzoek te bevelen.

De regering bestrijdt de opvatting dat de voorgestelde regeling een schending van art. 6 EVRM zou opleveren. Ter illustratie citeert zij uit het arrest *Schöps v. Germany*:²¹ 'Equality of arms is not ensured if counsel is denied access to those documents in the investigation file which are essential in order effectively to challenge the lawfulness of his clients detention (...) It thus follows that, in view of the dramatic impact of deprivation of liberty on the fundamental rights of the persons concerned, proceedings conducted under Article 5 par. 4 of the Convention should in principle also meet, to the largest extent possible under the circumstances of an ongoing investigation, the basic requirements of a fair trial, such as the right to an adversarial procedure.'

Het is voor mij nog niet zo duidelijk dat deze passages de argumenten van de regering krachtig ondersteunen. Het omgekeerde lijkt eerder het geval.

De Raad voor de rechtspraak had in zijn advies opgemerkt dat de rechter bij onvolledigheid van de processtukken onvoldoende invulling zal kunnen geven aan de toets van art. 67a lid 3 Sv, het geval waarin ernstig rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid dat een verdachte geen vrijheidsbenemende sanctie zal worden opgelegd, althans niet één van langere duur dan het voorarrest.

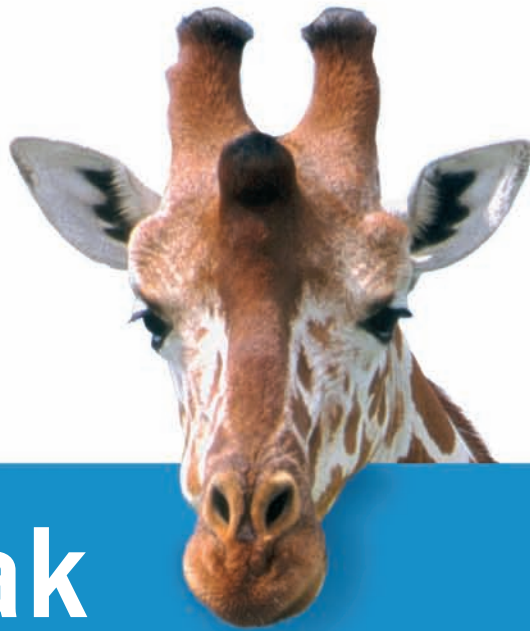
De regering wuift dit bezwaar weg: 'Dit risico komt niet zeer reëel voor: de ernst van het misdrijf en de aard van de bijdrage terzake waarvan verdenking bestaat zullen dikwijls voldoende vaststaan. In gevallen waarin dit anders is geldt dat een bevel tot verdere vrijheidsbeneming achterwege blijft indien art. 67a lid 3 Sv daartoe noopt'.

Het is maar de vraag of het zo eenvoudig ligt. De raadkamer zal in voorkomende gevallen een partieel beeld krijgen dat voor de verdachte belastender is dan een compleet inzicht in de stukken. Men denke daarbij aan de rol van de verdachte in een organisatie met terroristisch oogmerk. Van incomplete informatie kan een suggestieve werking uitgaan. Dit klemt temeer wanneer het onderzoek in een verder gevorderde fase komt.

ONS WERK DOEN

Het echte dilemma in de strafrechtelijke terrorismebestrijding lijkt, als men afgaat op de ervaringen van de laatste tijd, vooral betrekking te hebben op het moment van interventie en vrijheidsbeneming. Te vroeg ingrijpen maakt de zaak wellicht stuk, maar de ellende is niet te overzien als je er eens een keer te laat bij bent. Het is twijfelachtig of de nu voorliggende voorstellen daar iets aan toe of af doen. De regering heeft gemeend dat niet kan worden volstaan met de communicatie tussen de AIVD en justitie,²² maar dat specifieke preventieve justitiële bevoegdheden noodzakelijk zijn. Dat blijkt te leiden tot wetgeving waarin de ingreep in de persoonlijke levenssfeer groter wordt, de drempel voor preventieve vrijheidsbeneming lager, en de positie van de verdediging in het vooronderzoek slechter. De enige schrale troost is dat deze maatregelen strikt zijn gereserveerd voor het geval waarin terroristische misdrijven aan de orde zouden kunnen zijn.

Wij advocaten moeten ons werk doen en er het beste van maken, desnoods tot en met het EHRM. ●

Het gemak van overzicht

met **SduWeb***Ondernemingsrecht.nl*

Met alle uitspraken uit «JOR»

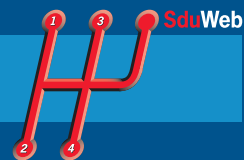
SduWeb Ondernemingsrecht brengt u niet alleen dagelijks ondernemingsrechtelijk nieuws, maar biedt u tevens een complete online zoekoplossing voor ondernemingsrechtelijke juridische bronnen. U signaleert eenvoudig de relevante ontwikkelingen binnen uw vakgebied en overziet de consequenties voor uw praktijk. Dát is het gemak van overzicht!

- Dagelijks ondernemingsrechtelijk nieuws
- Alle ondernemingsrechtelijke juridische bronnen onderling verbonden in één product
- Een vakredactie selecteert en bewerkt het nieuws voor uw praktijk
- Met alle uitspraken uit «JOR»
- Integraal zoeken in de nieuwsberichten, wetsartikelen, jurisprudentie, kamerstukken en Europese richtlijnen en verordeningen
- Dagelijkse informatie-update

Gratis proefabonnement

Neem gratis en vrijblijvend een proefabonnement voor een maand. Ga direct naar www.sduwebondernemingsrecht.nl en meld u aan.

Inclusief toegang tot

de snelste link naar uw vakgebied

Sdu UITGEVERS

De persoonlijkheid van de advocaat

Advocaten denken positief over zichzelf

Kim van Oorsouw

psycholoog Universiteit Maastricht¹

Amerikaanse advocaten blijken agressiever, dominanter en competitiever te zijn dan andere beroepsgroepen. En de Nederlandse advocaat? Rechtenstudenten zijn hier dominanter, tevredener met zichzelf, en minder verlegen dan psychologiestudenten, en advocaten verschillen niet veel van de rechtenstudenten. Het vak van jurist trekt mensen met bepaalde karaktereigenschappen, maar die worden niet gevormd door de rechtenstudie.

Foto: Picture Press/Hollandse Hoogte

Volgens Daicoff tonen Amerikaanse rechtenstudenten in de kindertijd al eigenschappen die hen geschikt maken voor de advocatuur: dominantie, discipline, leiderschap, gebrek aan emoties en afkeer van minderwaardigheidsgevoelens. Tijdens de rechtenstudie zouden deze eigenschappen nog eens worden versterkt, en leiden tot een typische advocatenpersoonlijkheid. Competitie en dominan-

tie worden gestimuleerd, en sociaal gedrag en introspectie ontkracht.

Studie en werk als advocaat tezamen leiden volgens Daicoff tot een toename van agressie, angst en vijandigheid. Door de drive naar geld neemt ook de professionaliteit af. De Amerikaanse publieke opinie over de advocaten is mede daarom niet gunstig.

PERSOONLIJKHEIDSPROFIEL

Hoe is het eigenlijk gesteld met Nederlandse advocaten? Om dat te onderzoeken, formuleerden we de volgende vragen: bezitten Nederlandse advocaten net als de Amerikaanse een typische *lawyer personality*? Als dat zo is, wordt deze dan gevormd door de studie, of is deze al voor de studie aanwezig?

Om deze vragen te beantwoorden, keken we naar een groep advocaten, rechtenstudenten en psychologiestudenten. Als er een typisch persoonlijkheidsprofiel bestaat voor advocaten, dan zou je een verschil in persoonlijkheid verwachten tussen rechten- en psychologiestudenten. Rechtenstudenten zouden aan het begin van hun studie dominanter, extravert en sociaal moeten zijn dan psychologiestudenten. Als er geen verschillen zijn tussen deze twee groepen, dan is het mogelijk dat een typische advocatenpersoonlijkheid wordt gevormd door de studie. Als dát zo is, dan verschillen rechtenstudenten van advocaten.

Voor ons onderzoek vulden 43 advocaten², 38 rechtenstudenten³ en 38 psychologiestudenten⁴ een aantal persoonlijkheidsvragenlijsten en een klachtenlijst in.⁵ De resultaten waren, in het kort, als volgt: advocaten rapporteerden aanzienlijk minder vage angsten, psychische spanningen, lichamelijke klachten, gedrukte stemming, gevoelens van insufficiëntie en ernstige psychopathologie (wanen, paranoia) dan beide studentengroepen. Ze voelden zich gelukkiger in sociale contacten dan de psychologiestudenten.

Advocaten zowel als rechtenstudenten scoorden aanzienlijk hoger dan de psychologiestudenten op zelfwaardering. Daarnaast waren advocaten minder ontevreden met allerlei zaken uit het dagelijks leven, en minder vermijdend en agressief dan beide studentengroepen. Advocaten scoorden lager dan de studentengroepen op extravertie, wat betekent dat ze minder sociale contacten en een minder actieve instelling hadden. Verder waren advocaten minder neurotisch en meer gedisciplineerd in hun werkzaamheden dan de studentengroepen. Gevraagd naar klachten in de afgelopen week rapporteerden de advocaten minder vage lichamelijke klachten dan de studenten.

Wat betekent dit alles? Als er bepaalde persoonlijkheidskenmerken zijn die een rechtenstudent al doen kiezen voor de rechtenstudie, dan zouden de rechtenstudenten anders moeten scoren op dit soort kenmerken dan psychologiestudenten. Uit de resultaten bleek dat de rechtenstudenten inderdaad hoger scoorden op dominantie en zelfwaardering dan psychologiestudenten. In tegenstelling tot Amerikaanse studies scoorden de rechtenstudenten vergeleken met psychologiestudenten echter niet lager op angst en verlegenheid.

Ook advocaten scoorden hoog op dominantie en zelfwaardering, en laag op verlegenheid en angst. Ze verschilden hierop dus niet met de rechtenstudenten. Daarmee

woorden, moeten we eerst kijken of er in Nederland inderdaad zoveel advocatenleed is.

Als we naar onze resultaten kijken, dan is eerder het tegenovergestelde het geval. Nederlandse advocaten scoorden aanzienlijk lager op inadequatie (onder andere angst en lichamelijke klachten), neuroticisme (onder meer nervositeit) en psychopathologie (onder andere paranoia) dan rechtenstudenten. Ook bleek dat de advocaten minder vijandig waren dan de rechtenstudenten. Dit is dus tegengesteld aan de verwachting op basis van de Amerikaanse situatie. De Nederlandse advocaten zijn helemaal niet zo 'distressed'.

Gebeurt er dan nog iets tijdens de studie? Het lijkt erop dat studenten over het algemeen meer 'leed' ervaren, wat te maken kan

De typische advocatenpersoonlijkheid draagt bij aan advocatenleed als depressie, angst, paranoia en vijandigheid

konden we één vraag beantwoorden: rechtenstudenten bezitten bepaalde persoonlijkheidskenmerken die psychologiestudenten minder bezitten: ze zijn dominanter en meer tevreden met zichzelf dan de psychologiestudenten. Advocaten verschillen op hun beurt weinig van rechtenstudenten. Dit lijkt te pleiten voor een al aanwezige advocatenpersoonlijkheid.

AFNEMEND LEED

De andere vraag was of de rechtenstudie de typische advocaat maakt, en dus bijdraagt aan advocatenleed als depressie, angst, nervositeit, paranoia en vijandigheid, zoals in de Verenigde Staten kennelijk het geval is. Voordat we deze vraag kunnen beant-

hebben met onzekerheden aan het begin van hun studie. Omdat de advocaten weinig leed rapporteren, zou het zo kunnen zijn dat het leed na verloop van de studie afneemt.

Een expliciete verandering in persoonlijkheid tijdens de juridische opleiding, door de nadruk op extrinsieke vaardigheden (zoals rationeel analyseren) en ontkrachting van intrinsieke vaardigheden (zoals interpersoonlijke relaties ontwikkelen, altruïsme) vonden we niet terug in de Nederlandse situatie. Advocaten waren niet minder altruïstisch (onzelfzuchtig) en sociaal (in)adequaat dan de rechtenstudenten. Integendeel, advocaten waren vergeleken met studenten veel minder zelfzuchtig en ook gelukkiger in hun sociale contacten.

- 1 Kim van Oorsouw is onderzoekspsycholoog bij de vakgroep Experimentele Psychologie van de Universiteit Maastricht en lid van de Interfacultaire Werkgroep Rechtspsychologie. Met dank aan Anne Boverhof, studente Psychologie.
- 2 Waarvan 19 vrouwen, gemiddelde leeftijd 37,5 jaar, gemiddeld aantal ervaringsjaren: 12.
- 3 Waarvan 23 vrouwen, gemiddelde leeftijd 19 jaar. De rechtenstudenten waren in de eerste helft van

hun eerste jaar. Kenmerken van hun persoonlijkheid konden daardoor nog niet door de studie zijn bepaald. Effecten van opleiding werden dus alleen door de advocatengroep vertegenwoordigd.

- 4 Waarvan 33 vrouwen, gemiddelde leeftijd 19,5 jaar.
- 5 De persoonlijkheidsvragenlijsten waren de de Nederlandse Persoonlijkheidsvragenlijst (NPV), Nederlandse Verkorte MMPI (NVM) en de NEO-FFI.

Deze vragenlijsten meten bepaalde kenmerken van iemands persoonlijkheid (bijvoorbeeld angstigheid, dominantie, depressie, zelfwaardering, extravertie, altruïsme, vijandigheid en dergelijke). Ook werden huidige klachten uitgevraagd door middel van een gestructureerde klachtenlijst (SCL-90).

OUD VERSUS JONG

Omdat Daicoff liet zien dat advocatenleed minder was bij de oudere advocaten die een efficiëntere manier van 'lawyering' hadden gevonden, keken we ook naar de oudere versus de jongere advocaten in onze groep. Bij oudere advocaten zou een betere balans tussen werk en privé ervoor zorgen dat zij zich gelukkiger voelen en minder klachten ervaren. De bevroegde groep advocaten ervoer al weinig leed, maar misschien was er toch een verschil in leeftijdsgroepen. Driekwart van de advocaten was jonger, en een kwart ouder dan 50.

Een vergelijking van deze groepen liet zien dat alleen wanneer het ging om klachten in de afgelopen week, de oudere advocaten meer klachten hadden. Ze rapporteerden vaker last te hebben van spanning, rusteloosheid, neerslachtigheid en ze hadden moeite gedachten te onderdrukken. Verder rapporteerden oudere advocaten meer onvrede met zichzelf in relatie tot anderen, meer vijandigheid en irritatie en een algeheel verhoogd niveau van psychisch en lichamelijk disfunctioneren. De oudere advocaten rapporteerden dus meer leed *op dit moment*.

Qua persoonlijkheid verschilden ze niet van de jongere advocaten.

Nederlandse advocaten zijn helemaal niet zo 'distressed'

Heel vreemd is deze grotere hoeveelheid klachten natuurlijk niet, wetende dat binnen de groep oudere advocaten de gemiddelde leeftijd 59 was. Het advocatenwerk op deze leeftijd leidt kennelijk tot meer klachten. De onderzochte groep is echter te klein om daar met zekerheid uitspraken over te doen.

POSITIEVE HOUDING

Al met al kunnen we concluderen dat het met Nederlandse advocaten goed is gesteld. Het blijkt dat rechtenstudenten bepaalde persoonlijkheidskenmerken bezitten die hen mogelijk deden kiezen voor de studie, en die ook belangrijk zijn voor hun succes als advocaat. Deze trekken, zoals dominantie en zelfwaardering, bezitten psychologiestudenten in mindere mate.

Advocaten bezitten deze kenmerken ook, wat de hypothese ondersteunt dat deze kenmerken 'de advocaat maken'. Deze positieve houding ten opzichte van zichzelf, hun werk en leven is gezond en verklaart meteen waarom onze advocaten nauwelijks klachten rapporteerden.

Omdat onze bevindingen op een relatief kleine steekproef berusten, zou het mooi zijn als we deze groep zouden kunnen uitbreiden. Het wordt dan ook meteen interessanter om te kijken of er verschillen zijn tussen de verschillende rechtsgebieden. Daicoff liet immers zien dat vooral de typische *trial lawyers* meer leed ervaren en slechter beoordeeld worden door het publiek dan de advocaten die werkzaam zijn als rechtshulpverlener of bij overheidsinstanties.

Een kwart van de door ons onderzochte advocaten was werkzaam in het strafrecht, driekwart in een ander gebied. Een vluchtige analyse laat zien dat er nauwelijks verschillen zijn tussen deze twee groepen behalve op één factor, namelijk altruïsme. De strafrechtadvocaten scoorden lager dan de civilisten voor wat betreft coöperatie en medeleven met anderen. ●

(advertentie)

Pensioenadviesbureau Mr. H.N.J. Bijvoet

sinds 1982

Keizersgracht 403

1016 EK Amsterdam

www.chezpied.nl

nick.bijvoet@chezpied.nl

tel: 020 623 54 21

FIF 33

RECHERCHE- EN INFORMATIEBUREAU

Voor bedrijven, particulieren en advocatuur

- Onrechtmatig ziekteverzuim
- Alimentatiezaken
- Controle werkzaamheden
- Handelsinformatie
- Fraude / Bedrijfsdiefstal
- Privé-onderzoeken

010 - 477 33 22 www.fif33.nl

Goedgekeurd door Min. van Justitie POB 238
Heemraadssingel 186 • 3021 DM Rotterdam
Fax: 010 - 477 08 30 • e-mail: info@fif33.nl

ADVOCAAT MEDEWERKER VASTGOED & OVERHEID

CMS Derks Star Busmann is één van de grootste juridische dienstverleners in Nederland. Vanuit vier kantoren in Nederland en één in België, bieden ruim 250 Advocaten, Notarissen en Belastingadviseurs full-service juridische en fiscale dienstverlening aan ondernemingen, overheden en instellingen. Door multidisciplinaire samenwerking tussen de specialisten, vanuit meer dan twintig gespecialiseerde secties, worden hoogwaardige diensten geleverd waarbij onder meer kwaliteit en klantgerichtheid continu voorop staan. De organisatie stelt zich ten doel om een leidende (inter)nationale positie in te nemen. Mede dankzij de Europese CMS alliantie kan er vanuit sterke nationale praktijkgebieden grensoverschrijdend worden gewerkt.

De professionals die kiezen voor deze organisatie gaan voor kwaliteit en ondernemerschap. Ze zijn te omschrijven als nuchter, flexibel, zelfstandig en doorzetters. Men heeft liefde voor het vak en wil graag in zichzelf investeren. Voor de sectie Vastgoed & Overheid van het kantoor Utrecht zoeken wij een ervaren Advocaat Medewerker Bestuursrecht. Gezien de intensieve samenwerkingsverbanden met andere vestigingen van CMS Derks Star Busmann zal de Advocaat Medewerker de vestiging Arnhem ondersteunen.

FUNCTIE: De sectie Vastgoed & Overheid in Utrecht bestaat uit dertig medewerkers. Zowel Advocaten, Notarissen als Fiscalisten maken deel uit van deze sectie en zijn volledig met elkaar geïntegreerd. Het is een teamgerichte omgeving met een innovatief en resultaatgericht klimaat waar veel ruimte is voor het ontwikkelen van nieuwe ideeën. Binnen het cluster Bestuursrecht bent u als Advocaat Medewerker verantwoordelijk voor zaken die voortvloeien uit de relatie tussen burgers of bedrijven en de overheid en tussen overheden onderling. Binnen de veelzijdige cliëntenportefeuille beweegt u zich op het grensvlak van het publiek- en privaatrecht. U zult zich met name bezighouden met bestuursrechtelijk schadevergoedingsrecht, planschade en nadeelcompensatie. Daarnaast behoort de civielrechtelijke kant van bodemverontreiniging (verhaalsacties, ongerechtvaardigde verrijking) tot uw verantwoordelijkheid.

ERVARING: De Advocaat Medewerker beschikt over circa vijf jaar werkervaring binnen de advocatuur en is zowel privaatrechtelijk als publiekrechtelijk onderlegd. De Advocaat Medewerker heeft ervaring binnen het bestuursrecht en volgt de ontwikkelingen op zijn vakgebied. U bent initiatiefrijk en beschikt over voldoende ambitie de praktijk verder uit te bouwen. Daarnaast heeft u er plezier in nieuwe initiatieven te ontplooiën, heeft u originele inzichten en bent u in staat deze te vertalen naar praktisch toepasbare oplossingen.

CMS Derks Star Busmann
ADVOCATEN NOTARISSEN BELASTINGADVISEURS

INFORMATIE: Voor meer informatie over de functie en CMS Derks Star Busmann (www.cms-dsb.com) kunt u contact opnemen met mevrouw mr Jenny Praaning of de heer drs Robert M. Dicke. Richt uw reactie, bij voorkeur per e-mail, aan Dicke Röell Breedveld Executive Search Nassaulaan 19, 2514 JT Den Haag.

T 070 3617009
F 070 3614340
E info@drbgroep.nl
I www.drbgroep.nl

VAN

Ruben Veenhuysen

Welke boeken lezen advocaten eigenlijk buiten de juridische literatuur, als ze dan nog lezen? Zien ze graag opera, bezoeken ze bioscopen, concerten, galleries? Gaan ze naar toneel? En wat betekent die cultuur voor hen en, misschien, voor hun werk? Ruben Veenhuysen (34, advocaat in Maastricht, ondernemingspraktijk; gehuwd, één zoon en één dochter) is liefhebber van de tuna, de traditionele muziekcultuur van Spaanse studenten.

Jan Pieter Nepveu

journalist

‘Ik kan in de tuna uiting geven aan mijn gevoel voor romantiek’

“Ik kan mijzelf hispanofiel noemen. Voordat ik rechten ging studeren heb ik een jaar Spaans geleerd in Salamanca. Daar werd ik gegrepen door de muziek en uitstraling van tuna's die ik er zag en hoorde op straat. Een tuna is een muzikale studentenvereniging in een oude, Spaanse traditie. Elke faculteit in Spanje heeft zijn eigen tuna, te herkennen aan de mouwen en de sjerp. Geel bijvoorbeeld is de kleur van medicijnen, oranje van economie, en rood van rechten. In de middeleeuwen maakten studenten muziek om een centje bij te verdienen en hun reizen te betalen.

De passies van een tuno zijn academische vorming, reizen, musiceren (vooral voor scho-

ne jonkvrouwen) en genieten van alle goede dingen in het leven. Ze hebben een traditie van charmeren en vrouwenharten veroveren. Toen ik terugkwam in Nederland en hoorde dat zulke groepen ook hier bestaan, was ik meteen verkocht. Ik kan er uiting geven aan mijn gevoel voor romantiek.

Ik ben nu lid van de Tuna Universitaria de Maastricht. Wij dragen een blauwe sjerp, die staat voor de universiteit van Maastricht. Aan onze capes hangen kleurige linten, die de gestolen harten van vrouwen en jonkvrouwen vertegenwoordigen. Ze zijn door hen geborduurd als teken van liefde. Je krijgt ze vaak als je tijdens een feestje een serenade hebt gegeven. Ik heb er zelf ook een paar, maar niet gigantisch veel. Verder staan er op de cape wapenschilden van elke stad waar we opgetreden hebben. Ik heb die van Utrecht, Amsterdam, Leiden en van vele steden in Spanje, Portugal, Frankrijk en Italië. Een paar jongens van onze tuna zijn ook in Amerika en Mexico geweest.

De basisinstrumenten zijn de Spaanse gitaar en de pandereta voor het ritme en de bandurria voor de melodie. Ik speel bandurria. Verder gebruiken we de luit, timple, trommels en een contrabas. Geheel volgens de traditie treden we in klederdracht op in restaurants, cafés en feesten in steden en dorpen door heel Europa.

Ons repertoire heeft zijn oorsprong in Spanje en Midden- en Zuid-Amerika. Het zijn uiteenlopende feestelijke nummers, vaak pasodobles en romantische serenades. Soms zijn ze overgenomen van bekende musici, zoals van Los Panchos een bekende Mexicaanse groep die liefdesliederen zingt. Tijdens optochten spelen we vooral vier-

De groep Tuna Universitaria de Maastricht, tijdens het Tuna Festival in Oviedo, Spanje

De tuna is een Spaanse muziektaditie die stamt uit de middeleeuwen. Arme studenten reisden vanuit heel Spanje naar de eerste Universiteiten en lieten in ruil voor een bord soep hun muziek horen. Basisinstrumenten zijn de Spaanse gitaar en pandereta (kleine tamboerijn) voor het ritme en de bandurria (twaalfsnarig melodie-instrument). Die worden aangevuld met de luit, de timple (klein snaarinstrument van de Canarische Eilanden), de cuatro, de bas en percussie. Verder zingt iedere tuno (=vrijbouter of schelm) uit volle borst mee. De tuno's worden wel gekarakteriseerd als troubadours. Nog steeds vormt de tuna een belangrijk onderdeel van de Spaanse universiteitscultuur. Nederlandse tuna's zijn er in Eindhoven (de oudste in Nederland en zowel een mannen- als een vrouwentuna), Maastricht, Leiden (vrouwen), Den Haag (veteranen), Tilburg (gemengd) en Nijmegen.

kwartsmaten waar je goed op kunt lopen. De panderetaspeler maakt dan allerlei dansen en capriolen, en fungeert als een soort hofnar in de middeleeuwen.

Het mooist vind ik de festivals. We zijn verschillende keren in Spanje geweest en een festival is daar echt een belevenis. Dan stort je je twee, drie dagen in het tunaleven en deel je met anderen dezelfde passie voor muziek. In 2002 hebben wij zelf in Maastricht een festival georganiseerd, met tuna's uit Spanje, Portugal en Nederland. Ons kantoor is toen als sponsor opgetreden.

Zingen en musiceren vind ik erg prettig. Als tuno ga je niet zomaar wat spelen, je probeert je publiek te vermaken en dat zo goed mogelijk te doen. Waar je als tuno probeert iemand, bij voorkeur een mooie vrouw, te bereiken en iets over te brengen, doe je dat als advocaat natuurlijk ook. Of het nou voor een rechter is, een cliënt of een wederpartij, je probeert wat duidelijk te maken. Het gaat om het vertolken van iets, in een tuna een gevoel, in de advocatuur een inhoudelijke boodschap.

Het spelen en vertolken van een rol, en het overbrengen van een boodschap, liggen me na aan het hart. Er leeft iets in mij op als ik in de rechtbank kom en mijn verhaal voor het voetlicht ga brengen. Daarom vind ik het jammer dat ik eigenlijk maar weinig procedeer. Veel wordt schriftelijk afgehandeld en ik heb veel advieswerk.

Een groot deel van de aantrekkelijkheid van de tuna zit in het Spaanse karakter. Ik vind het heerlijk om Spaans te praten en Spaans te zingen. De muziek is een beetje student-gerelateerd en ik kan me voorstellen dat de aantrekkingskracht daarvan eens over gaat. Ik hoop altijd zo jong te blijven als ik nu ben maar zal waarschijnlijk toch een keer wat anders moeten gaan zoeken. Tango dansen of samba spelen bijvoorbeeld, minder romantisch maar wel met passie en emotie. ”

'De muziek is gerelateerd aan studenten – waarschijnlijk zal ik een keer wat anders moeten zoeken'

Voortgezette Stagiaire Opleiding en Permanente Opleiding

In deze rubriek het cursusaanbod in het kader van de Permanente Opleiding (PO) en het cursusaanbod voor de Voortgezette Stagiaire Opleiding (VSO). Per 1 januari 2005 kunnen de door de Orde erkende opleidingsinstellingen naast PO-cursussen tevens VSO-cursussen voor advocaat-stagiaires organiseren.

VOORTGEZETTE STAGIAIRE OPLEIDING

BURGERLIJK (PROCES)RECHT

Procederen in eerste aanleg en bewijs

24-04-2006 09:30 - 15:45

08-05-2006 09:30 - 15:45

Plaats Amsterdam

Doelgroep VSO

Niveau *

Instelling CPO Radboud Universiteit

Nijmegen,

tel. 024-3612022

Docent(en) prof. mr. jhr. J.L.R.A.

Huydecoper

Cursusprijs € 805

Opleidingspunten

10 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

10 Totaal

Actueel Telecommunicatierecht 2006

13-04-2006 15:15 - 21:45

20-04-2006 15:15 - 21:45

27-04-2006 15:15 - 21:45

Plaats Leiden

Doelgroep VSO/PO

Niveau * Actualiteiten

Instelling PAO Universiteit Leiden,

tel. 071-5278666

Docent(en) mr. P. Knol, mr. J.A.

Tempelman, mr. dr. G.J. Zwenne

Cursusprijs € 1.385 geen BTW

Opleidingspunten

15 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

15 Totaal

PERSONEN- EN FAMILIERECHT

Opstapcursus Alimentatierekenen

08-06-2006 09:30 - 16:30

15-06-2006 09:30 - 16:30

Plaats Amsterdam

Doelgroep VSO/PO

Niveau *

Instelling KSU Studie,

tel. 020-4496420

Docent(en) mr. A.S. Fontein, mr. D.H.P.C.

Glaudemans

Cursusprijs € 695 exclusief BTW

Opleidingspunten

10 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

10 Totaal

Opleidingspunten

10 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

10 Totaal

MARKETING

Kennis van de Klant: niveau 1 commercieel 1

24-04-2006 14:00 - 20:30

25-04-2006 08:00 - 14:00

Plaats n.n.b.

Doelgroep VSO/PO

Niveau *

Instelling Lawyers Plus Academy,

tel. 033-4622144

Docent(en) R. van Velthuisen

Cursusprijs € 1.500 exclusief BTW

Opleidingspunten

– Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

10 Totaal

SOCIAAL ZEKERHEIDRECHT

Basiscursus Sociaal Zekerheidsrecht 1

20-04-2006 09:45 - 16:30

27-04-2006 09:45 - 16:30

Plaats Utrecht

Doelgroep VSO/PO

Niveau *

Instelling OSR Juridische Opleidingen,

tel. 030-2315314

Docent(en) mr. B.F. Desloover, mr. B.J.M.

de Leest, mr. H. van Welie, mr. A. Wit

Cursusprijs

VSO € 710 geen BTW

PO € 760 geen BTW

tel. 020-4496420

Docent(en) mr. M.V. Ulrici, mr. A.P.

Wasscher

Cursusprijs € 335 exclusief BTW

Opleidingspunten

04 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

04 Totaal

Workshop Arbeidsvoorwaarden Actueel

08-06-2006 13:15 - 18:00

Plaats Amsterdam

Doelgroep PO

Niveau **

Instelling KSU Studie,

tel. 020-4496420

Docent(en) mr. W.J. de Jong, drs. J.B.

Rietveld

Cursusprijs € 335 exclusief BTW

Opleidingspunten

04 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

04 Totaal

BANK- EN EFFECTENRECHT EN FINANCIERING

Nieuwe Wet op het financieel toezicht

09-05-2006 10:00 - 17:00

Plaats Amsterdam

Doelgroep PO

Niveau ** Actualiteiten

Instelling Elsevier Congressen,

tel. 070-4415745

Docent(en) S. Davies, mr. C.J. de Jong,

dr. B.P.M. Joosen, mr. H.V. Oppelaar, mr.

R. Pijpers, prof. mr. dr. H.M. Vletter-van

Dort

Cursusprijs € 795 exclusief BTW

Opleidingspunten

05 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

05 Totaal

Wetsvoorstel openbaar bod en beschermingsmaatregelen

08-06-2006 09:45 - 17:30

Plaats Amsterdam

Doelgroep PO

Niveau ** Actualiteiten

Instelling CPO Radboud Universiteit

Nijmegen,

PERMANENTE OPLEIDING

ARBEIDRECHT

Springcourse Schiermonnikoog

11-05-2006 11:00 - 19:30

12-05-2006 11:00 - 16:00

Plaats Schiermonnikoog

Doelgroep PO

Niveau **

Instelling Instituut voor Arbeidsrecht,

tel. 0182-358252

Docent(en) mr. D.J. Buijs, mr. J. Meijer,

mr. S.F. Sagel, prof. mr. W.A. Zondag

Cursusprijs € 1.250 exclusief BTW

Opleidingspunten

10 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

10 Totaal

Actualiteiten Arbeidsrecht

18-05-2006 13:30 - 16:45

Plaats Groningen

Doelgroep PO

Niveau *** Actualiteiten

Instelling Juridisch Contractonderwijs

RUG,

tel. 050-3635748

Docent(en) prof. mr. W.A. Zondag

Cursusprijs € 385 geen BTW

Opleidingspunten

03 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

03 Totaal

Ontslag wegens disfunctioneren en wangedrag

23-05-2006 10:00 - 16:30

Plaats Den Haag

Doelgroep PO

Niveau **

Instelling Vermande Studiedagen,

tel. 070-3789896

Docent(en) mr. A.H. van Empel, mr. J.J.M.

de Laat, mr. J. Meijer, prof. mr. W.A.

Zondag

Cursusprijs € 645 exclusief BTW

Opleidingspunten

05 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

05 Totaal

Praktijkmiddag De kantonrechtersformule

30-05-2006 13:30 - 18:00

Plaats Amsterdam

Doelgroep PO

Niveau *

Instelling KSU Studie,

Het niveau van de opleidingen is als volgt weergegeven:

* Basisniveau (doorgaans minder dan 1 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; weinig tot geen voorkennis aanwezig).

** Verdiepingsniveau (doorgaans meer dan 1 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; basiskennis aanwezig en gerichte praktijkervaring vereist).

*** Specialisatieniveau (doorgaans meer dan 3 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; hoog kennisniveau aanwezig en gerichte praktijkervaring vereist).

tel. 024-3612022
 Docent(en) mr. M.W. Renes, mr. J.W. van der Staay, mr. G.W.C.H. Visser
 Cursusprijs € 575 geen BTW
 Opleidingspunten
 06 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 06 Totaal

BESLAG- EN EXECUTIERECHT

Praktijkmiddag Beslagrecht - Incasso en RenteRekenen

23-05-2006 13:30 - 18:00
 Plaats Amsterdam
 Doelgroep PO
 Niveau *
 Instelling KSU Studie,
 tel. 020-4496420
 Docent(en) mr. P. van Klinken, H.F. van Rijswijk
 Cursusprijs € 335 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 04 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 04 Totaal

BESTUURS(PROCES)RECHT

Algemene wet bestuursrecht & rechtspraak

20-04-2006 13:30 - 17:15
 Plaats Bilthoven
 Doelgroep PO
 Niveau **
 Instelling Vermande Studiedagen,
 tel. 070-3789896
 Docent(en) mr. N.H. van den Biggelaar,
 mr. J.L. Verbeek
 Cursusprijs € 450 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 03 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 03 Totaal

Algemene wet bestuursrecht & rechtspraak

27-04-2006 13:30 - 17:15
 Plaats Hilversum
 Doelgroep PO
 Niveau **
 Instelling Vermande Studiedagen,
 tel. 070-3789896
 Docent(en) mr. N.H. van den Biggelaar,
 mr. J.L. Verbeek
 Cursusprijs € 450 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 03 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 03 Totaal

De Bezwaarschriftenprocedure

23-05-2006 12:30 - 17:30
 Plaats Amsterdam
 Doelgroep PO
 Niveau * Actualiteiten
 Instelling PAO Eggens Instituut uva,
 tel. 020-5253407
 Docent(en) mr. B.K. Olivier
 Cursusprijs € 360 geen BTW
 Opleidingspunten

04 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 04 Totaal

Actualiteiten Algemene

Plaatselijke Verordening (APV)

31-05-2006 10:00 - 16:30
 Plaats Utrecht
 Doelgroep PO
 Niveau **
 Instelling OSR Juridische Opleidingen,
 tel. 030-2315314
 Docent(en) mr. C.W.M. van Alphen
 Cursusprijs € 415 geen BTW
 Opleidingspunten
 05 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 05 Totaal

BURGERLIJK (PROCES)RECHT

Het (definitieve) rapport 'Fundamentele herbezinning Nederlands burgerlijk procesrecht'

19-05-2006 13:30 - 17:00
 Plaats Den Bosch
 Doelgroep PO
 Niveau **
 Instelling Nederlandse Vereniging voor
 Procesrecht,
 tel. 020-6789277
 Docent(en) mr. F.B. Bakels, mr. P. Ingels,
 mr. M. Ynzonides
 Cursusprijs n.n.b.
 Opleidingspunten
 02 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 02 Totaal

Praktijkmiddag Bewijsrecht

24-05-2006 13:30 - 18:00
 Plaats Amsterdam
 Doelgroep PO
 Niveau ** Actualiteiten
 Instelling KSU Studie,
 tel. 020-4496420
 Docent(en) mr. S.M.A.M. Venhuizen
 Cursusprijs € 335 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 04 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 04 Totaal

Litigation

06-06-2006 16:00 - 21:00
16-06-2006 16:00 - 21:00
 Plaats Oud-Zuilen
 Doelgroep PO
 Niveau *
 Instelling NIK Juridische Opleidingen,
 tel. 030-6977889
 Docent(en) prof. mr. T.R. Hidma, mr.
 G.J.P. Molkenboer, mr. W.L. Valk, mr. B.
 Winters
 Cursusprijs € 1.095 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 08 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 08 Totaal

EUROPEES RECHT

Succesvol aanbesteden met het ARW 2005

11-05-2006 09:00 - 16:30
 Plaats Maarsse
 Doelgroep PO
 Niveau * Actualiteiten
 Instelling Elsevier Congressen,
 tel. 070-4415745
 Docent(en) mr. G.W.A. van de Meent, mr.
 R. Roks, mr. M. Strijker, M.A.J. Stuijts, mr.
 D.E. van Werven, ir. H.L.J.M. Wijnen
 Cursusprijs € 699 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 05 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 05 Totaal

FAILLISSEMENTS- EN INSOLVENTIERECHT

Opfriscursus Insolventierecht

27-04-2006 13:30 - 17:45
 Plaats Groningen
 Doelgroep PO
 Niveau *** Actualiteiten
 Instelling Juridisch Contractonderwijs
 RUG,
 tel. 050-3635748
 Docent(en) mr. dr. A.J. Berends, mr. K.
 van Bladeren
 Cursusprijs € 425 geen BTW
 Opleidingspunten
 04 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 04 Totaal

Faillissementsafwikkeling

09-05-2006 09:30 - 18:00
16-05-2006 09:30 - 18:00
23-05-2006 09:30 - 18:00
 Plaats Amsterdam
 Doelgroep PO
 Niveau **
 Instelling Euroforum,
 tel. 040-2974889
 Docent(en) mr. J.M.J. Franken, mr. R.J.
 van Galen, mr. A. van Hees, prof. mr.
 W.M. Kleijn, mr. E. Loesberg, mr. P.
 Peters, mr. J.M. Rommes, mr. M.P.H. Van
 Sint Truiden, mr. J.M. Wisseborn
 Cursusprijs € 2.399 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 18 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 18 Totaal

FISCAAL RECHT

Verdiepingscursus vastgoed-BTW en overdrachtsbelasting

09-05-2006 14:00 - 20:45
 Plaats Amsterdam
 Doelgroep PO
 Niveau **
 Instelling Vermande Studiedagen,
 tel. 070-3789896
 Docent(en) E. van den Elsen, prof. dr.
 H.W.M. van Kesteren, mr. A.J. de Ruyter
 Cursusprijs € 645 exclusief BTW
 Opleidingspunten

05 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 05 Totaal

Onroerend goed in Italië

12-05-2006 10:00 - 16:30
 Plaats Hooglanderveen
 Doelgroep PO
 Niveau **
 Instelling Vermande Studiedagen,
 tel. 070-3789896
 Docent(en) H.P.J.W. van Delft, A.V.V.R.
 de Falco
 Cursusprijs € 645 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 05 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 05 Totaal

Onroerend goed in Spanje

06-06-2006 10:00 - 16:30
 Plaats Hilversum
 Doelgroep PO
 Niveau **
 Instelling Vermande Studiedagen,
 tel. 070-3789896
 Docent(en) mr. E.A.A.M. Hendrickx, E.J.
 Richelle Angemeer, mr. M.H.J.M. Tomlow
 Cursusprijs € 645 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 05 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 05 Totaal

Bedrijfspolvoeding in de IB en de Successiewet

08-06-2006 13:30 - 18:00
 Plaats Groningen
 Doelgroep PO
 Niveau ***
 Instelling Juridisch Contractonderwijs
 RUG,
 tel. 050-3635748
 Docent(en) prof. mr. R.M. Freudenthal,
 mr. J. Scholten, mr. N.J. Schutte
 Cursusprijs € 425 geen BTW
 Opleidingspunten
 04 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 04 Totaal

HUURRECHT

Actualiteiten Huurrecht

28-03-2006 13:30 - 17:45
 Plaats Groningen
 Doelgroep PO
 Niveau ***
 Instelling Juridisch Contractonderwijs
 RUG,
 tel. 050-3635748
 Docent(en) mr. A.M. Kloosterman, mr. J.P.
 van Stempvoort
 Cursusprijs € 425 geen BTW
 Opleidingspunten
 04 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 04 Totaal

Praktijkmiddag Algemene huurvoorwaarden woonruimte

18-05-2006 16:00 - 21:00
Plaats Amsterdam
Doelgroep PO
Niveau ** Actualiteiten
Instelling KSU Studie,
tel. 020-4496420
Docent(en) mr. H.M. Hielkema, mr. F. Swart
Cursusprijs € 335 exclusief BTW
Opleidingspunten
04 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
04 Totaal

ICT- EN TELECOMRECHT

ICT-contracten in de praktijk

23-03-2006 16:00 - 20:00
30-03-2006 16:00 - 20:00
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Juridisch PAO Utrecht,
tel. 030-2537022/7032
Docent(en) mr. G.M.R. Alsbach, prof. mr. F.W. Groshede, mr. R. van de Hoven van Genderen, mr. S. Huydecoper, mr. dr. M. van der Linden-Smith
Cursusprijs € 675
Opleidingspunten
06 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
06 Totaal

Actueel Telecommunicatierecht 2006

13-04-2006 15:15 - 21:45
20-04-2006 15:15 - 21:45
27-04-2006 15:15 - 21:45
Plaats Leiden
Doelgroep VSO/PO
Niveau * Actualiteiten
Instelling PAO Universiteit Leiden,
tel. 071-5278666
Docent(en) mr. P. Knol, mr. J.A. Tempelman, mr. dr. G.J. Zwenne
Cursusprijs € 1.385 geen BTW
Opleidingspunten
15 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
15 Totaal

INTELLECTUELE EIGENDOM

Patent Pools and Other Technology Pooling

21-03-2006 09:30 - 17:00
Plaats Brussel (B)
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling LES Benelux,
tel. 0343-575397
Docent(en) dr. B. Bird, J. Blumenfeld LLM, C. Corea, mr. G. Pickering, J.-C. Troussel LLM
Cursusprijs € 125 geen BTW
Opleidingspunten
05 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05 Totaal

LETSELSCHADE

Vergoeding van immateriële schade voor psychische ongevalsgevolgen

25-04-2006 12:30 - 17:40
Plaats Amsterdam
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789896
Docent(en) mr. R.J.P. Kottenhagen, mr. M.H.J. van der Linden, mr. J. Meyst-Michels, drs. C. Mittendorff
Cursusprijs € 495 exclusief BTW
Opleidingspunten
04 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
04 Totaal

Praktijkmiddag Medische Aansprakelijkheid

30-05-2006 13:00 - 18:00
Plaats Amsterdam
Doelgroep PO
Niveau ** Actualiteiten
Instelling KSU Studie,
tel. 020-4496420
Docent(en) mr. E. de Jong, mr. A. van de Veen
Cursusprijs € 335 exclusief BTW
Opleidingspunten
04 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
04 Totaal

ONDERNEMINGSRECHT

IPR voor de commerciële en financiële praktijk

22-05-2006 16:00 - 21:00
Plaats Oud-Zuilen
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling NIK Juridische Opleidingen,
tel. 030-6977889
Docent(en) mr. R.I.V.F. Bertrams
Cursusprijs € 595 exclusief BTW
Opleidingspunten
04 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
04 Totaal

Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen

06-06-2006 16:00 - 21:00
Plaats Oud-Zuilen
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling NIK Juridische Opleidingen,
tel. 030-6977889
Docent(en) prof. mr. J.B. Huizink, mr. R. Kalsbeek
Cursusprijs € 595 exclusief BTW
Opleidingspunten
04 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
04 Totaal

OVERIGE RECHTSGEBIEDEN

Nieuwe fiscale toeslagen in de praktijk

16-03-2006 15:00 - 18:30
Plaats Amsterdam
Doelgroep PO
Niveau ** Actualiteiten
Instelling KSU Studie,
tel. 020-4496420
Docent(en) mr. B. Fresco, mr. P. Meijer, mr. E. van Waaijen
Cursusprijs € 295 exclusief BTW
Opleidingspunten
03 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
03 Totaal

Verjaring - verval en rechtsverwerking

12-04-2006 09:00 - 16:30
Plaats Garderen
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Studiecentrum Kerckebosch,
tel. 030-6984222
Docent(en) prof. mr. E.A.A. Luijten, prof. mr. W.R. Meijer
Cursusprijs € 385 exclusief BTW
Opleidingspunten
05 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05 Totaal

Lezing Actualiteiten Pensioenrecht - Pensioen en (echt)scheiding

31-05-2006 13:30 - 17:00
Plaats Amsterdam
Doelgroep PO
Niveau ** Actualiteiten
Instelling VU Law Academy,
tel. 020-5986255
Docent(en) prof. dr. G.J.B. Dietvorst, mr. J.T. Gommer, prof. dr. E. Lutjens, mr. B. Starink, mr. P. Zijdenbos
Cursusprijs € 175 geen BTW
Opleidingspunten
02 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
02 Totaal

Actualiteitencyclus Notariaat

07-06-2006 10:00 - 17:15
14-06-2006 10:00 - 17:15
Plaats Groningen
Doelgroep PO
Niveau *** Actualiteiten
Instelling Juridisch Contractonderwijs RUG,
tel. 050-3635748
Docent(en) mr. H.A. Bosman, mr. J.H.M. ter Haar, mr. W.D. Kolkman, mr. B. Snijder-Kuipers, prof. mr. L.C.A. Verstappen
Cursusprijs € 925 geen BTW
Opleidingspunten
12 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
12 Totaal

PERSONEN- EN FAMILIERECHT

Workshop Alimentatierekenen voor gevorderden

01-06-2006 15:00 - 20:30
Plaats Tilburg
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling KSU Studie,
tel. 020-4496420
Docent(en) mr. A.R. van Wieren
Cursusprijs € 360 BTW n.v.t.
Opleidingspunten
04 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
04 Totaal

Opstapcursus Alimentatierekenen

08-06-2006 09:30 - 16:30
15-06-2006 09:30 - 16:30
Plaats Amsterdam
Doelgroep VSO/PO
Niveau *
Instelling KSU Studie,
tel. 020-4496420
Docent(en) mr. A.S. Fontein, mr. D.H.P.C. Glaudemans
Cursusprijs € 695 exclusief BTW
Opleidingspunten
10 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
10 Totaal

RUIMTELIJKE- ORDENINGSRECHT EN MILIEURECHT

Geschillen rond koop-/ aannemingsovereenkomst

26-04-2006 10:00 - 17:00
Plaats Hilversum
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789896
Docent(en) mr. P.L. Alers, mr. F.M. Brinkman-Markx, mr. S.J.H. Rutten, mr. J.C.H. Smit, mr. R. van Veen
Cursusprijs € 645 exclusief BTW
Opleidingspunten
05 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05 Totaal

Succesvol omgaan met luchtkwaliteitseisen

23-05-2006 09:45 - 16:30
24-05-2006 09:45 - 16:30
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Studiecentrum voor Bedrijf & Overheid,
tel. 040-2974888
Docent(en) R. Boersma, ir. B. Hoekstra, drs. ing. H.J. Kingma, mr. ing. G.J. Kremers, ir. B. Verhoek
Cursusprijs € 1.599 exclusief BTW
Opleidingspunten
10 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
10 Totaal

Hoe goed kent u uw bouwcontract?

31-05-2006 09:30 - 16:30
 Plaats Hilversum
 Doelgroep PO
 Niveau **
 Instelling Vermande Studiedagen,
 tel. 070-3789896
 Docent(en) mr. J.P.F.W. van Eijck, mr.
 H.R.W.A.M. Janssen, mr. R.J. Roks, mr.
 S.J.H. Rutten, mr. A.G. Uijterwijk
 Cursusprijs € 695 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 05 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 05 Totaal

SOCIAAL ZEKERHEIDSRECHT

De nieuwe Pensioenwet

12-04-2006 10:00 - 16:30
 Plaats Leiden
 Doelgroep PO
 Niveau ** Actualiteiten
 Instelling Elsevier Congressen,
 tel. 070-4415745
 Docent(en) mr. W. van Heest, prof. dr. E.
 Lutjens, E.N. Overige nog niet bekend
 Cursusprijs € 695 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 04 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 04 Totaal

Basiscursus Sociaal Zekerheidsrecht 1

20-04-2006 09:45 - 16:30
27-04-2006 09:45 - 16:30
 Plaats Utrecht
 Doelgroep VSO/PO
 Niveau *
 Instelling OSR Juridische Opleidingen,
 tel. 030-2315314
 Docent(en) mr. B.F. Desloover, mr. B.J.M.
 de Leest, mr. H. van Welie, mr. A. Wit
 Cursusprijs
 VSO € 710 geen BTW
 PO € 760 geen BTW
 Opleidingspunten
 10 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 10 Totaal

STRAF(PROCES)RECHT

Piketcursus strafrecht

23-05-2006 09:45 - 17:15
 Plaats Utrecht
 Doelgroep PO
 Niveau *
 Instelling OSR Juridische Opleidingen,
 tel. 030-2315314
 Docent(en) mr. J. Knol, H. van Lent, M.
 Stiksma, mr. R.P.G. van der Weide
 Cursusprijs € 450 geen BTW
 Opleidingspunten
 06 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 06 Totaal

Actualiteiten Strafrecht

23-05-2006 13:30 - 18:00
 Plaats Groningen
 Doelgroep PO

Niveau *** Actualiteiten
 Instelling Juridisch Contractonderwijs
 RUG,
 tel. 050-3635748
 Docent(en) mr. J. Hielkema, prof. mr. D.H.
 de Jong, prof. mr. B.F. Keulen
 Cursusprijs € 425 geen BTW
 Opleidingspunten
 04 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 04 Totaal

Overleveringsrecht

07-06-2006 12:30 - 17:45
 Plaats Amsterdam
 Doelgroep PO
 Niveau ** Actualiteiten
 Instelling VU Law Academy,
 tel. 020-5986255
 Docent(en) mr. V. Glerum, mr. R.
 Malewicz, mr. N. Rozemond
 Cursusprijs € 325 geen BTW
 Opleidingspunten
 04 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 04 Totaal

VERBINTENISSEN- EN CONTRACTENRECHT

Europees recht voor civilisten

22-03-2006 13:30 - 17:45
 Plaats Groningen
 Doelgroep PO
 Niveau ***
 Instelling Juridisch Contractonderwijs
 RUG,
 tel. 050-3635748
 Docent(en) prof. mr. M.H. Wissink
 Cursusprijs € 425 geen BTW
 Opleidingspunten
 04 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 04 Totaal

ADR/MEDIATION

Aanscherpen van Persoonlijke Mediationvaardigheden

23-05-2006 10:00 - 17:00
 Plaats Bilthoven
 Doelgroep PO
 Niveau **
 Instelling Mediation & Training Network
 The Lime Tree,
 tel. 030-2255910
 Docent(en) I. Siegel
 Cursusprijs € 475 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 – Juridisch
 05 Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 05 Totaal

Meer vaardigheden voor de mediator 2

24-05-2006 10:00 - 17:00
 Plaats Utrecht
 Doelgroep PO
 Niveau **
 Instelling Mediation & Training Network
 The Lime Tree,
 tel. 030-2255910
 Docent(en) mr. K.C.N.M. Bakx, A. van der

Burgt- Franken
 Cursusprijs € 475 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 – Juridisch
 05 Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 05 Totaal

Management van uitbarstingen

02-06-2006 10:00 - 17:00
 Plaats Bilthoven
 Doelgroep PO
 Niveau **
 Instelling Mediation & Training Network
 The Lime Tree,
 tel. 030-2255910
 Docent(en) H. Westerou van Meteren
 Cursusprijs € 475 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 – Juridisch
 05 Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 05 Totaal

Merlijn Mediation Tegenpartij of Conflictpartner (Opleiding tot NMI-mediator) 8 daagse midjaar 2

06-06-2006 10:00 - 20:00
07-06-2006 09:00 - 17:00
19-06-2006 10:00 - 20:00
20-06-2006 09:00 - 17:00
30-08-2006 10:00 - 20:00
31-08-2006 09:00 - 17:00
18-09-2006 10:00 - 20:00
19-09-2006 09:00 - 17:00
 Plaats Nuland
 Doelgroep PO
 Niveau **
 Instelling Merlijn Groep,
 tel. 073-5323582
 Docent(en) mr. M.C. Bijleveld-van der
 Slikke, mr. drs. H.J. Bonenkamp, N.
 Hartmanns, mr. M.C.P. Houben, mr. K.
 Iest, mr. E. Krens, drs. H.E. Niehoff, A.
 van der Ploeg, mr. M.L.F.J. Schyns, mr.
 K.E.M. van der Stappen, drs. J.W.M. van
 der Waerden
 Cursusprijs € 3.720 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 03 Juridisch
 51 Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 54 Totaal

Mediation - een kwestie van vragen 2

09-06-2006 10:00 - 17:00
 Plaats Doorn
 Doelgroep PO
 Niveau **
 Instelling Mediation & Training Network
 The Lime Tree,
 tel. 030-2255910
 Docent(en) mr. K.C.N.M. Bakx, I. Siegel
 Cursusprijs € 475 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 – Juridisch
 05 Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 05 Totaal

OVERIGE VAARDIGHEDEN

Van harder naar slimmer werken

20-04-2006 09:30 - 16:30
21-04-2006 09:30 - 16:30
16-05-2006 09:30 - 16:30
15-06-2006 09:30 - 16:30
 Plaats Wassenaar
 Doelgroep PO
 Niveau **
 Instelling Euroforum,
 tel. 040-2974974
 Docent(en) M. Bongers, H. Reijners-
 Gerrits
 Cursusprijs € 3.499 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 – Juridisch
 20 Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 20 Totaal

MARKETING

Kennis van de Klant: niveau 1 commercieel 1

24-04-2006 14:00 - 20:30
25-04-2006 08:00 - 14:00
 Plaats n.n.b.
 Doelgroep VSO/PO
 Niveau *
 Instelling Lawyers Plus Academy,
 tel. 033-4622144
 Docent(en) R. van Velthuisen
 Cursusprijs € 1.500 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 – Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 10 Management/Organisatie
 10 Totaal

Diepgaand inzicht in de Cliëntorganisatie:

Niveau 2 Commercieel 1
23-05-2006 14:00 - 20:30
24-05-2006 08:00 - 14:00
 Plaats n.n.b.
 Doelgroep PO
 Niveau ***
 Instelling Lawyers Plus Academy,
 tel. 033-4622144
 Docent(en) R. van Velthuisen
 Cursusprijs € 1.500 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 – Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 10 Management/Organisatie
 10 Totaal

Koopprijs Commercieel 1

06-06-2006 14:00 - 20:30
07-06-2006 08:00 - 14:00
 Plaats n.n.b.
 Doelgroep PO
 Niveau **
 Instelling Lawyers Plus Academy,
 tel. 033-4622144
 Docent(en) mr. drs. B. Duijnstee
 Cursusprijs € 1.500 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 – Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 10 Management/Organisatie
 10 Totaal

Personalia

BEËDIGD ALS ADVOCaat EN PROCUREUR

Breekland, mw. mr. A.E.A., Beilerstraat 147 (9401 PJ) postbus 905 (9400 AX) Assen, tel. 0592-300102, fax 0592-317631
Chinnoe, mw. mr. A.I., Zevenwouden 260 (3524 CX) postbus 24004 (3502 MA) Utrecht, tel. 030-2877575, fax 030-2885222, e-mail a.chinnoe@schellart.nl
Dijk, mr. J.B.C.W. van, Wilhelminapark 60-61 (3581 NP) postbus 85450 (3508 AL) Utrecht, tel. 030-2547958, fax 030-2522522, e-mail dijk@vmw.nl
Edixhoven, mr. J.D., Dijsselhofplantsoen 14 (1077 BL) postbus 75546 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-3051600, fax 020-3051699, e-mail info@spigthoff.com
Gijzen, mw. mr. J.M.L., Nieuwe Prinsenkade 8 (4811 VG) postbus 7160 (4800 GD) Breda, tel. 076-5225922, fax 076-5227711
Hagen, mr. R.R. ten, Keizersgracht 442 (1016 GD) Amsterdam, tel. 020-5210130, fax 020-5210131
Haverkort, mw. mr. A.W., Euclideslaan 51 (3584 BM) postbus 85005 (3508 AA) Utrecht, tel. 030-2595959, fax 030-2595500, e-mail vanbenthemkeulen@vbk.nl
Jong, mr. C.N. de, Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741000, fax 020-6741111
Kanhai, mw. mr. J.S.N., Boulevard 1 (3707 BK) Zeist, postbus 64 (3500 AB) Utrecht, tel. 030-8900215, fax 030-8900219, e-mail j.s.n.kanhai@bartelsadvocaten.nl
Klap, mw. mr. L., Beursplein 37 (3011 AA) postbus 30117 (3001 DC) Rotterdam, tel. 010-2051166, fax 010-4124011, e-mail info@vhenb.nl
Leushuis, mr. J.B.A.M.E., Schakelstede 1-3 (3431 HB) postbus 237 (3430 AE) Nieuwegein, tel. 030-6032922, fax 030-6000166, e-mail nieuwegein@kaiservanas.nl

Mor-Yazir, mw. mr. B., van Asch van Wijckskade 31-1 (3512 VR) Utrecht, tel. 030-2302060, fax 030-2300576, e-mail info@ahl-advocaten.nl
Neijs, mw. mr. P. de, Storkstraat 22 (3833 LB) postbus 315 (3830 AJ) Leusden, tel. 033-4321957, fax 033-4321956, e-mail info@assumdelft.nl
Oversluizen, mw. mr. J., Vest 74 (3311 TX) postbus 1022 (3300 BA) Dordrecht, tel. 078-6148333, fax 078-6143718
Peters, mr. J.X.C., Fonteinkruid 10 (3931 WX) postbus 74 (3930 EB) Woudenberg, tel. 033-2861524, fax 033-2863234, e-mail info@lv-g-advocaten.nl
Ritsema, mw. mr. C.L.H., Hilversumseweg 16-a (1251 EX) postbus 149 (1250 AC) Laren ZH, tel. 035-6468919, fax 035-6468914
Simons, mr. J.W.C., Mariastraat 2 (6211 EP) postbus 45 (6200 AA) Maastricht, tel. 043-3501787, fax 043-3501788, e-mail j.simons@zon.bureaurechtshulp.nl
Smit, mw. mr. B., Distelplein 10-14 (1031 XH) postbus 37042 (1030 AA) Amsterdam, tel. 020-6320251, fax 020-6343491, e-mail secretariaat@akdp.nl
Stein, mw. mr. C.A., Euclideslaan 51 (3584 BM) postbus 85005 (3508 AA) Utrecht, tel. 030-2595578, fax 030-2595690, e-mail cstein@vbk.nl
Veen, mw. mr. W. van, Gouwe 6-10 (2991 RJ) postbus 2021 (2990 BA) Barendrecht, tel. 0180-622370, fax 0180-612262, e-mail wveen@legalpoint.nl
Vos, mw. mr. F., Zevenwoude 260 (3524 CX) postbus 24004 (3502 MA) Utrecht, tel. 030-2877576, fax 030-2885222, e-mail f.vos@schellart.nl

PRAKTIJK NEERGELEGD

Andela, mw. mr. A.S.M. Amsterdam 04-01-2006
Basten Batenburg, mr. M. van Amsterdam 12-12-2005

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan: adres@advocatenorde.nl

Bijveld, mw. mr. A.S. Amsterdam 10-01-2006
Cuijpers, mw. mr. A.A. Amsterdam 01-07-2005
Drewes, mw. mr. J.K. Amsterdam 31-12-2005
Hamelijnck, mw. mr. G.J.S. Utrecht 01-01-2006
Kooijman, mw. mr. P.A. Houten 01-01-2006
Lek-Langenhof, mw. mr. M.H.F. van der Zwolle 24-11-2005
Louwrier, mw. mr. J.M. Amsterdam 01-01-2006
Man-Teunissen, mw. mr. A.G.W. de Velsen-Zuid 31-12-2005
Meidman, mw. mr. I.G. Den Bosch 01-01-2006
Mencke, mw. mr. K. Apeldoorn 11-01-2006
Nap, mr. H.J. Uden 01-01-2006
Naudin ten Cate, mr. D.F. Den Haag 19-12-2005
Timmermans, mr. J.P.H. Roermond 01-12-2005
Veghel, mr. A.M.F. van Utrecht 01-01-2006
Verrest, mr. M.E.J. Amsterdam 31-12-2005
Voorst van Beest, mr. van Arnhem 01-01-2006
Wassenaar, mw. mr. M.C. Utrecht 01-01-2006
Wiersma, mr. J. Rotterdam 01-01-2006
Wisse, mw. mr. I.P. Amsterdam 05-01-2006

KANTOORVERPLAATSING

Baggen, mr. S.: De Boelelaan 7 (1083 HJ) Amsterdam, tel. 020-3016656, fax 020-3016650, e-mail stan@ngb-advocaten.nl
Baumann, mw. mr. R.S. (Hengelo OV): Hofplein 20 (3032 AC) postbus 2700 (3000 CS) Rotterdam, tel. 010-2010500, fax 010-2010501, e-mail baumann@vmw.nl
Belt, mr. P.G. van den: De Lairesestraat 137-143 (1075 HJ) Amsterdam, tel. 020-5788300, fax 020-5788305, e-mail vandenbelt@corp.nl
Berendsen, mr. R.M. (De Bilt): Middenweg 189 (1098 AN) postbus 93527 (1090 EA) Amsterdam, tel. 020-6630339, fax 020-6630519, e-mail berendsen@vanheusdenberendsen.nl
Blijdorp, mw. mr. L.J.: Slokstraat 13 (4101 BH) postbus 114 (4100 AC) Culemborg, tel. 0345-535358, fax 0345-535358
Bouwknegt, mw. mr. J.H. (Voorschoten): Hoge Rijndijk 65 (2313 KH) Leiden, tel. 071-5132494, fax 071-5127494, e-mail j.bouwknegt@kalkman-dormeier.nl
Briedé, mw. mr. M.: Olympisch Stadion 33 (1076 DE) postbus 75727 (1070 AS) Amsterdam, tel. 020-5650400, fax 020-5650411, e-mail briede@theoffice.nl
Brouwer, mr. W.H.J.W. de (Capelle a/d IJssel): Strevelsweg 700/610 (3083 AS) Rotterdam, tel. 010-4933544, fax 010-4933547, e-mail wdebrouwer@legalpoint.nl
Damen, mr. drs. A.W.G. (Den Haag): Boulevard 15 (6881 HP) Velp, tel. 06-5171079, fax 026-3623907, e-mail damenjoost@hetnet.nl
Delft-van Thiel, mw. mr. M.E.M. van: Zuiderparkweg 300 (3085 BW) postbus 1249 (3000 BE) Rotterdam, tel. 010-4577238, fax 010-4577716, e-mail m.e.m.vandelft-vanthiel@eneco.nl
Dolphijn, mr. A.W.: Max Euwelaan 75 (3062 MA) Rotterdam, tel. 010-2121220, fax 010-2120500, e-mail mail@vandijkadvocaten.nl
Dool, mw. mr. M.G. van den: Westerkade 7-c (3016 CL) postbus 23493 (3001 KL) Rotterdam, tel. 010-2667866, fax 010-2667868, e-mail marieke.vandendool@mainp-ortlawyers.com
Dooren, mw. mr. S.G.E. (Eindhoven): Schoutlaan 9 (6001 EA) postbus 270 (6000 AG) Weert, tel. 0495-536138, fax 0495-539134, e-mail info@abenslag.nl
Drummen, mw. mr. W. (Maastricht): Herengracht 141 (1015 BH) Amsterdam, tel. 020-5307030, fax 020-5307031
Drykoningen, mr. F.J.M. (Den Bosch): Parklaan 58 (5613 BH) postbus 885 (5600 AW) Eindhoven, tel. 040-2452555, fax 040-2431749, e-mail fdrykoningen@houbenenv-andijck.nl
Durdu-Agema, mw. mr. M.K.: Mathenesserlaan 485 (3023 GL) Rotterdam, tel. 010-7073850, fax 010-7073851
Dwarswaard, mr. M. (Zutphen): Kerkhofstraat 7 (8051 GG) Hattem, tel. 0314-356160, e-mail m.dwarswaard@sensire.nl
Dijkstra, mr. S.J.O.: Mathenesserlaan 485 (3023 GL) Rotterdam, tel. 010-7073850, fax 010-7073851
Gans, mr. A.S. van (Maastricht): Benzenraderweg 8 (6411 ED) Heerlen, tel. 045-5713026, fax 045-5714576, e-mail alex.van.gans@boumans-adv.nl
Garnaat, mr. B. (Rotterdam): Orlyplein 10 (1043 DP) postbus 59280 (1040 KG) Amsterdam, tel. 020-5825100, fax 020-5825150, e-mail info@akd.nl
Gepken, mr. J. (Bourtange): Willem II Singel 36 (6041 HT) Roermond
Gorcom, mr. G.A. van (Amsterdam): Burgemeester Reigerstraat 72 (3581 KW) postbus 13242 (3507 LE) Utrecht, tel. 030-2526633, fax 030-2510173, e-mail gorcom@bosvangorcom.nl
Grapperhaus-Vos, mw. mr. M.C.C.A.: De Boelelaan 7 (1083 HJ) Amsterdam, tel. 020-3016652, fax 020-3016650, e-mail amma@ngb-advocaten.nl
Groen, mr. J.R.: Westerkade 7-c (3016 CL) postbus 23493 (3001 KL) Rotterdam, tel. 010-2667866, fax 010-2667868, e-mail jasper.groen@mainportlawyers.com
Haans, mw. mr. C.A.F. (Eindhoven): Frans den Hollanderlaan 25 (4461 HL) postbus 342 (4460 AS) Goes, tel. 0113-221100, fax 0113-221120, e-mail info@oliedejonke.nl
Haas, mr. F.E. (Utrecht): Snouckaertlaan 64 (3811 MB) Amersfoort, tel. 033-4627920, fax 033-4638063, e-mail fh@vlaskampvanloo.nl
Hami, mr. S. el (Groningen): Mensingeweg 1 (9301 KA) postbus 330 (9300 AH) Roden, tel. 050-5015080, fax 050-5015045, e-mail info.roden@tiebout.nl
Heezius, mw. mr. A.E.: De Lairesestraat 111-115 (1075 HH) Amsterdam, tel. 020-3053200, fax 020-3053201, e-mail info@brinkhof.com
Helmich, mw. mr. M.G. (Utrecht): Schakelstede 1-3 (3431 HB) postbus 237 (3431 AE) Nieuwegein, tel. 030-6032922, fax 030-6000166, e-mail mhelmich@kaiservanas.nl
Heuts, mr. O.L.M.: De Lairesestraat 137-143 (1075 HJ) Amsterdam, tel. 020-5788300, fax 020-5788305, e-mail heuts@corp.nl
Homveld, mr. R.E.D. (Rotterdam): Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741000, fax 020-6741111
Jager, mr. L.C. de (Amsterdam): Raadhuislaan 2-3 (2131 BE) postbus 670 (2130 AR) Hoofddorp, tel. 023-5541693, fax 023-5624097, e-mail jager@siekmansstassen.nl

Het Bureau van de Orde

ONDERWERP

Advocatenpaspoort
 N.a.w.-gegevens advocatuur
 Centrale Controle Verordeningen
 Landelijke financiële bijdrage
 Communicatie (brochures, Vademecum)
 Audit (auditbureau, aanvragen)

TELEFOONNUMMER

070 - 335 35 35
 070 - 335 35 29
 070 - 335 35 26
 070 - 335 35 23
 070 - 335 35 52
 070 - 335 35 71/82

E-MAILADRES

info@advocatenorde.nl
 adres@advocatenorde.nl
 ccv@advocatenorde.nl
 finorg@advocatenorde.nl
 pr@advocatenorde.nl
 audit@advocatenorde.nl

Opleiding

- Beroepsopleiding (BO)** 070 - 335 35 55 opl@advocatenorde.nl
 (vragen van stagiaires inzake BO) (09.00-12.00 uur)
- Voortgezette Stagiaire Opleiding (VSO)** 070 - 335 35 58/78 vso-po@advocatenorde.nl
 (vragen van stagiaires inzake VSO en erkende opleidingsinstellingen)
- Permanente Opleiding (PO)** 070 - 335 35 58/78 vso-po@advocatenorde.nl
 (vragen van erkende opleidingsinstellingen)
- Permanente Opleiding (PO)** 070 - 335 35 41/89 jz@advocatenorde.nl
 (vragen van advocaten inzake PO-punten, inclusief ontheffing PO)
- Vrijstellingen BO en VSO** 070 - 335 35 41/89 jz@advocatenorde.nl

BalieNet-certificaten 070 - 335 35 71/86 certificaat@advocatenorde.nl

Overige (praktijk)vragen van advocaten 070 - 335 35 71/86 helpdesk@advocatenorde.nl

Nieuhuyskade 94, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag
 Telefoonnummer algemeen +31 (0)70 - 335 35 35
 Faxnummer algemeen +31 (0)70 - 335 35 31

Jager, mr. M.A. de: De Lairesestraat 137-143 (1075 HJ) Amsterdam, tel. 020-5788300, fax 020-5788305, e-mail dejager@corp.nl

Jegers, mr. B.M.A. (Venlo): Coriovallumstraat 26 (6411 CC) Heerlen, tel. 045-5432963, fax 045-5432964, e-mail vangeelkerkenadv@home.nl

Jhingoor, mr. A. (Hendrik Ido Ambacht): Heemraadssingel 187 (3023 CB) Rotterdam, tel. 010-4255990, fax 010-4771574, e-mail info@jhingoor.nl

Jong, mw. mr. E.S. de: Koningslaan 17 (1075 AA) Amsterdam, tel. 020-5727190, fax 020-5727199, e-mail info@boontjees.nl

Kastein, mr. H.J. (Leusden): Mercurion 22 (6903 PZ) postbus 243 (6900 AE) Zevenaar, tel. 0316-527752, fax 0316-525340, e-mail ross@ross.nl

Kollen, mr. F.C. (Hilversum): Stationsplein 10 (1404 AM) Bussum, tel. 035-6943878, fax 035-6940135, e-mail kollen@kollen.nl

Koops, mr. W.J. (Amsterdam): 't Hoenstraat 5 (2596 HX) Den Haag, tel. 070-3467472, fax 070-3924378, e-mail denhaag@svsadvocates.com

Kroeze, mw. mr. R.H.H.G. (Almelo): M. Harperts Tromplaan 10-12 (7511 JK) postbus 2121 (7500 CC) Enschede, tel. 053-4331133, fax 053-4330381, e-mail enschede@jpr.nl

Lith-Woestenberg, mw. mr. drs. D.P.J. van: Prof. dr. Dorgelololaan 14 (5613 AM) postbus 3 (5600 AA) Eindhoven, tel. 040-2626465, fax 040-2626400, e-mail danielle.van.lith@hollandlaw.nl

Manders, mr. E.: Binnenweg 175-b (3014 GL) postbus 446 (3000 AK) Rotterdam, tel. 010-4763060, fax 010-4763290, e-mail emanders@xs4all.nl

Meijden, mr. J.J.H. van der (Utrecht): Godfried Bomanstraat 7 (4103 WR) postbus 531 (4100 AM) Culemborg, tel. 0345-544100, fax 0345-517042, e-mail info@kroezierierenland.nl

Meijer, mr. P.: Goudsesingel 531 (3032 EN) postbus 21675 (3001 AR) Rotterdam, tel. 010-2701040, fax 010-2701044, e-mail meijer@menschelpnt.nl

Meyer, mr. R.J.: Johan Huizingalaan 169-1 (1065 HZ) Amsterdam, tel. 020-6693717, fax 020-3880081, e-mail rjmeyer@tiscali.nl

Meijler, mw. mr. S.C. (Den Haag): Schouwweg 81-1 (2243 BL) Wassenaar, tel. 070-3469226, fax 070-3614633

Mielen, mw. mr. E.E. (Leiden): Adelheidstraat 84 (2595 EE) Den Haag, tel. 070-3469226, fax 070-3614633, e-mail mielen@wladvocaten.nl

Niemeijer, mw. mr. E.P.: Torenstraat 172 (2513 BW) Den Haag, tel. 070-3560014, fax 070-3563388

Nieuwenhuijsen, mr. T.A.: De Boelelaan 7 (1083 HJ) Amsterdam, tel. 020-3016651, fax 020-3016650, e-mail tom@ngb-advocaten.nl

Nimwegen, mr. B. van (De Meern): Marco Pololaan 363-265 (3526 GG) postbus 2245 (3500 GE) Utrecht, tel. 030-7074112, fax 030-7074113, e-mail b.vannimwegen@maalstadvocaten.nl

Olde, mr. R. (Amsterdam): St. Canisiusingel 19-f (6511 TE) postbus 1126 (6501 BC) Nijmegen, tel. 024-3810810, fax 024-3810820, e-mail info@hogeveenbroek.nl

Oostlander-Vos, mw. mr. A.K. (Den Haag): Nieuwe Gracht 124 (2011 NM) postbus 280 (2000 AG) Haarlem, tel. 023-5530230, fax 023-5530260

Patelski, mr. J.J.: Oranjeplein 46-a (6224 KL) Maastricht, tel. 043-3633883, fax 043-3634321, e-mail j.patelski@planet.nl

Pront-van Bommel, mw. mr. S. (Amsterdam): Watervliet 107 (2134 VV) Hoofddorp

Resink, mr. M.J.: Kiekstraat 47 (1087 GK) Amsterdam

Reijnders, mr. B.C.A. (Weert): Grote Looierstraat 20 (6211 JJ) Maastricht

Riyazi, mw. mr. T.: Anna van Saksenlaan 30 (2593 HT) postbus 93455 (2509 LA) Den Haag, tel. 070-3746410, fax 070-3746333, e-mail info@ekelmansenmeijer.nl

Schaik, mr. P.N. van: Peeleik 2-a (5704 AR) Helmond, tel. 0492-513359, fax 0492-514735, e-mail post@balienet.nl

Scherpenisse, mw. mr. I.: Goudsesingel 531 (3032 EN) postbus 21675 (3001 AR) Rotterdam, tel. 010-2701040, fax 010-2701044, e-mail scherpenisse@menschelpnt.nl

Schouten, mr. S.I.P.: Koningslaan 60 (1075 AG) postbus 70091 (1007 KB) Amsterdam, tel. 020-6645111, fax 020-6620470, e-mail info@fortadvocaten.nl

Schras, mr. G.J. (Rotterdam): Jan Campertlaan 4 (3201 AX) postbus 667 (3200 AP) Spijkenisse, tel. 0181-617723, fax 0181-622562, e-mail info@baumgardtbroking.nl

Senders, mr. D.D. (Almere): 's-Gravelandseweg 65 (1217 EJ) postbus 1500 (1200 BM) Hilversum, tel. 035-6931044, fax 035-6918553, e-mail d.senders@vandiepen.com

Seij, mr. I.P.C. (Tilburg): Molenstraat 117-119 (5342 CA) postbus 117 (5340 AC) Oss, tel. 0412-637379, fax 0412-633255, e-mail info@vanzandvoort.com

Simons, mw. mr. N.J.W.G.: Kastanjelaan 20 (6828 GL) Arnhem, tel. 026-4460006

Sprekels, mr. M.F.E. (Weert): Willem II Singel 74 (6041 HV) Roermond, tel. 0475-316364, fax 0475-319528

Staal, mw. mr. W.A.J.M. (Deventer): Henriette Polaklaan 52 (7207 HP) Zutphen

Staals, mr. drs. F.G.J.: Overtoom 373-d (1054 JN) postbus 58123 (1040 HC) Amsterdam, tel. 020-5893929, fax 020-5893920, e-mail f.staals@pvbs-advocaten.nl

Stamoulis, mw. mr. A. (Rotterdam): Bahialaan 502 (3065 WC) postbus 4030 (3006 AA) Rotterdam, tel. 010-2425355, fax 010-2425358, e-mail info@fplaw.nl

Staring, mr. A.H. (Deventer): Utrechtseweg 15 (3811 NA) postbus 492 (3800 AL) Amersfoort, tel. 033-4637727, fax 033-4615140, e-mail info@ariensadvocaten.nl

Steenderen, mr. A.J. van: Westerkade 7-c (3016 CL) postbus 23493 (3001 KL) Rotterdam, tel. 010-2667866, fax 010-2667868, e-mail arnold.vansteenderen@mainportlawyers.com

Strietman, mw. mr. G.F.: Max Euwelaan 75 (3062 MA) Rotterdam, tel. 010-2121220, fax 010-2120500, e-mail gstrietman@vandijkadvocaten.nl

Tillemans, mr. P.H.P. (Amsterdam): Herculesplein 213 (3584 AA) postbus 85299 (3508 AG) Utrecht, tel. 030-2523520, fax 030-2512741, e-mail pt@atmadvocaten.nl

Veenis, mr. J. (Hoorn NH): Amstelveneseweg 186-188 II (1075 XR) postbus 75309 (1070 AH) Amsterdam, tel. 020-3791078, fax 020-6795776, e-mail veenis@breedijkvanderkooij.nl

Verbeek, mr. A.J.: Dijsselhofplantsoen 16-18 (1077 BL) postbus 76729 (1070 KA) Amsterdam, tel. 020-5747474, fax 020-5747475, e-mail info@vandiepen.com

Verduijn, mr. R.: Koningslaan 60 (1075 AG) postbus 70091 (1007 KB) Amsterdam, tel. 020-6645111, fax 020-6620470, e-mail verduijn@fortadvocaten.nl

Versteeg, mw. mr. C.G.: Raamweg 3 (2596 HL) postbus 85966 (2508 CR) Den Haag, tel. 070-3024039, fax 070-3523174, e-mail info@kortmanadvocaten.nl

Vlaar, mr. S.N. (Den Haag): Leidsegracht 3 (1017 NA) Amsterdam, tel. 020-6202288, fax 020-6202158, e-mail info@leidsegracht.org

Vrancken Peeters, mr. J.F.L.P.M. (Den Bosch): Boompjes 40 (3011 XB) postbus 546 (3000 AM) Rotterdam, tel. 010-4005100, fax 010-4005111, e-mail joost.vranckenpeeters@kneppelhout.nl

Wagenaar, mw. mr. M. (Utrecht): De Beek 18-20 (3871 MA) postbus 15 (3870 DA) Hoewelaken, tel. 033-7504748, fax 033-7504779

Winter, mr. G.R. (Drachten): Prinses Julianapark 4 (8601 GJ) postbus 27 (8600 AA) Sneek, tel. 0512-515999, fax 0515-421958, e-mail g.r.winter@machielladvocaten.nl

Wijk, mr. R.H.H. van (Groot-Brittannië/London): Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail wijk@van-doorne.com

Ijzendoorn, mw. mr. C. van (Woerden): Honthorststraat 10 (1071 DD) postbus 74675 (1070 BR) Amsterdam, tel. 020-6646131, fax 020-6645163, e-mail mail@nolen.nl

NIEUW KANTOOR/ASSOCIATIE

CORP.advocaten (mrs. P.G. van den Belt, O.L.M. Heuts, M.A. de Jager en E.F. Renes) De Lairesestraat 137-143 (1075 HJ) Amsterdam, tel. 020-5788300, fax 020-5788305

Durdu c.s. Advocaten (mrs. M.K. Durdu-Agema en S.J.O. Dijkstra) Mathenesserlaan 485 (3023 GL) Rotterdam, tel. 010-7073850, fax 010-7073851

Mens Advocaten BV (mrs. I. Scherpenisse en P. Meijer) Goudsesingel 531 (3032 EN) postbus 21675 (3001 AR) Rotterdam, tel. 010-2701040, fax 010-2701044

NieuwenhuijsenGrapperhausBaggen Advocaten (mrs. T.A. Nieuwenhuijsen, M.C.C.A. Grapperhaus-Vos en S. Baggen) De Boelelaan 7 (1083 HJ) Amsterdam, tel. 020-3016655, fax 020-3016650, e-mail lawyers@ngb-advocaten.nl

Van Steenderen Mainport Lawyers (mrs. M.G. van den Dool, J.R. Groen en A.J. van Steenderen) Westerkade 7-c (3016 CL) postbus 23493 (3001 KL) Rotterdam, tel. 010-2667866, fax 010-2667868

NAAMSWIJZIGING

Westmaan.Bosma.Advocaten te Dronten thans: **Bosma.Lenards.Ter Haar Advocaten en Procureurs**

Lenards & Ter Haar te Emmeloord thans: **Bosma.Lenards.Ter Haar Advocaten en Procureurs**

Lenards & Ter Haar te Urk thans: **Bosma.Lenards.Ter Haar Advocaten en Procureurs**

Westmaas.Bosma.Advocaten te Zeewolde thans: **Bosma.Lenards.Ter Haar Advocaten en Procureurs**

Roefs, mw. mr. S. te Lelystad thans: **Flantua-Roefs, mw. mr. S.**

Köse & Durdu Agema Advocaten te Rotterdam thans: **Köse en Van Immerseel Advocaten en Belastingadviseurs**

Burlet & Nobus Advocaten te Terneuzen thans: **Nobus Advocaten**

Pasman/Veltheer/Bos advocaten te Amsterdam thans: **Pasman/Veltheer/Bos/Staals advocaten**

BEZOEKADRES/POSTBUS/TEL./FAX/E-MAIL

Aries advocaten te Rosmalen: Berlicumseweg 10 (5248 NT) Rosmalen

RECTIFICATIE

In het **vademecum 2006** is mr. **J.A. Bruins** niet opgenomen.

De heer mr. J.A. Bruins (1996) marxman advocaten postbus 1236 (3800 BE) Amersfoort, tel. 033-4508000, fax 033-455525, bruins@marxman.nl, www.marxman.nl

In het **vademecum 2006** is het onjuiste telefoonnummer opgenomen van **drs. C.M. Visser**. Het juiste telefoonnummer moet zijn: 020-6164252

- Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het *Advocatenblad* zijn gepubliceerd zijn ook te vinden op www.advocatenorde.nl en *BalieNet*
- Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit mr. H.J.A. Knijff, mr. J.D. Loorbach, mr. I.E.M. Sutorius mr. G.J. Kemper en mr. C.H.B. Winters.

IN GEDING BRENGEN VAN PSYCHIATRISCH RAPPORT OVER SLACHTOFFER

Raad van Discipline Amsterdam, 31 januari 2005
(*mrs. Markx, Hamer, De Regt, Verweel-Stokman en Voorhoeve*)

In zijn algemeenheid heeft een advocaat in een strafzaak een grotere mate van vrijheid ten gunste van zijn cliënt dan een advocaat in een civiele zaak. In casu diende het in het geding brengen van een psychiatrisch rapport, dat over het slachtoffer van een misdrijf was opgemaakt, een redelijk doel. De vraag hoe de cliënt van de advocaat het rapport in zijn bezit heeft gekregen, is voor de beoordeling niet relevant.

- *Advocatenwet art. 46 (2.3 Gedragingen in strafzaken; 3.4 Jegens tegenpartij in acht te nemen zorg)*
- *Gedragsregel 1*

Feiten

Mr. X staat een cliënt bij die ervan wordt verdacht een aanslag te hebben gepleegd op zijn voormalige zwager, thans klager. Bij de behandeling van het hoger beroep van de strafzaak zal klager als getuige worden gehoord. Daaraan voorafgaand zendt mr. X aan het gerechtshof een over klager opgemaakt psychiatrisch rapport toe, met het verzoek dat aan het strafdossier toe te voegen. Klager maakt daartegen bezwaar, ondermeer in kort geding, omdat openbaarmaking van de inhoud een inbreuk betekent op zijn privacy en omdat het rapport op onrechtmatige wijze, namelijk door diefstal uit zijn woning, in het bezit van mr. X zou zijn gekomen. De vordering in kort geding wordt afgewezen waarna klager als getuige in de strafzaak wordt gehoord en het rapport aan de orde komt.

De klacht bestaat uit twee onderdelen. Het eerste onderdeel is dat mr. X gebruik maakt van het rapport in het strafproces zonder toestemming van klager terwijl mr. X bovendien wist of had moeten weten dat deze gegevens onrechtmatig verkregen waren.

Het tweede onderdeel houdt in dat mr. X klager op onheuse wijze heeft ondervraagd, tijdens zijn verhoor als getuige.

Overwegingen

De beide klachtonderdelen lenen zich voor gezamenlijke behandeling. De raad stelt voorop dat het zogenaamde medisch geheim alleen geldt in de relatie arts-patiënt. Het is een arts niet toegestaan, zonder toestemming van de patiënt, medische gegevens aan anderen dan de patiënt te verstrekken. Deze geheimhoudingsverplichting ten aanzien van medische gegevens geldt evenwel niet voor een advocaat, zij het dat deze wel rekening moet houden met het feit dat deze gegevens van persoonlijke aard zijn.

Een advocaat heeft een grote mate van vrijheid om te bepalen wat de belangenbehartiging van zijn cliënt vergt. Deze vrijheid vindt haar beperking in een behoorlijke belangenafweging, waarbij de advocaat rekening moet houden met de gerechtvaardigde belangen van anderen dan zijn cliënt. Daarbij overweegt de raad dat in zijn algemeenheid een advocaat in een strafzaak een grotere mate van vrijheid ten gunste van zijn cliënt heeft dan een advocaat in een civiele zaak. Zo mag van een advocaat in een strafzaak verwacht worden dat hij alles doet dat in het belang van zijn cliënt is, waartoe het overleggen van stukken met betrekking tot een getuige (ook als dat een medische rapportage over die getuige is) gerekend kan worden, mits dit een redelijk doel dient. Van dit laatste was in het onderhavige geval zeker sprake gezien de ernst van de verdenking en de hoge straf die de cliënt van mr. X kon verwachten. De vraag hoe de cliënt van mr. X aan dit rapport is gekomen is naar het oordeel van de raad niet relevant. Anders dan klager kennelijk meent vallen stukken die de advocaat in een strafzaak inbrengt niet onder het leerstuk van onrechtmatig verkregen bewijs in strafzaken; dat leerstuk heeft alleen betrekking op door het openbaar ministerie aangedragen bewijs.

De raad heeft overigens niet kunnen vaststellen op welke wijze (al dan niet rechtmatig) het rapport in het bezit van de cliënt van mr. X is geraakt. De hiervoor bedoelde belangenbehartiging en belangenafweging bracht in deze zaak mee dat mr. X naar het oordeel van de raad niet tuchtrechtelijk laakbaar heeft gehandeld door gebruik te maken van het medisch rapport van klager.

Met betrekking tot de ondervraging ter zitting merkt de raad op dat het aan de rechterlijke instantie die de strafzaak behandelt is te beslissen over toelating van zo'n rapport, alsmede omtrent de wijze waarop daarvan gebruik wordt gemaakt, waartoe de (wijze van) ondervraging (door mr. X) behoort. Wat er zij van de overwegingen op dit punt in het arrest van het hof, de raad kan niet vaststellen wat zich op de zitting heeft afgespeeld en kan dus niet beoordelen of mr. X zich niet gedragen heeft zoals een behoorlijk advocaat betaamt. Het feit dat klager behalve getuige ook slachtoffer in deze zaak was doet begrijpen dat klager zich gekwetst heeft gevoeld maar kan geen verschil brengen in de tuchtrechtelijke beoordeling van het handelen van mr. X. Beide klachtonderdelen zijn derhalve ongegrond.

Beslissing

Ongegrondverklaring van de klacht.

VERDELING VAN TOEVOEGINGSVERGOEDING

Hof van Discipline, 21 februari 2005, nr. 4121

(*mrs. Peeperkorn, Schokkenbroek, Van Loo, Creutzberg en Meerman-Padt*)

Raad van Discipline 's-Hertogenbosch, 21 juni 2004

(*mrs. Houterman, Van Boxsel, Erkens, Theunissen en Houtakkers*)

De verdeling van de toevoegingsvergoeding in een bewerkelijke strafzaak tussen de aanvankelijk optredende en de opvolgende advocaat. Een door de deken geïnitieerde enquête binnen de Vereniging van Strafrechtadvocaten.

- *Advocatenwet art. 46 (5.3. Overname van zaken 5.5. Nakomen van financiële verplichtingen)*
- *Besluit Vergoedingen Rechtsbijstand art. 33 lid 1*

Feiten

Mr. A staat de verdachte B bij in een strafzaak op basis van toevoeging. Hij werkt 29 uur aan de zaak. De behandeling wordt vervolgens overgenomen door mr. X.

Het gaat om een strafzaak waarin de toevoegingvergoeding als volgt berekend wordt: voor de eerste 24 uur het forfaitaire bedrag van € 1.180,67 inclusief BTW (dus ongeacht het werkelijke aantal bestede uren, hetgeen bij een tijdsbesteding van precies 24 uur leidt tot een vergoeding van € 49,19 inclusief BTW per uur) en voor ieder volgend uur € 103,97 inclusief BTW.

Van toepassing is art. 33 lid 1 Besluit Vergoedingen Rechtsbijstand dat luidt: 'Indien in een zaak achtereenvolgens door twee of meer rechtsbijstandverleners, niet werkzaam in hetzelfde samenwerkingsverband, rechtsbijstand is verleend, wordt de vergoeding betaald aan de rechtsbijstandverlener die het laatst is toegevoegd. De rechtsbijstandverleners verdelen het bedrag in onderling overleg naar verhouding van de verrichte werkzaamheden.'

Mr. A dient het aan hem verstrekte toevoegingsformulier ter declaratie in bij de Raad voor Rechtsbijstand waaronder hij ressorteert, terwijl mr. X dat doet bij de Raad voor Rechtsbijstand waaronder hij valt. Deze wijze van afwickelen is gebaseerd op een administratieve maatregel die tussen de vijf raden voor rechtsbijstand is afgesproken maar die het bepaalde in art. 33 lid 1 BVR onverlet laat.

Tussen mr. A en mr. X ontstaat verschil van mening over de verdeling. Mr. A vindt het redelijk dat de gehele vergoeding wordt gedeeld door het totaal aantal gewerkte uren om zo tot een bedrag per uur te komen dat gelijk is voor alle aan de zaak bestede uren. Mr. X daarentegen stelt zich op het standpunt dat mr. A voor de eerste 24 door deze aan de zaak bestede uren slechts het hierboven genoemde forfaitaire bedrag toekomt.

Mr. A wendt zich tot de deken. Deze doet een bemiddelingsvoorstel (de inhoud daarvan wordt uit de beslissingen niet duidelijk – bew.) dat door mr. A wèl maar door mr. X niet wordt aanvaard.

Dekenbezwaar

Mr. X weigert de toevoegingvergoeding in onderling overleg met zijn voorganger-rechtsbijstandverlener te verdelen naar verhouding van de

verrichte werkzaamheden. Dit handelen of nalaten van mr. X betaamt een behoorlijk advocaat niet.

Ter toelichting stelt de deken dat het door mr. X ingenomen standpunt niet redelijk is omdat mr. X aldus eenzijdig profiteert van het feit dat mr. A de forfaitaire uren heeft 'vol gemaakt'. De deken vindt anderszids het standpunt van mr. A ook niet redelijk omdat de gemiddelde vergoeding per uur toeneemt naarmate de tijdsbesteding van mr. X groter is in een fase dat mr. A met de zaak geen bemoeienis meer heeft.

Verweer

Mr. X wil zich houden aan de letter van art. 33 lid 1 Besluit Vergoeding Rechtsbijstand. Hoewel het huidige toevoegingenstelsel soms tot nare declaratiesituaties kan leiden dient de uitkomst ervan geaccepteerd te worden. Het is niet aan mr. X om eigenhandige aanpassingen aan te brengen in een door de wetgever ontworpen stelsel dat, hoewel soms hard, duidelijk is.

Hij vraagt zich af hoe hij de gedachte achter het voorstel van de deken dient toe te passen op de circa 150 andere toevoegingen die hij jaarlijks in overgenomen zaken declareert. Hij vraagt zich verder af in welke gevallen er een a-systematische aanpassing dient plaats te vinden. Moet hij dan op eigen initiatief komen met een niet in het stelsel passend voorstel of dient de voorgaande advocaat daar om te vragen? Wat te doen als de voorgaande raadsman door onkunde of onervarenheid nodeloos veel uren heeft besteed aan een zaak?

Overwegingen van de raad

De kern van het bezwaar van de deken is dat mr. X weigert in onderling overleg met mr. A de toevoegingsvergoeding te verdelen naar verhouding van de verrichte werkzaamheden. Mr. X heeft uiteengezet dat hij het met de opvatting van de deken noch met die van mr. A eens is. Hij acht het onjuist om af te wijken van de letterlijke tekst van art. 33 lid van het Besluit Vergoedingen Rechtsbijstand. Hij vraagt zich af in welke gevallen er een a-systematische aanpassing zou moeten plaatsvinden. Dit zou volgens mr. X tot grote verwarring kunnen leiden.

De raad is van oordeel dat de stellingname van mr. X verdedigbaar is en niet onredelijk. Niet gezegd kan derhalve worden dat mr. X weigert de toevoegingsvergoeding met zijn voorganger-rechtsbijstandverlener te verdelen zodat het bezwaar als ongegrond dient te worden afgewezen.

De raad is zich er van bewust dat tussen mr. X en mr. A een onaangename situatie is ontstaan. De raad zou een bindend advies de meest aanvaardbare oplossing vinden.

Appel van de deken

De deken stelt beroep in en voert daarbij ondermeer het volgende aan. Mr. X is op grond van art. 33 lid 1 BVR en niet enkel op basis van redelijkheid gehouden tot verdeling van de aan hem uit te keren toevoegingsvergoeding met zijn voorganger-rechtsbijstandverlener mr. A.

Mr. X wenst de aan hem uit te keren toevoegingsvergoeding voor zichzelf te houden zonder deze met mr. A naar verhouding van de door ieder verrichte werkzaamheden te verdelen. De deken kan de raad niet volgen in de overweging dat dit in overeenstemming zou zijn met de letterlijke tekst van art. 33 lid 1 BVR nu deze immers juist

tot verdeling noopt.

Elkaar opvolgende rechtsbijstandverleners dienen de toevoegingsvergoeding in onderling overleg te verdelen naar verhouding tot de verrichte werkzaamheden. Dit is tussen elkaar opvolgende rechtsbijstandverleners gebruikelijk waarbij het door mr. A voorgestane systeem niet ongebruikelijk is. Door de aan hem uit te keren toevoegingsvergoeding voor zichzelf te behouden en daarmee iedere verdeling van dit bedrag met zijn voorganger-rechtsbijstandverlener te weigeren handelt mr. X in strijd met art. 33 lid 1 BVR en daarmee met de norm van art. 46 Advocatenwet.

Overwegingen van het hof

Het onderzoek in hoger beroep heeft niet geleid tot de vaststelling van andere feiten dan wel tot andere beschouwingen en gevolgtrekkingen dan die vervat in de beslissing van de raad, waarmee het hof zich verenigt.

Hieraan is naar aanleiding van het door de deken ingestelde hoger beroep en de uitslag van de door hem geïnitieerde enquête binnen de Vereniging van Strafrechtadvocaten nog toe te voegen dat de uitslag van deze enquête de juistheid van het oordeel van de raad slechts bevestigt. Uit het gegeven dat ca. 1/3 van de reagerende leden van die vereniging eenzelfde onderlinge verrekening tussen opvolgend advocaten aanhoudt als ook mr. X heeft gedaan, is immers af te leiden dat 2/3 van die leden een onderlinge afrekening in de door de deken aangegeven zin weliswaar redelijker acht, maar dat daarmee niet is gezegd dat mr. X een onjuiste onderlinge verrekening toepast, laat staan een waarvan hem tuchtrechtelijk een verwijt moet worden gemaakt.

Volgt

Bekrachtiging.

TIJDIG INDIENEN VAN AKTEVERZOEK

Hof van Discipline, 25 februari 2005 nr. 4145

(mrs. Fransen, Mout-Bouwman, Van den Bergh, Van der Hel en Homveld)

Raad van Discipline Arnhem, 19 juli 2004

(mrs. Zweers, Dam, Harenberg, Van de Loo en Poelmann)

De procureur is verantwoordelijk voor het tijdig en op juiste wijze indienen van een akteverzoek, wat betekent dat hij het nodige toezicht dient uit te oefenen op de daarmee samenhangende werkzaamheden die door een administratief medewerker worden uitgevoerd.

- *Advocatenwet art. 46 (1.4 De kwaliteit van de dienstverlening, 1.4.3 Andere verzuimen).*
- *Gedragsregel 4*

Feiten, beslissing van de raad

Mr. X is procureur in een familiezaak, die dient bij het gerechtshof, op verzoek van de advocaat van klager. Een door de advocaat van klager aan mr. X toegezonden akteverzoek met producties wordt bij de griffie ingediend maar daar niet tijdig ontvangen. Aan mr. X wordt een prempitoir uitstel van twee weken verleend voor het fourneren van stukken. Op de fournerdatum wordt het volledige dossier overgelegd,

inclusief de nog niet genomen akte, zonder dat dit laatste expliciet op de rol wordt vermeld. Het gerechtshof stelt daarop mr. X in de gelegenheid alsnog een formeel akteverzoek te doen, onder voorwaarde dat de wederpartij ermee akkoord zou gaan. Omdat dat akkoord niet kon worden verkregen is de akte niet genomen. Bij arrest wordt een vordering van klager op zijn voormalig echtgenote ten belope van f 40.000 afgewezen en een vordering van die ex-echtgenote op klager ten belope van f 30.000 toegewezen. Er wordt, na verkregen advies, geen cassatie ingesteld.

Klager stelt mr. X aansprakelijk voor de door hem geleden schade die hij berekent op f 89.677,38. De beroepsaansprakelijkheidsverzekeraar van mr. X biedt tegen finale kwijting f 28.006 aan. Na bemiddeling door de deken wordt een bindend advies uitgebracht waar klager zich niet mee kan verenigen.

Het eerste klachtonderdeel houdt in dat mr. X als procureur tot tweemaal toe heeft verzuimd een akte tijdig op de daartoe voorgeschreven wijze in het geding te brengen. Klachtonderdeel 2 luidt dat mr. X vervolgens zich aan zijn verantwoordelijkheid heeft onttrokken en heeft nagelaten de zaak naar behoren af te wikkelen.

De raad overweegt dat het handelen respectievelijk nalaten van mr. X in zijn hoedanigheid van procureur aan dezelfde tuchtrechtelijke toetsing onderworpen is als zijn optreden als advocaat. De klacht wordt in zoverre gegrond bevonden dat een als procureur gemaakte fout in tuchtrechtelijk opzicht voor verantwoordelijkheid van mr. X komt, ook al is de administratieve zorg voor de procuraten toevertrouwd aan een ervaren medewerker. Mr. X heeft vervolgens, toen bleek dat klager niet akkoord was met het aanbod van de beroepsaansprakelijkheidsverzekeraar, alles gedaan wat redelijkerwijs van hem kon worden verlangd door mee te werken aan een bindend advies. Het kan hem niet worden tegengeworpen dat de bindend adviseur niet alle door klager vooraf gestelde voorwaarden in acht zou hebben genomen.

Er wordt afgezien van het opleggen van een maatregel aangezien mr. X er al blijk van heeft gegeven de gevolgen van de nalatigheid van zijn medewerker te hebben aanvaard.

Overwegingen van het hof

Klager voert als enige en algemene grief tegen de beslissing van de raad op klachtonderdeel 2 aan dat de raad, hoewel hij het eerste onderdeel van de klacht gegrond heeft geoordeeld, vervolgens heeft beslist dat mr. X niet tuchtrechtelijk laakbaar heeft gehandeld door de als gevolg van zijn beroepsfout door klager gestelde schade niet volledig te vergoeden, nu de verzekeraar slechts een gedeelte had vergoed.

De raad heeft daartoe onder meer overwogen dat mr. X de consequenties van de – door zijn medewerker gemaakte – fout direct aan zijn verzekeraar heeft doorgeleid en vervolgens zijn medewerking heeft verleend aan de beoordeling van de schade. Mr. X heeft vervolgens, toen klager zich niet akkoord verklaarde met het door de verzekeraar aangeboden bedrag ter vergoeding van de schade, zich bereid verklaard mee te werken aan een bindend advies.

Met de raad is het hof van oordeel dat mr. X vanuit tuchtrechtelijk oogpunt datgene heeft gedaan wat van hem kon worden verlangd om de door klager gestelde schade ten gevolge van de onder zijn verant-

woordelijkheid gemaakte fout te herstellen. Dat de verzekeraar een lager bedrag aan schadevergoeding heeft aangeboden en uitgekeerd dan waarop klager meende recht te hebben is niet te wijten aan de houding of het gedrag van mr. X.

Daargelaten de juistheid of onjuistheid van klagers standpunt dat de schade door hem geleden als gevolg van de gemaakte fout aanzienlijk meer belooft dan het bedrag aan schadevergoeding en kosten dat hem door de verzekeraar van mr. X is uitgekeerd, is het hof van oordeel dat mr. X mocht afgaan op het te dien aanzien door zijn verzekeraar ingenomen standpunt. De raad heeft dan ook terecht beslist dat mr. X tuchtrechtelijk niet laakbaar heeft gehandeld door zich te houden aan het door zijn verzekeraar ingenomen standpunt. De grief faalt derhalve.

Mr. X voert zijnerzijds als grief tegen de beslissing van de raad op klachtonderdeel 1 aan dat de fout gemaakt is door een ervaren medewerker die zelfstandig de procuraatswerkzaamheden pleegt te verrichten, dat hij voor die fout inderdaad de verantwoordelijkheid draagt en daarom civielrechtelijk aansprakelijk is voor de daardoor voor klager ontstane schade, maar dat de fout hem niet tuchtrechtelijk behoort te worden aangerekend. Daartoe stelt mr. X dat een enkele, erkende, fout als de onderhavige niet kan worden gekwalificeerd als een tuchtrechtelijk relevant vergrijp.

Mr. X is in de echtscheidingsprocedure van klager uitsluitend als diens procureur opgetreden. Een door de advocaat van klager aan het kantoor van mr. X, afdeling procuraten, gezonden akteverzoek met producties is eerst niet tijdig ingediend en bij een latere gelegenheid niet op de juiste wijze. De wederpartij weigerde vervolgens om een derde gelegenheid voor de indiening van het akteverzoek met producties te bieden, zodat indiening achterwege bleef.

Mr. X was als procureur verantwoordelijk voor het tijdig en op juiste wijze indienen van het akteverzoek met producties. De omstandigheid dat mr. X bepaalde daarmee samenhangende administratieve werkzaamheden liet verrichten door een ervaren medewerker, neemt niet weg dat hij voor de juiste uitvoering daarvan verantwoordelijk bleef en daarop het nodige toezicht diende uit te oefenen. Het ontbreken van toezicht is daarom in beginsel tuchtrechtelijk laakbaar. Dat ook het tweede verzuim heeft kunnen gebeuren getuigt van een zodanig gebrek aan toezicht en daarmee aan zorg voor de aan mr. X als procureur toevertrouwde belangen van klager, dat dit hem (ook) tuchtrechtelijk te verwijten valt.

De raad heeft de klacht dan ook terecht gegrond verklaard, zodat de grief geen doel treft.

Beslissing van het hof

Het hof bekrachtigt de beslissing van de raad.

(advertentie)

Pensioenfonds Horeca & Catering (PH&C) verzorgt de pensioenen voor circa 595.000 deelnemers die werkzaam zijn (of zijn geweest) bij ruim 35.000 werkgevers in de bedrijfstak. Het belegd vermogen van PH&C bedraagt op dit moment ruim € 2 miljard. PH&C voert regelingen uit voor het pensioenfonds en het VUT-fonds van de bedrijfstak Horeca, de SOHOR. In de komende jaren ligt de nadruk op een heldere communicatie met werkgevers, deelnemers, uitkeringsgerechtigden en andere betrokkenen.

PH&C is een ambitieus bedrijfstakpensioenfonds. Het pensioenfonds groeit van 80 naar ongeveer 100 medewerkers die actief zijn op het terrein van premieheffing, premieincasso, pensioenadministratie, uitbetaling van pensioenen, vermogensbeheer en beleid. De groei wordt veroorzaakt doordat PH&C de pensioenadministratie recentelijk geheel in eigen beheer heeft genomen. Wij zoeken dan ook mensen die willen meebouwen aan onze 'nieuwe' organisatie.

Interesse Stuur je sollicitatiebrief met CV vóór 24 maart 2006 naar Pensioenfonds Horeca & Catering, t.a.v. Nicole Schrijvers van Zenden, Personeelsfunctionaris, Postbus 7308, 2701 AH Zoetermeer of per e-mail personeelszaken@phenc.nl.

Voor meer informatie over de functie kun je contact opnemen met Gerard Metske (jurist), telefoon (079) 363 14 04.

Voor onze afdeling Beleid & Ondersteuning zijn wij op zoek naar een

Senior jurist m/v (fulltime)

De functie Eén van jouw kerntaken is het zelfstandig volgen en signaleren van in- en externe ontwikkelingen in wet- en regelgeving rond pensioenen en CAO's, alsmede ontwikkelingen binnen de uitvoeringsorganisaties van regelingen in de sociale zekerheid en deze vertalen naar organisatiebrede beleidsinitiatieven. Verder lever je een bijdrage aan het totale beleid van de collectieve bedrijfstakfondsen, zowel in vaststelling en realisatie enerzijds als monitoring anderzijds. Je treedt op als functionaris van paritair samengestelde fondsbesturen en zorgt in die hoedanigheid voor een kwalitatief goede, met afspraken overeenkomende dienstverlening. Je initieert overleg met afdelingen die betrokken zijn bij de uitvoering van (nieuw) beleid. Ook onderhoud je contacten met pensioenfondsen en verzekeraars en participeer je actief in bestuurlijke overlegorganen van fondsen en verzekeraars.

Wij zoeken Met het oog op de groei van het pensioenfonds en de ontwikkelingen in wet- en regelgeving rond pensioenen zijn wij op zoek naar een enthousiaste, goed onderlegde Senior jurist met een academisch werk- en denkniveau. Je hebt enkele jaren ervaring opgedaan, bijvoorbeeld als bedrijfsjurist of advocaat. Kennis en ervaring op het specialistische vakgebied van

pensioenen, verzekeringsrecht en sociale zekerheid is een pré. Je beheerst de Nederlandse taal tot in de puntjes, zowel mondeling als schriftelijk. Jouw oriëntatie is breed en je hebt een duidelijke visie op jouw vak. Je bent sociaal vaardig en initiatiefrijk. Een scherp analyticus die op een heldere manier standpunten weet te formuleren. Ervaring met pensioenfondsen en een netwerk binnen de bedrijfstakpensioenfondsen is uiteraard ook een pré.

Wij bieden Een informele, plezierige werkomgeving met korte lijnen. Tevens krijg je de ruimte om je verder te ontwikkelen en persoonlijke ambities te realiseren. Het salaris is marktconform en uiteraard afhankelijk van jouw ervaring.

PENSIOENFONDS
HORECA & CATERING

Postbus 7308 • 2701 AH Zoetermeer
Houtsingel 25 • 2719 EA Zoetermeer
Tel (079) 363 14 00 • Fax (079) 363 14 99
www.phenc.nl

Acquisitie naar aanleiding van deze advertentie wordt niet op prijs gesteld.